

BETÆNKNING

*Afgivet af det af Forsvarsministeren under 8. december 1964
nedsatte udvalg vedrørende*

BEFALINGSMANDSUDDANNELSEN OG ARBEJDSKLIMAET I FORSVARET

4. DEL

DE VÆRNEPLIGTIGES ØKONOMISKE OG SOCIALE FORHOLD

BETÆNKNING NR. 499

1968

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
I. Indledning	7
II. Nuværende aflønningssystem	7
A. Generelt om ydelser til værnepligtige	7
B. Dagløn til værnepligtigt personel	8
C. Hjemsendelsespenge	8
D. Tillæg for særlig tjeneste	8
E. Naturalydelser m. v.	9
F. Samlet værdi af ydelser til værnepligtige menige	10
G. Aflønning af stampersonel	11
III. Hjælp i henhold til forsorgsloven m. v.	13
A. Indledning	13
B. Udviklingsforløb	13
C. Gældende bestemmelser og praksis	14
IV. Forsikringsforhold	18
A. Ulykkesforsikring	18
B. Sygeforsikring	19
C. Udvalgets synspunkter	20
V. Udvalgets syn på de værnepligtiges socialøkonomiske og arbejdsmæssige situation	20
A. Generelle synspunkter	20
B. Uligheder i værnepligtssystemet	21
C. Økonomiske uligheder	21
D. Personellets anvendelse	22
E. Konklusion	23
VI. Betragtninger over størrelse, sammensætning og økonomiske konsekvenser af en soldaterløn	23
A. Soldaterlønnens størrelse	23
B. Betaling af naturalydelser m. v.	26
C. Feriepenge	29
D. Lønudbetalingsform	29
E. Forslag til ny aflønning	30
F. Økonomiske konsekvenser	30
VII. Udvalgets kommentarer og forslag om hjælp til værnepligtige	32
Særudtalelse fra et udvalgsmedlem	34
Bilag	37
Bilag 1. De værnepligtiges økonomiske og sociale forhold. Statistisk undersøgelse med kommentarer	37
Bilag 2. Uddrag af Lov om offentlig forsorg af 31. maj 1961	51
Bilag 3a-3f. Socialministeriets cirkulærer om hjælp til værnepligtige	52
Bilag 4. Uddrag af Kundgørelse for Forsvaret om feriegodtgørelse	68
Bilag 5a-5b. Uddrag af kundgørelser fra forsvaret om ulykkes- og sygeforsikring for værnepligtige	69

Forord

Om udvalgets nedsættelse, kommissorium, sammensætning m. v. henvises til forordet i nærværende betænkning 1. del (betænkning nr. 428/1966).

De siden udvalgets nedsættelse skete ændringer i udvalgets sammensætning fremgår af forordet til 1. og 3. del-betænkning.

Denne del-betænkning omhandler de værnepligtige« økonomiske og sociale forhold. Udvalget har gennemgået det nuværende aflønnings-system, forsorgslovens hjælpemuligheder for værnepligtige samt de rådende forsikringsforhold for værnepligtigt personel. Derudover har udvalget baseret sine vurderinger på en undersøgelse blandt de indkaldte samt på en række redegørelser fra særligt sagkyndige på det omhandlede område.

Som følge af bl. a. det i udvalgets 1. del-betænkning, kapitel 4, afsnit II, om sessionsbehandlingen anførte er der den 30. august 1967 nedsat et udvalg: »Forsvarsministeriets Personelklassificeringsudvalg. 1967«, som skal foretage en kritisk gennemgang af Indenrigsministeriets og Forsvarsministeriets anordninger m. v. om det værnepligtige mandskabs tjenstdygtighed, bedømmelse, udskrivning og fordeling m. v. Det er derfor indtil videre ikke ud-

valgets hensigt at tage spørgsmålet om de værnepligtiges sessionsbehandling m. v. op til yderligere behandling.

Problemer omkring tiltale- og omgangsformer er snævert forbundne med disciplinsspørgsmålet, som i øjeblikket drøftes i det underudvalg, der beskæftiger sig med den militære straffe- og retsplejelov. Udvalget vil derfor først kunne behandle disse problemer i en senere del-betænkning.

Spørgsmålet om den militære uddannelses effektivitet, om planlægningens hensigtsmæssighed, om uddannelsestidens rette udnyttelse samt om, hvorledes de værnepligtige selv oplever og fornemmer disse ting, har naturligvis afgørende indflydelse på arbejdsklimaet i forsvaret og har derfor været drøftet indgående i udvalget. Disse spørgsmål er for hærens vedkommende i april 1967 taget op til behandling i et under Forsvarets pædagogiske Råd oprettet udvalg med direktøren for Danmarks pædagogiske Institut, mag. art. Erik Thomsen, som formand. Der er — ligeledes i hæren — i juni 1967 indledt visse forsøg med effektivisering og rationalisering af uddannelsen. Udvalget agter derfor ikke for nærværende at gøre disse spørgsmål til genstand for behandling.

København, den 5. april 1968.

Jacob Appel
A. C. Calundann
H. Christophersen
J. R. S. Fogde
Sigurd Højby
(formand)
K. B. Nielsen
H. L. Prause
Chr. Sørensen
E. Wolf hagen

Jens Bach
A. Balle Christiansen
H. Engberg-Pedersen
Henry Holm
Hans Jensen

Carl Nissen
Helge Severinsen
Erik Thomsen
K. van Wylich-Muxoll

O. Blixenkron-Møller
E. Hovgaard Christiansen
H. C. B. Engeli
N. Holst-Sørensen
C. C. F. Langseth

E. L. F. Simonsen
S. Bache Vognbjerg
S. Øhrstrøm

Undertegnede medlem af udvalget har ikke kunnet tiltræde nærværende del-betænkning,

men har ønsket at afgive en særudtalelse. (Jf. side 34).

Erik Ohrt

P. E. Helbo Pedersen

De værnepligtiges økonomiske og sociale forhold

I. Indledning.

Det er almindelig kendt, at mennesker, der har sociale og økonomiske bekymringer, ofte bliver ineffektive i deres gerning og får sam-arbejdsvanskeligheder. Blandt de mange trivsels-faktorer, der spiller ind ved skabelsen af klimaet på arbejdspladsen, må således aflønningen af de ansatte siges at være særdeles væsentlig*.

Dette forhold får for den militære arbejds-plads yderligere vægt, fordi værnepligten kun rammer en begrænset del af de unge, og de værnepligtiges økonomiske og sociale kår har da også lige siden værnepligtens indførelse meget hyppigt været gjort til genstand for debat og kritik, en kritik som synes forstærket i de senere år.

Det er udvalgets opfattelse, at en rimelig aflønning af de værnepligtige er direkte medbestemmende for skabelsen af et godt arbejdsklima i forsvaret, og man har derfor fundet det nødvendigt at tage spørgsmålet om de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold op til behandling. Som led heri har udvalget anmodet om Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes medvirken ved gennemførelsen af en undersøgelse blandt de indkaldte, og der er ved værnskommandoernes velvillige bistand indsamlet et værdifuldt materiale fra ca. 2500 værnepligtige. Undersøgelsens resultat fremgår af bilag 1, som bidrager til at give en belysning af de eksisterende forhold på dette område.

II. Nuværende aflønningssystem.

A. Generelt om ydelser til værnepligtige.

Det må indledningsvis fastslås, at den almindelige værnepligtslønning ikke kan anses for at være nogen regulær arbejds løn. Ud fra den hidtidige opfattelse af værnepligten som en naturlig samfundspligt har man i realiteten baseret de værnepligtiges aflønning på et lomme-pengesystem.

Medens den kontante soldaterløn oprindeligt var beregnet til dækning af såvel en lang række reelle fornødenheder (som f. eks. visse dele af soldatens forplejning og beklædning) som diverse fornøjelser og nydelsesmidler, er der i dag næsten udelukkende tale om anvendelse af »lønnen« som lomme penge. Der er således i årenes løb gennemført en lang række indirekte lønforbedringer for de værnepligtige i form af bl. a. visse naturalydelser, og den udbetalte »dagløn« er i dag fortrinsvis beregnet til dækning af udgifter til tobak, drikkevarer, toilet-artikler, biografbesøg o. lign.

Det til de værnepligtige udbetalte beløb er blevet reguleret i nogenlunde takt med de stedfundne prisstigninger; men det har i realiteten

aldrig været muligt at fastsætte et objektivt reguleringsgrundlag, idet - som omtalt - den langt overvejende del af soldatens egentlige fornødenheder er blevet ham ydet uden betaling, ligesom de efterhånden gennemførte indirekte lønforbedringer - herunder også de gennem Forsvarets Civilundervisning og Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste ydede goder - har måttet medregnes.

Det skal dertil nævnes, at man af administrative grunde - især udbetalingsmæssige - har gennemført lønforhøjelserne i spring på passende afrundede beløb. Der har således ikke været tale om en egentlig automatisk lønregulering. Men man har på den anden side tilstræbt at give fuld dækning for de skete prisstigninger, hver gang lønregulering er blevet foretaget.

En vurdering af de værnepligtiges økonomiske vilkår kan - som det vil ses - ikke begrænse sig til det beløb, som betales soldaten pr. dags forrettet tjeneste, men må ske ved en samlet betragtning af samtlige ydelser til de værnepligtige personel.

B. Dagløn til værnepligtigt personel.

Værnepligtslønningerne har siden gammel tid været gradueret efter tjenestetidens længde i lighed med det princip, som gælder inden for statens lønningssystem: at lønnen stiger med ancienniteten. Da det værnepligtige personels tjenestetid varierer mellem 10 og 24 måneder, har man således fundet det ønskeligt, at værnepligtige med længere tjenestetid lønnes højere i den sidste del af tjenestetiden end værnepligtige med kort tjenestetid.

Der har endvidere altid været ydet en lidt højere løn til de værnepligtige, der er blevet udtaget til at virke som menige gruppeførere eller til gennemgang af en befalingsmandsudannelse med derpå følgende forlænget værnepligtstjeneste, for korporaler i indtil 18 måneder og for sergenter, underlæger og undertandlæger samt løjtnanter af reserven og reservelæger i indtil 24 måneder. Efter stampersonelordningens indførelse i efteråret 1960 har man yderligere for nævnte befalingsmænd til pligtig tjeneste gennemført det lønningsprincip, at de pågældende aflønnes efter de samme regler som stampersonel, fra det tidspunkt hvor de har forrettet lige så lang tids tjeneste som den til enhver tid for værnepligtige menige i det pågældende værn, våben eller korps gældende. De er således også fra dette tidspunkt som stampersonellet frit stillet med hensyn til, om de ønsker at oppebære dagløn eller månedsløn.

Under pligtig tjeneste i den periode, der til enhver tid er fastsat som første samlede tjenestetid for menige samt under genindkaldelse m. v., oppebæres der lønning for det antal dage, der forrettes tjeneste i forsvaret, møde- og hjemsendelsesdag medregnet. Lønningen udbetales normalt ugevis bagud hver fredag - beregnet fra lørdag til fredag. Størrelsen af de udbetalte beløb fremgår af nedenanførte oversigt.

Menige:

I de første 6 måneder	6,00 kr. daglig
I de følgende 6 måneder. .	6,75 kr. daglig
Ud over 12 måneder samt under genindkaldelse m. v.	7,50 kr. daglig

Befalingsmænd:

Korporaler (også under genindkaldelse m. v.).	11,00 kr. daglig
Sergenter, underlæger og undertandlæger.	12,00 kr. daglig

Sergenter, underlæger og undertandlæger under genindkaldelse m. v.	13,00 kr. daglig
Oversergenter under genindkaldelse m. v.	14,00 kr. daglig

Under ulovligt fravær (absentation og rømning) bortfalder løn og hjemsendelsespenge, for hvert fuldt kalenderdøgn fraværet varer.

Til afdragsvis dækning af gæld til forsvaret vil der kunne indeholdes indtil 50 % af lønnen. Afdragsbeløbet søges fastsat således, at hele gældsbeløbet er betalt inden den pågældendes hjemsendelse. Ved indeholdelse af bøder, ikendt i militære straffesager, anvendes normalt maksimumprocenten. Sagsomkostninger i militære straffesager kan derimod ikke indeholdes i lønnen.

C. Hjemsendelsespenge.

Ud over den ovenomtalte lønning tilkommer der det værnepligtige personel hjemsendelsespenge, der — for såvel menige som befalingsmænd - ydes med følgende beløb for hver dag, der oppebæres løn:

- Under de første 12 måneders
tjeneste 0,75 kr.
- Ud over 12 måneders tjeneste . . 3,00 kr.

Hjemsendelsespengene udbetales normalt ved hjemsendelsen, idet beløb under 75 kr. udbetales kontant, medens beløb på 75 kr. og derover tilsendes den pågældende under hjemstedsadressen på hjemsendelsesdagen eller senest dagen efter hjemsendelsen. Chefen kan dog, uanset beløbets størrelse, når forholdene i særlig grad taler derfor, træffe bestemmelse om hel eller delvis kontant udbetaling. Forinden udbetalingen finder sted, vil fornødne beløb til dækning af gæld til forsvaret, herunder også sagsomkostninger i militære straffesager, kunne indeholdes.

D. Tillæg for særlig tjeneste.

Til menige med uddannelse som specialister inden for nærmere afgrænsede områder kan der i visse tilfælde ydes et tillæg på 0,50 kr. til ovenanførte dagløn. Det samme løntillæg kan oppebæres af menige i søværnet, der i henhold til bemandingsreglerne forretter tjeneste som hovmester, kok, bager, fyrbøder eller spillemand.

Menige, der anvendes som gruppeførere, gives et tillæg på 1,00 kr. daglig.

Under tjeneste i undervandsbåde og motor-torpedobåde ydes der et særligt tillæg på 2,35 kr., for hver dag sådan tjeneste varer.

Under tjeneste i land på Færøerne og i Grønland samt i de ved opmålings-, stations- og fiskeriinspektionstjenesten på Færøerne og i Grønland anvendte kuttere og lignende fartøjer ydes pr. dag et tillæg på 9,60 kr. til befalingsmænd og et tillæg på 6,10 kr. til menige. Under ophold på steder, der omfattes af Statsministeriets bekendtgørelse om Opkrævning af Afgifter ved Indførsel til Grønland af visse varer m. v. forhøjes tillæggene til henholdsvis 14,10 kr. og 8,90 kr.

Alle ovennævnte tillæg er angivet med de pr. 1. april 1967 gældende satser.

Om aflønningen af korporaler, sergenter og løjtnanter til pligtig tjeneste ud over det tidspunkt, hvor deres værnepligtige menige kammerater af samme indkaldelseshold er hjemsendt, henvises til de i pkt. G angivne lønninger for stampersonel m. v.

E. Naturalydelser m. v.

Alt militært personel til pligtig tjeneste, som *oppebærer dagløn*, modtager følgende naturalydelser:

- kost,
- logi,
- sygepleje,
- uniform og
- fribefordring.

Dette gælder således såvel menige, korporaler og sergenter til pligtig tjeneste inden for de første 12-14 måneder som de »værnepligtige befalingsmænd«, der - efter hjemsendelsen af deres egen indkaldelsesårgangs menige - fortsat ønsker at oppebære dagløn.

Daglønnet stampersonel modtager de samme naturalydelser - dog ikke fribefordring.

(Fri kost ydes også til *månedslønnede* konstabler, overkonstabler og korporaler, og alt personel i stampersonelgruppen — altså også månedslønnede sergenter og oversergenter — får fri uniform).

Fri kost er ensbetydende med militær fuld-kostforplejning (tre hovedmåltider), normalt leveret fra de i kaserner eller lejre oprettede kostforplejninger. Personel, som er berettiget til fri kost, og som ikke deltager i kostforplejning som følge af f. eks. orlov af mindst to døgn varighed, modtager en godtgørelse, der pr. 1. april 1967 udgjorde 4,55 kr. pr. dag.

Frit kvarter ydes militært personel på dagløn i form af indkvartering på større eller mindre belægningsstuer, idet dog befalingsmænd til pligtig tjeneste tilstræbes indkvarteret enkeltvis eller på 2-mandskvarter.

Fri sygepleje omfatter fri lægebehandling, fri medicin og frit ophold på infirmeri, hospital eller sygehus. Sygeplejen omfatter således også den behandling, der kan gives på de militære specialklinikker på Rigshospitalets afdeling på Tagensvej (tidligere Militærhospitalet), herunder bl. a. fysiurgisk behandling og tandbehandling. Ordningen er så omfattende, at det indkaldte personels medlemskab af en sygekasse eller sygeforsikring stilles i bero under værnepligtens aftjening.

Fri uniform indebærer udlevering af ikke blot udgangsuniform, uniform til garnisonstjeneste, kampuniform og øvrig militær udrustning, men også såkaldt undermundering i form af skjorter, undertøj, sokker og slips - alt til såvel udgangsbrug som tjeneste, og i et omfang som normalt gør det unødvendigt, at den værnepligtige selv indkøber nogen form for undermundering. Denne udleveres i dag til det værnepligtige personel, dels til låns, dels til ejendom, dog med en vis pligt til at erstatte eventuelt bortkomne eller beskadigede genstande samt til at møde med en nærmere fastsat del af undermunderingen ved genindkaldelser.

For nedslidte, beskadigede eller bortkomne genstande kan ombytning, henholdsvis erstatningsudlevering, finde sted efter nærmere herfor fastsatte regler. Specielt for den udleverede undermunderings vedkommende gælder, at ombytning finder sted i forbindelse med en i 1961 indført

Fri vaskeordning. Ifølge denne ordning er der givet det ikklædte personel mulighed for ugentlig af de udleverede undermunderingsgenstande at ombytte indtil 2 stk. skjorter, 2 stk. undertrøjer og 2 par underbenklæder med et tilsvarende antal renvaskede og istandgjorte beklædningsgenstande. Vask og vedligeholdelse af sokker og slips påhviler som hidtil de enkelte brugere selv.

Fribefordring har i realiteten altid været ydet værnepligtigt personel i forbindelse med såkaldt befalet orlov ved de kirkelige højtider: påske, pinse og **jul**. Dertil eksisterede der gennem en lang årrække en ordning med såkaldte militær-

billetter, ifølge hvilken de værnepligtige ved køb af en enkeltbillet til statens transportmidler kunne foretage en dobbeltrejse. Denne ordning suppleredes i 1960 med »5 kr.-rejserne«, ved hvilke de værnepligtige selv betalte 5 kr., medens forsvaret afholdt den resterende billetudgift. En sådan »5 kr.-rejse« tilkom de værnepligtige én gang om måneden, undtagen i de måneder hvor orlovsbillet til hel frirejse udeliveredes i anledning af påske, pinse eller jul.

Den 1. april 1965 indførtes - til afløsning af alle de ovenanførte rejseordninger - fribefordring for alt daglønnet militært personel med undtagelse af det personel, der lønnes efter aflønningsform B, dvs. lønnes på samme måde som stampersonel. Værnepligtigt personel har i henhold til denne ordning — inden for de første 12-14 måneder af værnepligtstjenesten - adgang til fribefordring på 2. klasse til selvvalgt bestemmelsessted inden for et nærmere angivet gyldighedsområde.

Rejsehjemlen er statsbanernes almindelige stamkort, forsynet med et »Rejsekort for værnepligtige«, i forbindelse med Militært Identitetskort.

Denne rejsehjemmel giver adgang til fribefordring med samtlige danske jernbaneforbindelser, såvel statslige som private, samtlige omnibusser, der er optaget under jernbanestrækninger i køreplanerne, en lang række DSB-omnibusser og Danske Privatbane-omnibusser, samtlige Møns omnibusser og alle de vigtigste indenlandske såvel statslige som private færgeforbindelser.

De værnepligtige kan for egen regning løse pladsbillet til benyttelse af lyntog samt tilkøbsbillet til befordring på 1. klasse.

Rejsegods kan indskrives mod normal takstmæssig betaling.

Der er med denne ordning gennemført ligestilling af de værnepligtige med hensyn til deres udgifter til orlovsrejser, således at der ikke mere indirekte »pålignes« den værnepligtige ekstra udgifter, når han indkaldes til et tjenestested, der ligger langt fra hans civile tilhørssted.

Endelig bør anføres, at der gennem Forsvarets Civilundervisning og Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste ydes det værnepligtige personel en lang række goder i form af vederlagsfri undervisning og uddannelse, biblioteker, aviser, tidsskrifter, filmsforevisninger, teaterbilletter til reduceret pris, hobbyvirksomhed, gymnastik og idræt m. m.

F. Samlet værdi af ydelser til værnepligtige menige.

Med henblik på at nå frem til en rimelig vurdering af den samlede værdi af samtlige ydelser til de værnepligtige har udvalget modtaget bistand fra de tre værnskommandoers økonomi-afdelinger. På basis af de pr. 1. april 1967 gældende satser for diverse pekuniære ydelser samt de senest udarbejdede årsregnskaber er der således foretaget en række beregninger, hvorved nedenanførte oversigt over diverse ydelsers værdi er tilvejebragt. Der er tale om gennemsnitsbeløb, idet dels værnenes forskellige antal af værnepligtige, dels variationen i værnepligtstidens længde selvsagt spiller ind ved udgifternes beregning. Der har endvidere for visse ydelsers vedkommende måttet anlægges et skøn ved beregningen af, hvor stor en del af udgifterne der falder på det værnepligtige personel. Dette gælder således specielt for indkvarteringen vedkommende samt med hensyn til diverse administrationsudgifter i forbindelse med de enkelte ydelser.

a. Aflønningsform A (månedsløn).

Grad	Under 18 år	Fyldt 18 år	Fyldt 19 år	Fyldt 26 år
Konstabler og overkonstabler	1145,60	1411,92	1518,45	1518,45
– med håndværksuddannelse*	–	1587,56	1705,80	1705,80
Korporaler	–	1537,65	1537,65	1537,65
– med håndværksuddannelse*	–	–	1734,60	1734,60
Sergenter	–	–	1775,46	1775,46
– med håndværksuddannelse*	–	–	1970,62	1970,62
Oversergenter	–	–	–	2000,62

* når de anvendes i overensstemmelse med deres håndværk.

Løn	6,51 kr.
Hjemsendelsespenge.	1,02 -
Kost (fremstillingspris).	6,08 -
Indkvartering	2,00 -
Sygepleje.	0,80 -
Beklædning	2,63 -
Vask og personlig hygiejne	0,76 -
Fribefordring	2,47 -
Kulturelle goder.	1,60 -

I alt: 23,87 kr.

Det vil således ses, at den månedlige ydelse til den værnepligtige menige kan opgøres til ca. 726 kr., såfremt ingen tillæg for særlig tjeneste oppebæres.

For de værnepligtige, som udtages til sergentuddannelse, kan den gennemsnitlige månedlige ydelse for perioden fra mødet ved forsvarret og indtil hjemsendelsen af de menige af samme indkaldelseshold på tilsvarende vis opgøres til ca. 825 kr. I tiden derefter sker aflønning, som nævnt, i overensstemmelse med de for stampersonel fastsatte lønninger, jf. pkt. G.

G. Aflønning af stampersonel.

For dels at kunne drage sammenligning mellem de værnepligtige meniges og de frivillige, kontraktantagne meniges (konstabelelever, konstabler og overkonstabler) aflønning, dels at kunne belyse aflønningen af befalingsmænd til pligtig tjeneste ud over hjemsendelsestidspunktet for deres menige årgangskammerater, anføres i det følgende de pr. 1. april 1967 gældende lønninger m. v. for stampersonelgruppen.

1. Konstabelelever og frivillige menige i uddannelsestiden (mindst 12, højst 14 mdr.).

a. Løn.

	Antal måneders tjeneste fra mødedagen	Løn pr. dag
Første	6 mdr.	6,00 kr.
Følgende	6 -	6,75 -
Ud over	12 -	7,50 -

b. Kontraktpræmie pr. måned.

Tegning af kontrakt før indkaldelsen		Tegning af kontrakt under aftjening af værnepligt	
Udlærte håndværkere der anvendes i deres håndværk	Øvrige frivillige	Kontrakt på 1 år efter aftjening af værnepligt	Kontrakt på 1/2-1 år efter aftjening af værnepligt
125 kr.	100 kr.	100 kr.	90 kr.

Kontraktpræmien, der forrentes med 4 %, udbetales ved kontraktperiodens udløb sammen med den nedenfor angivne bonus.

2. Efter uddannelsestiden kan vælges mellem aflønningsform A (månedsløn) eller B (dagløn). Ud over lønnen ydes bonus (opsparing), som angivet under de enkelte aflønningsformer. (For befalingsmænd til pligtig tjeneste betragtes uddannelsestiden i lønningsmæssig henseende for udstået, når de menige af samme indkaldelseshold hjemsendes).

Under aflønningsform A har konstabler, overkonstabler og korporaler ret til fri kostforplejning. Samtlige får fri uniform.

Efter det fyldte 21. år

0-2 år	2-4 år	4-6 år	6-8 år	8-10 år	10-12 år	12-14 år	14 år
1589,46	1645,39	1669,19	1692,99	1731,07	1754,87	1778,67	1802,47
1784,62	1820,32	1870,30	1906,00	1955,98	1991,68	1991,68	1991,68
1609,46	1665,39	1689,19	1712,99	1751,07	1774,87	1798,67	1822,47
1814,62	1850,32	1900,30	1936,00	1985,98	2021,68	2021,68	2021,68
1775,46	1831,39	1855,19	1878,99	1917,07	1940,87	1964,67	1988,47
1970,62	2006,32	2056,30	2092,00	2141,98	2177,68	2177,68	2177,68
2000,62	2036,32	2086,30	2122,00	2171,98	2207,68	2207,68	2207,68

Militærtillæg (under aflønningsform A).

Ud over ovenanførte løn ydes der som vederlag for overarbejde, mistede fridage, delt tjeneste, nat tjeneste, tjeneste på søn- og helligdage, rådighedstjeneste samt som godtgørelse i stedet for timepenge under tjenesterejser, der ikke medfører overnatning, et militærtillæg, der pr. 1. april 1967 udgør et beløb på mellem 254 og 377 kr.

Bonus (under aflønningsform A).

Bonussatser.

Bonusberettiget tjenestetid	Bonus pr. måned	Bonus i alt pr. år
Mindre end 6 måneder	100 kr.	1200 kr.
6 måneder, men mindre end 1 år	125 -	1500 -
Mindst 1 år -	- 2 år 150 -	1800 -
- 2 år -	- 4 år 175 -	2100 -
4 år og derover.	225 -	2700 -

Dyrtdsregulering.

Ved hvert kalenderårs udgang, henholdsvis ved kontraktperiodens udløb, dyrtdsreguleres indtjent bonus med 14,4 %. Fra 1. april 1967 dyrtdsreguleres det samlede beløb (indtjent bonus + 14,4 %) yderligere med 19 %.

Forrentning.

Indtjent bonus, incl. dyrtdsregulering som ovenfor, forrentes inden overførsel til pengeinstitut med 4 % af det ved kalenderårets udgang tilgodehavende beløb.

Eksempel på samlet opsparing.

Efter en 3-årig kontraktperiode, tegnet før indkaldelsen og med 2 års bonusberettigende tjeneste, udgør:

Kontraktpræmie (forrentet) .. ca. 1248,00 kr.
 Bonus (dyrtdsreguleret, men ikke forrentet). ca. 5717,00 kr.
 Eller samlet opsparing ca. 6965,00 kr.
 med de pr. 1. april 1967 gældende satser.

b. Aflønningsform B.

Grad	Løn pr. dag
Konstabler og overkonstabler.	18,00 kr.
Korporaler.	19,00 -
Sergenter	20,00 -
Oversergenter	21,00 -

Aflønningsform B kan højst oppebæres i 2 år, hvorefter der overgås til aflønningsform A.

Under aflønningsform B ydes der fri kost, logi, sygepleje og uniform.

Bonus (under aflønningsform B).

Bonussatser.

Bonusberettiget personel	Bonus pr. måned	Bonus i alt pr. år
Under 20 år	770 kr.	9.240 kr.
Fyldt 20 år	1130 -	13.560 -

Dyrtdsregulering.

Som angivet under bonus med aflønningsform A.

Forrentning.

Som angivet under bonus med aflønningsform A.

Eksempel på samlet opsparing.

Efter en 3-årig kontraktperiode, tegnet før indkaldelsen og med 2 års bonusberettigende tjeneste, udgør:

Kontraktpræmie (forrentet) .. ca. 1248,00 kr.
 Bonus (dyrtdsreguleret, men ikke forrentet, sats under 20 år). ca. 25157,00 kr.
 Eller samlet opsparing ca. 26405,00 kr.
 med de pr. 1. april 1967 gældende satser.

Bonus, der forrentes og pristalsreguleres, samt kontraktpræmie udbetales ved kontraktperiodens udløb eller ved overgang til stillinger inden for forsvaret, hvortil der ikke er knyttet bonus. Beløb, der virkelig er indtjent - dvs. bonus, dyrtdstillæg og renter, svarende til den opfyldte del af kontrakten - beregnes ved udgangen af hvert kalenderår og opgives tillige med den øvrige skattepligtige indtægt til skattemyndighederne. Bonusbeløbene vil således blive beskattet som indtjent år for år - og ikke som indkomst alene i udbetalingsåret. Det ved kalenderårets udløb beregnede kontraktpræmie- og bonusbeløb kan indsættes på spærret konto i et pengeinstitut.

Under uddannelse på Forsvarets Gymnasium eller tilsvarende civile skoler og kursus samt værnenes officersskoler (dog ikke reserveofficersskoler) og specialofficersskoler kan bonus ikke indtjenes.

Anmærkninger.

1. Til personel, der lønnes efter aflønningsform A eller B, kan der i anledning af beredskabs- eller vagttjeneste eller lignende, som inden for en 24-timers periode medfører beordret tjeneste i mindst 18 timer, ydes et tillæg på p. t. 55-73 kr. pr. døgn, såfremt erstatningsfrihed i form af fridøgn ikke har kunnet gives.
2. Til piloter i flyvevåbnet kan ydes et pilot-tillæg på p. t. mellem ca. 100 og ca. 300 kr. pr. måned. Herudover kan der til piloter og besætningsmedlemmer, der deltager i beordret flyvning med militært fartøj, ydes et

tillæg på p. t. mellem ca. 30 og ca. 60 kr. pr. døgn.

3. Under tjeneste i søværnets skibe på togt ydes der til kontraktantagne, der lønnes efter aflønningsform A eller B, et søtillæg på p. t. mellem 565 og 754 kr. pr. måned.

Løjtnanter af reserven til pligtig tjeneste aflønnes pr. 1. april 1967 med i alt ca. 2427 kr. pr. måned (incl. militærtillæg). Hertil kommer - efter tilsvarende regler som for sergenter til pligtig tjeneste gældende - bonus som for aflønningsform A fastsat samt eventuelt de under ovenanførte anmærkninger nævnte tillæg.

III. Hjælp i henhold til forsorgsloven m. v.

A. Indledning.

Lovhjemmel for ydelse af hjælp til indkaldte værnepligtige er givet i forsorgsloven. Ansøgninger om hjælp indgives til hjemstedskommunens sociale udvalg (socialkontoret), som tager stilling til, hvorvidt betingelserne for at opnå hjælp er opfyldt, samt fastsætter hjælpens størrelse.

Det sociale udvalgs afgørelser kan indankes for det pågældende amt, og de af amterne, Københavns Magistrat og Frederiksberg Kommunalbestyrelse trufne afgørelser kan indankes for Socialministeriet.

Denne hjælp til de værnepligtige med forsørgerpligter hviler på det hovedsynspunkt, *at* der fra det offentliges side må drages omsorg for, at indgrebet i de værnepligtiges og deres familiers sædvanlige tilværelse bliver så lidt føleligt som muligt, således *at* man tilstræber familiens hidtidige levevilkår opretholdt inden for rimelige grænser.

Ved vurderingen af, om betingelserne for at opnå hjælp er opfyldt, og ved fastsættelsen af hjælpens omfang, lægges følgende forudsætninger til grund:

at der foreligger trang som følge af indkaldelsen,

at hjælpen ikke overstiger, hvad det må antages, at pågældende selv ville have kunnet udrede, såfremt han ikke var blevet indkaldt,

at de forpligtelser, til hvilke der søges hjælp, ikke må antages at være påtaget med henblik på at opnå hjælp fra det offentlige,

at pågældende har haft en rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig de forpligtelser, til hvis opfyldelse han søger hjælp, til efter aftjeningen af den normale værnepligt,

at der kun undtagelsesvis vil kunne ydes hjælp til ugifte værnepligtige under første indkaldelse.

B. Udviklingsforløb.

Ved den danske socialreform af 1933 blev der givet mulighed for ydelse af økonomisk hjælp i meget begrænset omfang til indkaldte værnepligtige og deres familier.

Indtil 1939 kunne der således kun ydes hjælp under ekstraordinære indkaldelser, og denne hjælp var endvidere begrænset til et beløb, der ikke måtte overstige den pengehjælp, den indkaldte havde sikret sig fra sin sygekasse i eventuelle sygdomstilfælde. Hvis det var nødvendigt at yde hjælp herudover samt at yde hjælp til værnepligtige, der ikke havde sikret sig sygedagpenge, blev hjælpen ydet som kommunehjælp med tilbagebetalingspligt.

Ved lov af 15. maj 1939 fik forsorgslovens § 281 om hjælp til værnepligtige omtrent den

ordlyd, som den havde indtil vedtagelsen af den nugældende forsorgslov af 31. maj 1961 (i kraft 1. april 1962), hvor disse regler om særhjælp til værnepligtige og deres familier er videreført i § 54, hvilken paragraf er en del af lovens kapitel 7 om udvidet hjælp. (Uddrag af gældende lovbestemmelser findes som bilag 2). Indtil 1945 tog hjælpen efter den dagældende forsorgslovs § 281 dog stadig kun sigte på værnepligtige, der havde gennemført den første uddannelse, og som derefter blev genindkaldt til manøvre eller ekstraordinær militærtjeneste.

Ved en lovændring i 1945 udvidedes bestemmelsen til også at omfatte førstegangsdannede samt frivillige i uddannelsesstiden, og i vejledende cirkulærer udgav Socialministeriet nærmere regler for lovens fortolkning som retningslinier for administration.

Et af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste nedsat udvalg afgav i 1953 en betænkning, hvori man bl. a. på grundlag af indhøstede erfaringer fremkom med forslag om visse ændringer i forsorgslovens regler om hjælp til værnepligtige. Der blev endvidere foreslået udgivet et nyt vejledende cirkulære for derved at få afhjulpet visse mangler samt for gennem detaljerede retningslinier for hjælpens ydelse at få tilvejebragt en mere ensartet praksis i landets forskellige kommuner.

I juni 1954 gennemførtes på grundlag af de foreslåede ændringer en lovændring, som indebar en udvidelse af hjælpemulighederne, således hjælp i indtil 6 uger efter hjemsendelsen og hjælp i tilfælde, hvor den værnepligtiges familie bor i udlandet.

Socialministeriet udsendte samtidig et cirkulære, hvori der var taget hensyn til udvalgets forslag, og som fortsat er grundlaget for amters og kommuners administration af loven, jf. bilag 3 a.

Senere udsendte cirkulærer, indeholdende de vigtigste ændringer og tilføjelser, er medtaget som bilag 3b-f.

Den mest betydningsfulde ændring er indeholdt i bilag 3f., afsnit II, hvorved det månedlige beløb, der kan udbetales til den værnepligtiges hustru til underhold og beklædning, fastsættes til det til enhver tid gældende grundbeløb for den indtægtsbestemte folkepension, inklusive særlige eller midlertidige tillæg, der måtte blive givet hjemmel for. Hermed blev der rådet bod på det forhold, at der ved reguleringerne af beløbet til underhold og beklædning som følge af prisudviklingen tidligere ofte var

tale om et betydeligt efterslæb for soldaterhustruerne.

Derimod er det beløb på 75,00 kr. pr. måned, der kan ydes som hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter omfattende nødvendigt bohav, ikke reguleret siden 1958, jf. bilag 3d.

C. Gældende bestemmelser og praksis.

a. Under den første uddannelse.

De omtalte bestemmelser giver kommunerne mulighed for at yde en hjælp, som under den første indkaldelse i en række tilfælde må forekomme rimelig; men på grundlag af oplysninger, modtaget fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, er det udvalgets opfattelse, at en del kommuner ikke synes at opfylde de intentioner, loven har. Socialministeriets stillingtagen i en del ankesager har heller ikke givet grundlag for en rangsvurdering på linie med, hvad velstandsstigningen i samfundet kunne rimeliggøre.

Da en del kommuner på den anden side fortolker bestemmelserne på gunstigste måde, bliver forskelsbehandlingen (uretfærdighederne) iøjnefaldende for værnepligtige, som foretager sammenligninger.

På grundlag af erfaringer fra såvel behandlingen af enkeltsager som fra kontakten med forsvarets socialkonsulenter, kontakt- og velfærdsofficerer, talsmænd, menige og befalingsmænd i øvrigt, har Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste kunnet fastslå, at der fortsat fremsættes en kritik af hjælpemulighederne og den sagsbehandling, ansøgningerne er underkastet, der ikke kan afvises som uberettiget.

Som nævnt, er et af hovedproblemerne fortolkningsforskelle fra kommune til kommune, hvor det er vanskeligt på grundlag af de foreliggende retningslinier at nå frem til ensartede afgørelser i analoge sager. De sociale udvalg må (skal) anlægge et skøn i en række forhold, f. eks. om betingelserne for at opnå hjælp er opfyldt, om der har været en rimelig grund til at påtage sig en forpligtelse, om en gældspost er stiftet med rimeligt formål, om hustruen uden særlig grund har opgivet sit arbejde, om det er rimeligt at leje en lejlighed evt. flytte til en bedre, om det på afbetaling anskaffede bohav kun omfatter det strengt nødvendige, og om et nærmere angivet brændsels-, lys- eller gasforbrug er rimeligt.

Af de områder, som især giver fortolkningsvanskeligheder, eller hvor de gældende bestemmelser ikke giver mulighed for at yde en rimelig hjælp, skal anføres:

- Hjælp til anskaffelse af bolig (kaution for boligindskud).
- Fastsættelse af brændselshjælp i de tilfælde, hvor varmebidrag ikke betales sammen med huslejen.
- Betaling af udgifter til lys og gas - efter faste takster eller dækning af de faktiske udgifter.
- Hjælp til gifte værnepligtige, hvor der ikke er tale om hustrus graviditet, eller hvor der ikke er børn i ægteskabet.
- Hjælp i tilfælde, hvor hustruen og barnet ikke bor i egen lejlighed.
- Ydelse af engangshjælp i forbindelse med hustruens nedkomst, betaling af klinikophold m. v.
- Fradrag i hjælpen på grund af hustruens arbejdsindtægt, sygeløn, barseldagpenge eller arbejdsløshedsunderstøttelse.
- Fradrag i hjælpen på grund af den værnepligtiges delvise løn fra civil arbejdsgiver eller indtægt ved fritidsjob under tjenesten.
- Hjælp efter hjemsendelsen, indtil første ugeløn eller månedsløn udbetales.
- Hjælp til betaling af radio- og TV-licens, telefonabonnement, visse ikke helt nødvendige forsikringer m. v.
- Hjælp til ugifte, bl. a. til betaling af værelseleje.
- Mulighederne for at få tilsendt hjælpen pr. post.

b. Under genindkaldelser, herunder mønstringer.

Selv om genindkaldelser i den hidtidige form (af 3-4 ugers varighed) ikke gennemføres for tiden, skal de økonomiske forhold for genindkaldte dog omtales, idet de er aktuelle under de kortvarige mønstringer.

Tjenestemænd har i henhold til tjenestemandsslovens § 14 ret til fuld løn under genindkaldelser. Det samme gælder for medhjælper og månedslønnede aspiranter, der har været ansat i statens tjeneste i mindst 1 år.

Værnepligtige, hvis civile ansættelse falder ind under *funktionærlovens* område, har i henhold til denne lovs § 6 ret til løn under genindkaldelser. Arbejdsgiveren har dog ret til i lønnen for genindkaldelsesperioden at fradrage et beløb svarende til den udbetalte militære løn samt et beløb svarende til godtgørelse for kost under tjenesten.

Andre lønmodtagere er henvist til at søge afhjulpet den ved genindkaldelsen opståede trang efter reglerne i Lov om offentlig forsorg, § 54. Det samme gælder for *selvstændigt næringsdrivende*, hvor der ved transgvurderingen bl. a. tages hensyn til virksomhedens økonomiske bæreevne, og der kan således ikke uden videre ydes hjælp til aflønning af en stedfortræder under genindkaldelsen.

Medens de værnepligtige ved første indkaldelse - bortset fra visse undtagelser - er lige-stillede i økonomisk henseende, er der således betydelig forskel, når det drejer sig om genindkaldelser, og selv om genindkaldelsen er af kortere varighed - mønstringsøvelser - kan der blive tale om tabt arbejdsfortjeneste for en del værnepligtige. Hertil kommer, at genindkaldelserne (1 å 2) kun har omfattet hærens mandskab, medens værnepligtige i søværnet og flyvevåbnet ikke har været genindkaldt.

Socialministeriets bestemmelser, jf. bilag 3 a., afsnit VIII, hjemler mulighed for en lempeligere transgvurdering for genindkaldte end for førstegangs indkaldte; men det er ikke ualmindeligt, at kommunerne ved ydelse af hjælp også i disse tilfælde anvender samme grundlag for transgbedømmelse som i sager vedrørende førstegangs indkaldte. Dette gælder specielt ydelse af hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter. Selv om de genindkaldte i disse tilfælde ofte vil have mulighed for at opnå udsættelse med betaling af afdrag på afbetalingskontrakter, betyder en sådan ordning, at de pågældendes økonomi i tiden efter genindkaldelserne bliver væsentligt belastet.

Det må i forbindelse hermed erindres, at genindkaldte, som mister deres indtægt, kun har mulighed for at opnå udsættelse med betalingen af den i genindkaldelsesperioden forfaldne skatterate, men ikke for skattelettelse.

Forud for genindkaldelserne i 1964 (der ikke blev gennemført) havde et amts sognerådsforening - med amtets samtykke - besluttet at yde hjælp til de genindkaldte efter visse faste retningslinier, dog maksimalt 300,00 kr. pr. uge.

Da Socialministeriet blev bekendt hermed, udtalte ministeriet i en skrivelse til amtet bl. a. følgende:

»Hjælp efter forsorgslovens § 54 tilsigter at afhjælpe den trang, der følger af indkaldelsen til militærtjeneste, med det formål i rimeligt omfang at bevare rammerne om den pågældendes hidtidige tilværelse og i forbindelse hermed

at sikre en underholdshjælp på et niveau, der ligger noget over niveauet for almindelig transbestemt hjælp efter forsorgsloven. Derimod tilsiger bestemmelsen ikke en fuldstændig opretholdelse af det hidtidige leveniveau.

Som følge heraf kan man ikke som udgangspunkt for ydelser fra det offentlige anlægge det synspunkt, at der skal ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, hvilket i det hele ville være i strid med de principper, sociallovgivningen bygger på. Dette gælder også, selv om der — som i det foreliggende tilfælde - er fastsat et maksimum for erstatningsbeløbet.«

I forbindelse med genindkaldelserne i 1963 og i 1965 fremkom et ret stort antal ansøgninger om udsættelse. For en meget stor del af disse ansøgninger (ca. 50 %) var baggrunden økonomiske problemer.

Gennem kontakten med forsvarrets socialkonsulenter og behandling af ankesager samt i forbindelse med behandlingen af talrige ansøgninger om udsættelse med genindkaldelserne har man i Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste et klart indtryk af, at de økonomiske problemer er vokset yderligere fra 1963 til 1965. Af udtalelser fra de genindkaldte og af stikprøvevis interviews fremgår det, at kommunernes praksis har været meget varierende også i 1965, hvilket har givet anledning til en del misnøje. For gifte værnepligtige, der har mistet 3 ugers løn, har det været meget almindeligt, at den fra kommunen bevilgede hjælp svarede til ca. 1 ugeløn. For ugifte, der har søgt hjælp, har hjælpen normalt udgjort 18/30 eller 25/30 (alt efter om de pågældende har forrettet 18 eller 25 dages tjeneste) af en måneds værelseleje.

Nogle af de interviewede, som var hjælpberettigede, har anført, at de har undladt at søge hjælp, da de ikke ønskede at modtage »socialhjælp«.

c. Udbetaling af feriepenge indtjent før indkaldelsen.

I henhold til ferielovens § 4, stk. 3, og § 5, stk. 5, er der hjemlet værnepligtige ret til at få udbetalt indtjent feriegodtgørelse i forbindelse med visse orlovperioder i tjenestetiden eller efter ferieperiodens udløb.

De nærmere bestemmelser for fremgangsmåden ved feriegodtgørelsens udbetaling er fastsat i Kundgørelse for Forsvaret B.8-1954, pkt. 1, jf. bilag 4.

Det fremgår heraf, at feriemærkebogen eller feriekortet, inden udbetaling kan finde sted, skal påtegnes af det sociale udvalg i den kommune, hvor der kan ydes hjælp til vedkommen-
de værnepligtige eller hans familie.

Begrundelsen for denne bestemmelse er, at socialkontoret skal have mulighed for i en eventuel løbende udbetaling af hjælp at fratrække udbetalt feriegodtgørelse.

En række kommuner undlader dog at modregne denne feriegodtgørelse i hjælpen, når det drejer sig om mindre beløb, eller når beløbet anvendes til køb af nødvendige ting til hjemmet.

Her foreligger en række muligheder for ved anlæggelsen af skønnet at nå til vidt forskellig praksis, hvilket også har vist sig at være tilfældet.

Det gør heller ikke forståelsen af praksis lettere, at hustruens feriegodtgørelse i lighed med erhvervsindtægt skal modregnes med kun halvdelen af beløbet for den pågældende periode.

De ca. 90 % af de værnepligtige, som ikke modtager hjælp i henhold til forsorgsloven, skal endvidere have ulejlighed med at henvende sig til det sociale udvalg (på socialkontoret) i den kommune, de var bosiddende i ved indkaldelsen. Det er i mange tilfælde en kommune, de ikke mere har tilknytning til, og enkelte kommuner vil ikke påtage feriemærkebøger, som pr. post tilsendes af den værnepligtige eller af socialkonsulenter.

Det opfattes let af de værnepligtige som småligt, at de nævnte bestemmelser er fastsat, og at de søges efterlevet, blot med den hensigt at spare staten og kommunerne for nogle relativt små beløb på kontoen for § 54-hjælp, og det er forståeligt, at de værnepligtige derfor i et vist omfang søger spørgsmålet om udbetalingen løst på en lettere - omend ukorrekt - måde.

Spørgsmålet om feriegodtgørelse til værnepligtige har tidligere været til debat, bl. a. i den i begyndelsen af halvtredserne nedsatte ferielovskommission. Man overvejede da at sætte en eventuel feriegodtgørelse i relation til den enkeltes indtægt før indkaldelsen eller til hans fags gennemsnitsløn; men ferieloven kom ikke til at indeholde bestemmelser herom.

Det synspunkt anføres, at værnepligtstjenesten i forhold til ferieretten og feriegodtgørelsen skal være neutral, og at ferieloven burde ændres således, at der blev mulighed for, at feriegodtgørelse indtjent før indkaldelsen kunne overføres til den første efter hjemsendelsen

følgende ferieperiode. En sådan fremgangsmåde vil imidlertid ikke løse problemet på grund af ulighederne i de værnepligtiges forudgående indtjening, indkaldelsestidspunkternes spredning over ferieåret samt tjenestetidens varierende længde og vil formentlig komme til at fremtræde som utilfredsstillende lapperier på det bestående.

d. Skattebetaling.

Der kan ikke ydes hjælp efter forsorgslovens regler til betaling af de den værnepligtige påhvilende personlige skatter.

De værnepligtige henvises til at søge henstand med de rater, der forfalder under indkaldelsen, og der er så mulighed for at opnå eftergivelse eller nedsættelse ved hjemsendelsen eller ved overgangen til månedsløn som konstabel eller befalingsmand.

Eftergivelse af personlige skatter kan finde sted, »når den skattepligtiges indtægt som følge af indkaldelsen er blevet væsentlig mindre end den indkomst, hvorefter skatten er lignet, og den pågældendes formueforhold i øvrigt efter et foretaget skøn taler for, at de pålignede skattebeløb ikke bør betales fuldt ud.«

For indkomstskat m. v. til staten er kommunalbestyrelserne i landets kommuner bemyndiget til på Skattedepartementets vegne at tilstå indkaldte værnepligtige nedsættelse af statsskatter m. v. i samme omfang, hvori der for samme tidsrum tilstås nedsættelse af indkomstskatten til kommunen.

Indtil 1957 hjemlede skatteloven kun kommunalbestyrelserne ret til at eftergive indtil halvdelen af den pålignede skat, og kun hvor ganske særlige omstændigheder talte derfor, kunne der eftergives 2/3 af skatten. Denne bemyndigelse var dog ved et cirkulære af 12. april 1949 fra Skattedepartementet blevet udvidet således, at statsskatten kunne eftergives fuldt ud for de værnepligtige.

Ved en lovbekendtgørelse af 21. december 1957 blev der tillagt kommunalbestyrelserne generel bemyndigelse til også at eftergive personlige kommuneskatter helt.

Besværinger over de af kommunalbestyrelserne trufne afgørelser kan for statsskattens vedkommende indsendes til Skattedepartementet, medens der for afgørelser vedrørende kommuneskatten ikke er adgang til appel.

Når Skattedepartementet i ankesager tilstår en større nedsættelse end kommunen, er det dog almindeligt, at kommunen herefter nedsæt-

ter kommuneskatten med samme procent som fastsat for statsskattens vedkommende; men undtagelser fra denne regel forekommer.

Skattedepartementet har i et vejledende cirkulære vedrørende skattelempelser bl. a. anført følgende:

»Det bemærkes, at Skattedepartementet efter sin praksis har behandlet andragender om lempelse til værnepligtige med velvilje, og at man i almindelighed har eftergivet skatteyderen den del af de pålignede skatter, der svarer til indtægtsnedgangen for det tidsrum, som indkaldelsens varer.«

Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste har i begrænset omfang føling med disse problemer, idet spørgsmålene normalt først dukker op efter hjemsendelsen; men man har dog et klart indtryk af, at kommunalbestyrelsernes praksis er noget forskellig.

For værnepligtige, hvor formueforhold eller særlige indtægter ud over værnepligtslønnen ikke spiller ind, er det nu almindeligt, at nedsættelsen andrager fra 2/3 og op til hele den skat, der er givet henstand med. Tidligere lå nedsættelserne normalt på fra halvdelen til 2/3.

De største variationer forekommer i de tilfælde, hvor formueforholdene, indtægt under indkaldelsen eller hustruindtægt spiller ind. Dette gælder såvel vedrørende ansøgninger om henstand som om eftergivelse eller nedsættelse af skatten.

Strengt afgørelser på dette område kan således medføre, at soldaterhustruen med udeerhverv på grund af beskattningen ikke er bedre økonomisk stillet, end hun ville være, hvis hun alene havde oppebåret § 54-hjælp.

I det omfang, der forekommer store variationer i de af kommunalbestyrelserne anlagte principper for skattelettelser, finder udvalget det uheldigt, at afgørelserne for personellet fremtræder som vilkårlige og for de strengt bedømte som uretfærdige.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at den bebudede indførelse af samtidighedsskat stort set vil fjerne de her omtalte skatteproblemer for de værnepligtige.

For personel, tjenstgørende ved FN-styrker i udlandet, foreligger der en række særlige skatteproblemer; men usikkerheden på dette område vil muligvis også blive afklaret i forbindelse med de forestående ændringer af indkomstbeskattningen.

IV. Forsikringsforhold.

A. Ulykkesforsikring.

Som et led i socialreformen af 1933 revideredes og gennemførtes også en lov om forsikring mod følger efter ulykkestilfælde (den almindelige civile ulykkesforsikringslov). Loven er senest revideret og gennemgribende ændret i 1959.

Staten yder sine tjenestemænd og arbejdere samt personer, der udfører borgerligt ombud, erstatning efter denne lov, og forsvarers personel - bortset fra værnepligtige - er således også omfattet af ulykkesforsikringsloven.

Umiddelbart efter vedtagelsen af den omhandlede ulykkesforsikringslov gennemførtes i marts 1934 »Lov om invaliderente m. v. til tilskadekomne værnepligtige«. Også denne lov blev revideret i 1959, og lovens titel ændredes til »Lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl.« (»den militære ulykkesforsikringslov«).

Loven administreres af Direktoratet for Ulykkesforsikring.

Følgende personel er omfattet af loven:

»§ 1. Berettiget til at oppebære ydelser efter denne lov er indkaldte værnepligtige, derunder værnepligtige befalingsmænd og dermed lige-stillede, når deres erhvervsevne midlertidigt eller vedvarende forringes på grund af ulykkestilfælde eller sygdom, der med rimelighed kan henføres til udførelsen af deres tjenestepligter eller i øvrigt kan sættes i forbindelse med de forhold, hvorunder tjenesten foregår.

Stk. 2. Samme krav har under tilsvarende betingelser:

a) Menige, gruppeførere, delingsførere og kompagnichefer i hjemmeværnet og dermed lige-stillede, der gør tjeneste i hjemmeværnet, samt sådanne personer, der uden at være i egentlig militær tjeneste beordres til arbejde i militært øjemed, for hvilket de ikke kan undslå sig.

b) Personer, der i henhold til reglerne i lov-bekendtgørelse nr. 122 af 1. april 1962 er udskrevet til tjeneste i civilforsvaret, samt personer, der frivilligt forretter sådan tjeneste, alt for så vidt der herfor ikke ydes vederlag eller kun vederlag, der svarer til, hvad der ydes forsvarets værnepligtige i tilsvarende funktioner.

c) De til civilt arbejde overførte værnepligtige, jf. lov nr. 187 af 20. maj 1933 om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde«.

Ydelserne efter den militære ulykkesforsikringslov ligger en del over niveauet for den almindelige ulykkesforsikringslov. Hertil kommer, at der ikke er den samme begrænsning med hensyn til, hvilke ulykkestilfælde eller sygdomme, der kan henføres under denne lov.

Det kan anføres, at dagpengene pr. 1. april 1967 maksimalt andrager følgende beløb:

- efter den militære ulykkesforsikringslov:
(7 dage pr. uge). 64,88 kr. pr. dag
- den almindelige ulykkesforsikringslov:
(7 dage pr. uge). 48,78 kr. pr. dag
- sygeforsikringsloven:
(6 dage pr. uge). 33,00 kr. pr. dag
fra 1. oktober 1967 dog 50,00 kr. pr. dag

Ved Folketingets behandling af loven i 1959 fandt man det rimeligt at sikre de værnepligtige videst muligt i tilfælde af tilskadekomst på tjenestestedet og i højere grad end hidtil under fritid uden for tjenesten, og lovteksten ændredes derfor til »på grund af ulykkestilfælde eller sygdom, der med rimelighed kan henføres til udførelsen af deres tjenestepligter eller i øvrigt kan sættes i forbindelse med de forhold, hvorunder tjenesten foregår«, og efter praksis vil således ulykkestilfælde, der sker på vej til og fra orlov, også kunne henføres under loven.

Da loven kun omfatter »indkaldte værnepligtige og værnepligtige befalingsmænd«, kan der opstå nogen tvivl om, i hvilket omfang konstabler og officerer af reserven vil være dækket af denne lov. For konstablers vedkommende kan det være vanskeligt at fastslå, hvornår den tjenestetid, der ækvivalerer værnepligtstiden, afsluttes, medens det for løjtnanters vedkommende må ligge klart, at frivillig tjeneste ud over de 24 måneder ikke er værnepligtstjeneste. Senere indkaldelser til pligtig tjeneste af såvel officerer af reserven som øvrige befalingsmænd og konstabler må dog kunne betragtes som værnepligtstjeneste, hvorfor de pågældende i disse tilfælde vil være omfattet af loven.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen normalt fortolker bestemmelserne ret liberalt, således at

tvivlstilfælde kommer den pågældende til gode.

Under FN-tjeneste i udlandet er det vedtaget, at menigt personel, konstabler, overkonstabler, korporaler, sergenter og oversergenter er dækket af den militære ulykkesforsikringslov, og således at fritiden i det store og hele vil blive betragtet som hørende med til de forhold, hvorunder tjenesten foregår. Ydelser i forbindelse med en del ulykkestilfælde for personel af de nævnte kategorier er da også i tidens løb udbetalt efter reglerne i den militære ulykkesforsikringslov.

Det kan endvidere anføres, at der med tilslutning fra Finansudvalget i 1964 blev vedtaget at yde en særlig erstatning, såfremt en person, der af danske myndigheder er afgivet til tjeneste i styrker under De forenede Nationer, invalideres eller omkommer under tjenestens udførelse. De nærmere regler herom er optaget i Kundgørelse for Forsvaret B.19-1964, jf. bilag 5a.

Reglerne for anmeldelse af ulykkestilfælde eller sygdomstilfælde, som falder ind under den militære ulykkesforsikringslov, er fastsat i Kundgørelse for Forsvaret A.47-1946 med enkelte senere rettelser og tilføjelser, jf. bilag 5b.

Det er oplysnings- og velfærdstjenestens opfattelse, bl. a. på grundlag af et ret stort antal henvendelser fra hjemsendte værnepligtige vedrørende erstatningsspørgsmål, at afdelinger m. fl., som i henhold til nævnte kundgørelse skal foranledige anmeldelserne indsendt til direktoratet, ikke i ønskeligt omfang foretager de nødvendige anmeldelser.

Det skøn, der i henhold til bilag 5b. skal udøves over, hvorvidt det må antages, at et ulykkestilfælde eller en sygdom vil medføre mén efter den pågældendes hjemsendelse, bevirker i en del tilfælde, at anmeldelse undlades, hvorved der opstår vanskeligheder, hvis den værnepligtige senere rejser krav om erstatning på grund af en lidelse, som pågældende mener hidrører fra tilskadekomst eller sygdom i forbindelse med aftjening af værnepligt.

Under forhandlinger om indsendelse af sådanne anmeldelser møder forsvarrets socialkonsulenter stadig tilfælde, hvor det anlagte skøn er påvirket af den før lovændringen i 1959 gældende, noget strengere praksis.

Det må være den almindelige regel, at der i alle tilfælde, hvor der kan være den mindste mulighed for erstatning, sker anmeldelse. Det påhviler herefter Direktoratet for Ulykkesforsikringen at afgøre, hvorvidt tilfældet kan falde

ind under loven, samt at tage stilling til, hvilke ydelser der kan blive tale om.

Det vil endvidere være ønskeligt, om ekspeditionstiden - i alt fald i ukomplicerede sager - kunne reduceres, idet der i en del tilfælde hengår urimelig lang tid efter hjemsendelsen (anmeldelsen), før dagpenge kommer til udbetaling.

Der er mulighed for at søge forskud gennem sygekassen eller på socialkontoret; men denne fremgangsmåde medfører yderligere besvær for den værnepligtige eller hans pårørende, bl. a. med fremskaffelse af dokumentation af forskellig art.

Kundgørelsen fra 1946 kan med fordel ajourføres under hensyntagen til den ændrede praksis, ligesom en forenkling af anmeldelsesproceduren kan overvejes.

I de af Forsvarets Oplysnings- og Velfærds-tjeneste udarbejdede pjecer, »Orientering ved indkaldelsen« og »Orientering ved hjemsendelsen«, samt i »Lærebog for hærens menige« henledes de værnepligtiges opmærksomhed på den militære ulykkesforsikringslov, og for at tilstræbe, at alt personel, som rammes af sygdom eller ulykkestilfælde under tjenesten, modtager fornøden orientering, er der i bestemmelserne af april 1967 om oplysnings- og velfærdsvirksomhed, afsnit 4, pkt. 3.I., optaget følgende:

»Forsvarets tjenestesteder m. fl. skal drage omsorg for, at værnepligtige, der hjemsendes på grund af sygdom eller tilskadekomst, eventuelt efter at være fremstillet for en kassationskommission, gennem tjenestestedets socialkonsulent bliver orienteret om mulighederne for bistand i henhold til forsikringsmæssige og forsorgsmæssige love og bestemmelser m. v. Dette gælder i særlig grad i tilfælde, hvor den pågældende værnepligtige på hjemsendelsestidspunktet — såvel ved ordinær som ekstraordinær hjemsendelse - henligger på hospital/sygehus eller af anden årsag er uarbejdsdygtig.

I forbindelse med ulykkestilfælde med dødelig udgang bør det ligeledes foranlediges, at socialkonsulenten giver de pårørende fornøden vejledning vedrørende erstatningsspørgsmål m. v.«

B. Sygeforsikring.

De værnepligtige har ret til fri lægehjælp m. v. under tjenesten, og som følge heraf kan de i henhold til sygeforsikringsloven, § 33, stk. 4, fritages for at betale kontingent til sygekassen under indkaldelsen.

Retten til ydelser fra sygekassen indtræder straks ved hjemsendelsen, såfremt medlemskabet var i orden på indkaldelsestidspunktet.

For værnepligtige, der henligger på hospital eller sygehus på hjemsendelsesdagen, afholder sygekassen således udgifterne ved det fortsatte sygehusophold.

For værnepligtige, der ved indkaldelsen var omfattet af reglerne i sygeforsikringsloven, afsnit II, om »dagpenge til lønarbejdere i tilfælde af sygdom og fødsel«, genindtræder retten til de såkaldte »lønarbejderdagpenge« straks ved hjemsendelsen, idet beskæftigelseskravet - 40 timers beskæftigelse i løbet af de sidste 4 uger umiddelbart forud for sygdommens indtræden - anses for opfyldt, hvis dette var opfyldt på indkaldelsestidspunktet.

Der opstår derimod ofte vanskeligheder for værnepligtige, som er syge på hjemsendelsestidspunktet, eller som bliver syge umiddelbart efter hjemsendelsen, f. eks. før de har nået at tiltræde en stilling, som ville give ret til løn under sygdom.

Det drejer sig bl. a. om personel, der ved indkaldelsen havde en beskæftigelse, som var omfattet af funktionærloven, medhjælperloven, lærlingeloven eller sømandsloven.

Såfremt sådanne sygeperioder ikke kan dækkes af den militære ulykkesforsikringslov, er de pågældende i trangstilfælde henvist til at søge almindelig offentlig hjælp, idet reglerne om hjælp i indtil 6 uger efter hjemsendelsen i henhold til Lov om offentlig forsorg, § 54, jf. bilag 2 og 3a, afsnit IV, ikke kan anvendes, da det er en forudsætning for at opnå denne hjælp, at den pågældende er arbejdssøgende.

Det må derfor være rimeligt, at der sikres hjemsendte værnepligtige hjælp i tilfælde af sygdom umiddelbart efter hjemsendelsen, i de tilfælde hvor der ikke kan ydes dem hjælp efter den militære ulykkesforsikringslov eller sygeforsikringsloven.

C. Udvalgets synspunkter.

Udvalget finder anledning til at pege på, at det her drejer sig om unge, der ofte lige har afsluttet en civil uddannelse, og som efter hjemsendelsen skal påbegynde en erhvervsmæssig karriere og eventuelt stifte hjem. Det må derfor kraftigt understreges, at *ydelserne efter lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl.* til enhver tid må være i takt med samfundsudviklingen og påvirkes af såvel velstandstigningen som de forbedringer, der i disse år finder sted på mange områder inden for den sociale forsorgs- og forsikringslovgivning.

Udvalget må endvidere anbefale, at *reglerne om anmeldelse* m. v. ajourføres, ligesom alt personel - såvel menige som befalingsmænd m. fl. - til stadighed må være velorienteret om disse bestemmelser, og muligheden for at benytte socialkonsulenterne må holdes for øje, jf. afsnit A, sidste stk.

Med hensyn til *sygeforsikring* skal udvalget foreslå, at der - om nødvendigt ved en ændring af sygeforsikringslovens afsnit II — skaffes hjemmel til, at alt værnepligtigt personel, der er uarbejdsdygtigt på grund af sygdom på hjemsendelsestidspunktet, eller som bliver uarbejdsdygtigt på grund af sygdom umiddelbart efter hjemsendelse, på et tidspunkt hvor det endnu ikke er sikret løn under sygdom eller anden sygeløn, får ret til at oppebære det maksimale dagpengebeløb i henhold til sygeforsikringslovens afsnit II.

Dagpengeydelseerne bør formentlig være underkastet de regler og begrænsninger m. v., som i øvrigt gælder for denne lov; men udbetalingen til værnepligtige bør ikke gøres afhængig af den værnepligtiges situation på indkaldelsestidspunktet. Hvis der, for de relativt få værnepligtige der vil blive tale om, ikke kan ses bort fra arbejdsgiverbidraget til dagpengefonden, må spørgsmålet eventuelt løses ved en refusionsordning, således at udgiften, som for den militære ulykkesforsikrings vedkommende, afholdes af staten.

V. Udvalgets syn på de værnepligtiges socialøkonomiske og arbejdsmæssige situation.

A. Generelle synspunkter.

Med de forudgående afsnit er tilstræbt en statusopgørelse for de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold, og om end væsentlige fremskridt på disse områder kan konstateres, finder udvalget dog baggrunden for den fra

mange sider fremførte kritik ganske åbenbar: Værnepligten er vel den samfundsforpligtelse, som gør stærkest indgreb i den enkelte borgers personlige frihed, et indgreb der føles i stigen-grad generende i et velfærdssamfund med en gunstig beskæftigelsessituation og en høj le-

vestandard og med stigende krav til ungdommen om uddannelse af lang varighed.

Med grundlovens § 81: »Enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar .. « er fastslået de *mandlige* borgeres pligt til at bidrage til værn af landets selvstændighed og demokratiske livsform. Selve værnepligtens idé synes helt fra begyndelsen at have været, at alle unge mænd - som ikke på grund af fysiske eller psykiske svagheder er forhindrede i at svare til den militære tjenestes store krav — skal være rede til at påtage sig den byrde, det er, at uddanne sig til og i givet fald at deltage i landets forsvar.

Gennem værnepligtssystemet får man tilgodeset en del af forsvarets personelbehov, og dette har været almindeligt accepteret som den efter danske forhold rimeligste løsning på et vanskeligt problem. Værnepligtstjenesten har således hidtil været betragtet som et nødvendigt offer for den enkelte, et offer som man har søgt at mildne i økonomisk og social henseende, men øjensynligt altid inden for så snævre rammer, at ingen kunne få økonomisk interesse i at aftjene værnepligt.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at samfundsudviklingen har nødvendiggjort en revision af den nævnte opfattelse af værnepligtsbyrden.

B. Uligheder i værnepligtssystemet.

Imødekomelsen af forsvarets personelbehov - eller behov for arbejdskraft - afstedkommer problemer som følge af såvel behovets skiftende størrelse som tjenestens efterhånden ændrede karakter. Med den eksisterende værnepligtsordning er der således mulighed for en tvungen udskrivning af netop det antal unge mænd med netop de fysiske, psykiske og uddannelsesmæssige egenskaber, som forsvaret i den givne situation har behov for.

Dette forhold ville i sig selv være mindre betænkeligt, såfremt alle landets unge kom til at aftjene værnepligt, idet man da ville kunne betragte værnepligtstjenesten som en slags skat, der i form af et personligt offer samt en tabt arbejdsfortjeneste opkrævedes af samtlige borgere på lige fod.

Men værnepligten omfatter jo for det første herhjemme kun den mandlige del af ungdommen, og i et moderne samfund som vort, hvor kvinderne i stadigt stigende antal uddanner sig til og beskæftiges inden for så godt som alle erhvervsgrene, føles det af mange vinge mænd

som en oplagt uretfærdighed, at ikke også den kvindelige del af ungdommen skal aftjene »en eller anden form for værnepligt«. Uretfærdighedsfølelsen er selvsagt blevet accentueret af de ikke få tilfælde, hvor den unge mand som følge af værnepligtstjenesten har mistet måske helt op til 2 års anciennitet - såvel i henseende til løn som avancement - sammenlignet med hans kvindelige medstuderende fra f. eks. seminarium, anden læreanstalt eller universitet.

For det andet er situationen i dag den, at henvend 30 % af den mandlige ungdom ikke indkaldes til aftjening af almindelig værnepligtstjeneste. Hvor dette forhold skyldes alvorlige fysiske og psykiske handicap, vil det naturligvis ikke fremkalde fortrydelse hos de udskrevne værnepligtige. Men langt den overvejende del af de på sessionerne kasserede kan gøre udmærket fyldest på en civil arbejdsplads og slipper således bl. a. for det alvorlige tab af arbejdsfortjeneste, som værnepligtstjenesten afstedkommer.

Endelig bør det i denne forbindelse anføres, at tjenestetidens længde er stærkt varierende for de indkaldte værnepligtige. Hærens garnisonstropper har således en tjenestetid på ca. 10 måneder, menige i flyvevåbnet forretter ca. 12 måneders tjeneste, medens menige i hæren og søværnet ligger inde i ca. 14 måneder. Dertil kommer, at værnepligtige, der udtages til befalingsmandsuddannelse - ca. 10-12 % af mandskabet — må forrette tjeneste i ca. 18 og ca. 24 måneder for henholdsvis korporalers og sergenter vedkommende.

Disse forhold medfører en åbenbar forskelsbehandling af samfundets unge på en lang række felter, men mest iøjnefaldende på det økonomiske område.

C. Økonomiske uligheder.

Den udbetalte dagløn samt diverse naturalydelse må vel siges at sætte den værnepligtige i stand til at klare de strengt nødvendige udgifter, og de gældende bestemmelser for hjælp i henhold til forsorgsloven skulle på tilsvarende vis sikre også de pårørende, som den indkaldte måtte have forsørgerpligt over for. Men det må - ikke mindst på baggrund af den gennemførte undersøgelse af de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold - konstateres, at værnepligtslønnen ikke er tilstrækkelig til at dække de udgifter, som man i dag må anse for naturlige og normale. Som det fremgår af undersøgelsen blandt de værnepligtige, modtager en stor del af

de indkaldte økonomisk og anden hjælp hjemmefra, mange stifter gæld, og de fleste gifte værnepligtige er henvist til at underkaste sig forsorgslovens regler. Udvalget finder disse forhold uacceptable, specielt i betragtning af, at det er samfundet, der har bragt de værnepligtige i denne uønskede sociale og økonomiske situation.

At indkaldelsen medfører en væsentlig indtægtsnedgang fremgår klart af oplysningerne i bilag 1. I tiden forud for oplysningernes indsamling havde ca. 50 % af de værnepligtige en månedlig indtægt på over 1800 kr., medens kun meget få var uden indtægt eller tjente mindre end 1100 kr. månedlig på indkaldelsestidspunktet.

Ser man specielt på situationen for de 13—14 % gifte værnepligtige, hvoraf godt to trediedele modtager hjælp efter forsorgslovens regler, lå i 1966 gennemsnittet for faldet i husstandsindkomsten på 800-1000 kr. månedlig. For den sidste trediedel af de gifte, som ikke modtager hjælp fra det offentlige - fordi der ikke er børn i ægteskabet, eller hustruens indtægt er så stor, at der ikke foreligger trang - vil husstandsindkomstens fald være lig med den værnepligtiges hidtidige indkomst, hvilket normalt vil være et større beløb end det ovenfor anførte.

I de tilfælde, hvor hustruen oppebærer en normal arbejdsindtægt, belastes situationen ofte yderligere af, at der ikke er mulighed for hensstand med eller nedsættelse af de skattebeløb, som forfalder under mandens indkaldelse.

Det kan således fastslås, at især soldaterfamilierne opfatter værnepligtstjenesten som et meget føleligt indgreb i deres sædvanlige tilværelse, herunder at familiens hidtidige niveau ikke kan opretholdes.

Mangel på kvalificeret arbejdskraft har medført en betydelig udvikling af ordninger, hvor de værnepligtige modtager delvis løn fra deres civile arbejdsgiver før indkaldelsen. Hensigten med sådanne ordninger er selvsagt som oftest at sikre sig de værnepligtiges arbejdskraft efter hjemsendelsen, og der er - som påvist i bilag 1 - ofte tale om, at en del af den aftalte delvise lønning først kommer til udbetaling, når den værnepligtige efter hjemsendelsen har været beskæftiget i virksomheden en vis periode (6-18 måneder).

At erhvervslivet samt statslige og kommunale institutioner i dag ad denne vej søger at fastholde værdifuld arbejdskraft, finder udvalget naturligt nok. Men dette må virke uretfærdigt

for de værnepligtige, som ikke modtager delvis løn fra en tidligere arbejdsgiver.

Udvalget finder det endvidere i denne forbindelse naturligt at pege på, at den stigende mekanisering af et moderne forsvar nødvendiggør ansættelse af et stadigt voksende antal professionelle soldater til bestridelse af de funktioner, hvortil der kræves en så lang og bekostelig uddannelse, at den ikke kan meddeles inden for en almindelig værnepligtstjenestes tidsrammer. Der vil således i stigende grad blive tale om, at der ved enheder findes menigt personel, der aflønnes vidt forskelligt, afhængig af om de er udskrevne værnepligtige eller frivillige kontraktantagne. Også dette forhold har siden stampersonelordningens indførelse i 1960 givet anledning til en del utilfredshed, og jo mere stamperpersonellets antal i enhederne øges, og de udskrevne værnepligtiges antal tilsvarende formindskes, desto mere relevant må det efter udvalgets formening være at drage sammenligninger lønningsordningerne imellem. Det kan i denne forbindelse nævnes, at visse nationer i dag i princippet har et hvert forsvar. Ofte kan man imidlertid ikke hverve det tilstrækkelige antal frivillige, og man må da udskrive værnepligtige som supplement. Disse gives i så fald fuldt ud den samme løn som de frivillige, idet man åbenbart ikke har ønsket at føje spot til skade ved at udbetale en mindre løn — eller kun lomme penge - til de borgere, som man tvinger til at udføre et arbejde i samfundets tjeneste.

D. Personellets anvendelse.

Der kan næppe være tvivl om, at de hidtil eksisterende, traditionelt meget lave værnepligts-»lønninger« har været direkte medvirkende til en u hensigtsmæssig anvendelse af en væsentlig del af de indkaldte. En tilsyneladende alt for stort mængde forefaldende arbejde har været udført af værnepligtige, hvor en civil lønnet arbejdskraft lige så godt havde kunnet anvendes. Arbejde uden direkte forbindelse med den militære tjeneste, såsom arbejde i depoter og kostforplejninger, udføres stadig i et vist omfang af fuldt ud tjenstdygtige værnepligtige, hvilket dels er til alvorlig gene for den militære kampuddannelse og dermed for opnåelsen af den ønskede effektivitet, dels svækker de værnepligtiges respekt for og tro på uddannelsens og den relativt lange tjenestetids nødvendighed.

Om end der inden for forsvaret i de senere år er gennemført væsentlige rationaliseringsforanstaltninger med henblik på gennem en ned-

bringelse af de såkaldt personelorienterede udgifter at tilvejebringe flere midler til anskaffelse og vedligeholdelse af krigsmateriellet, vil interessen for og studiet af mulighederne for yderligere personelbesparelser utvivlsomt blive intensiveret, såfremt forsvaret i lighed med civile institutioner og virksomheder må betale normal løn for dets arbejdskraft.

En yderligere mekanisering og automatisering af vort forsvar vil således blive fremmet, hvilket — ikke blot i henseende til effektivitet, men også af rent menneskelige hensyn — er af væsentlig betydning for forsvaret, der naturligt må have til formål at opnå størst mulig effekt med mindst mulig indsats af personel.

Forsvarets besparelser på det personelmæssige område vil desuden på længere sigt komme det civile arbejdsmarked til gode, idet den frigjorte arbejdskraft vil kunne betyde øgede produktionsmuligheder.

E. Konklusion.

På baggrund af ovenanførte betragtninger — og i tråd med de allerede i 1. og 2. del-betænkning nedfældede synspunkter — finder udvalget, at de udskrevne værnepligtige principielt ikke bør pålægges større personlige eller økonomiske ofre, end det er nødvendigt. Udvalget finder det således urimeligt, at den del af befolkningen, der udskrives til værnepligtstjeneste og dermed pålægges en række byrder i henseende til afbrudt uddannelse, karriere eller familieliv, herudover skal sættes tilbage i økonomisk henseende i forhold til de henved 65 %, som fritages for aftjening af værnepligt.

Værnepligtstjenesten må betragtes som et arbejde i samfundets tjeneste.

En rimelig aflønning af de værnepligtige vil efter udvalgets opfattelse kunne bidrage til at fjerne de værnepligtiges modvilje mod den byrde, samfundet lægger på dem, en modvilje der som oftest rettes mod forsvaret til alvorlig skade for arbejdsklima og effektivitet.

Der er efter udvalgets opfattelse intet, der taler for, at en fastholden af princippet om

værnepligtstjenesten som et i realiteten ulønnet hverv skulle kunne motiveres med, at opnåelsen af et tilfredsstillende uddannelsesresultat er uforenelig med en regulær aflønning af de værnepligtige. Det vil være en illusion at tro, at det skulle virke fremmende på forsvarets effektivitet, gennem økonomiske afsavn at tvinge de værnepligtige til en — mildt sagt — spartansk levevis i deres fritid. Fjernelsen af de værnepligtiges økonomiske vanskeligheder vil derimod kunne bidrage til at skabe bedre trivsel, og en rimelig aflønning synes at være en betingelse for, at de værnepligtige fuldt ud kan udnytte dels den udvidede fritid, dels den for nylig indførte tilladelse til bæring af civil påklædning uden for tjenesten.

Udvalget foreslår derfor, at der indføres en reel soldaterløn til afløsning af den nuværende lomme pengeordning. Nyordningen må ses som en naturlig konsekvens af den stedfundne udvikling i vort samfund. Den vil betyde en afskaffelse — eller i hvert fald en mildnelse — af en social og økonomisk uretfærdighed over for landets ungdom, og ordningen vil kunne bewirke en effektivisering af vort forsvar og måske på længere sigt give samfundsøkonomiske besparelser.

I forbindelse med forslaget har udvalget overvejet, hvorvidt der — til værnepligtigt personel med en sådan aflønningsform — ud over lønnen bør ydes særlige tillæg og ydelser for tjeneste ud over en fastsat norm, for tjeneste på ubekvemme tidspunkter, for fravær fra tjenestestedet m. v.

Det er udvalgets opfattelse, at sådanne tillæg og ydelser principielt ikke bør komme til udbetaling til værnepligtigt personel, men at der ud over lønnen alene bør ydes dækning for dokumenterede merudgifter, foranlediget af tjenstlige fravær fra tjenestestedet.

I det efterfølgende afsnit vil blive redegjort for udvalgets overvejelser med hensyn til størrelsen af og udbetalingsformen for den foreslåede soldaterløn.

VI. Betragtninger over størrelse, sammensætning og økonomiske konsekvenser af en soldaterløn.

A. Soldaterlønnens størrelse.

Som allerede anført, er det udvalgets hovedsynspunkt, at de værnepligtige principielt ikke bør lide økonomiske afsavn i anledning af vær-

nepligtstjenesten. Man har derfor gennemdrøftet mulighederne for at udbetale de indkaldte en reel løn i stedet for den nuværende aflønning, hvor det udbetalte kontante beløb nær-

mest må betragtes som lommepenge. Blandt flere muligheder har man drøftet udbetaling af en løn svarende til *den reelt mistede arbejdsfortjeneste*.

En gennemgang af det tilvejebragte materiale om de værnepligtiges indtjening før indkaldelsen (bilag 1, tabel 6) viser imidlertid et meget broget billede af de unges lønninger. Alene praktiske årsager vil derfor efter udvalgets opfattelse gøre det særdeles vanskeligt at arbejde med et lønningsprincip, som under værnepligtstjenesten skulle tilsikre den værnepligtige enten samme indtjening som den hidtil i det civile samfund oppebære, eller en indtjening svarende til den beregnede eller forventede, såfremt indkaldelse til aftjening af værnepligt ikke havde fundet sted.

Dertil kommer, at et sådant lønsystem utvivlsomt i mange tilfælde vil blive følt uretfærdigt og direkte urimeligt - ikke mindst af de værnepligtige selv.

Unge under - eller med netop afsluttet - uddannelse, der som regel ingen reel indtjening har haft, vil det blive meget vanskeligt at få rigtigt placeret i et sådant lønningssystem, og det samme vil være tilfældet med de selvstændigt erhvervsdrivende.

Princippet om en soldaterløn som kompensation for tabt arbejdsfortjeneste har udvalget derfor ment at måtte forlade, da det må anses for at være både uretfærdigt og formentlig praktisk uigennemførligt.

Udvalget har endvidere overvejet mulighederne for gennemførelse af et aflønningssystem, baseret på *de faktiske leveomkostninger*. Man har herunder taget kontakt med Undervisningsministeriets udvalg vedrørende den fremtidige støtteordning for unge under uddannelse (»von Eyben-udvalget«), som beredvilligt har stillet det af udvalget udarbejdede statistiske materiale til rådighed.

Betragter man imidlertid opgørelsen over de værnepligtiges erhvervsmæssige fordeling (bilag 1, tabel 5), vil det ses, at kun ca. 8 % af de værnepligtige forud for indkaldelsen kan henføres til gruppen »unge under uddannelse«. Det vil således næppe være rimeligt at sammenligne de indkaldte værnepligtige med denne gruppe. Om end værnepligtstjenesten for en væsentlig dels vedkommende kan betragtes som en uddannelsesperiode, må det erindres, at den militære uddannelse - i form af en 10—24 måneders samlet, pligtig tjeneste - næppe er direkte

ønsket af ret mange af de unge, samt at den modtagne militære uddannelse kun i begrænset omfang vil kunne nyttiggøres senere i den civile tilværelse.

Hertil kommer, at de værnepligtiges gennemsnitlige faktiske leveomkostninger - bl. a. som følge af ofte længere tids indtjening forud for indkaldelsen - må skønnes at ligge en del højere end den uddannelsessøgende ungdoms. Mange værnepligtige vil således længe forud for indkaldelsen have indgået økonomiske forpligtelser, som i forhold til deres daværende indtjening må karakteriseres som fuldt ud rimelige og normale.

Vanskelighederne ved at finde frem til en nøgtern og rimelig fastsættelse af størrelsesordenen af de værnepligtiges faktiske leveomkostninger består ikke mindst deri, at der blandt de indkaldte er 13-14% gifte, af hvilke ca. 2/3 har børn, hvortil kommer et antal ugifte værnepligtige, som også har forsørgerpligter - og af vidt forskellig art.

Skal man finde frem til et lønningsprincip - eller snarere *en økonomisk støtteordning* - med udgangspunkt i de faktiske leveomkostninger, vil det derfor efter udvalgets opfattelse være nødvendigt at skelne mellem ikke-forsørgere og forsørgere, idet sidstnævnte gruppe bør omfatte samtlige værnepligtige, hvem forsørgerbyrder påhviler, hvad enten de er gifte eller ugifte.

For de værnepligtige *ikke-forsørgere* skønner udvalget - på baggrund af foretagne undersøgelser - at de faktiske leveomkostninger som et gennemsnit vil udgøre i alt ca. 1200 kr. om måneden. Dette beløb inkluderer værdien af samtlige for de daglønnede værnepligtige i dag eksisterende naturalydelser, og disse er medregnet i de nævnte ca. 1200 kr. med de i afsnit II, pkt. F., anførte værdiansættelser af diverse naturalydelser. Sammenholdt med den i samme afsnit opgjorte samlede ydelse i dag til de værnepligtige menige ville dækning af de faktiske leveomkostninger således med den nugældende aflønningsform være ensbetydende med en forhøjelse på 16,60 kr. af de meniges »dagløn«, jf. i øvrigt efterfølgende pkt. B.

En sådan forhøjelse af »daglønnen« vil efter udvalgets skøn sætte den værnepligtige *ikke-forsørger* i stand til at dække de faktiske leveomkostninger, for hvilke naturalydelserne ikke giver dækning, det vil sige betaling af skat, ATP-bidrag, diverse kontingenter og forsikringer, køb af civil beklædning, tobak og øvrige nydelsesmidler, teater, biograf, koncerter o. lign.

samt nødvendige og normalt forekommende udgifter herudover.

Ved en ordning som den ovenfor skitserede kunne altså opnås en væsentlig forbedring af det værnepligtige personels *økonomiske* forhold; men for så vidt angår den *socialle status*, ville det stadig kunne hævdes, at den værnepligtige - selv med en sådan ordning - er sat under administration og formynderi.

Udvalget anser det imidlertid for ønskeligt, at den værnepligtige i social-økonomisk henseende frigøres yderligere, således at den størst mulige del af den samlede månedlige ydelse kommer til kontant udbetaling til den værnepligtige, der herefter selv kan vælge, hvilke naturalydelser han ønsker at udnytte, og selv kan betale for sådanne ydelser. For at sætte den værnepligtige i stand til selv at betale både kost, sygekasse, vask og befording, jf. efterfølgende pkt. B, må man altså forhøje den kontante ydelse med et beløb, der i det mindste svarer til værdien af de i dag givne naturalydelser, og den kontante ydelse bør komme til udbetaling månedlig.

En forhøjelse af de samlede månedlige ydelser fra de nuværende ca. 726 kr. til ca. 1200 kr. løser imidlertid ikke de økonomiske problemer for de *værnepligtige forsørgere*, som fortsat - for størstepartens vedkommende — vil være henvist til at søge hjælp i henhold til forsorgslovens regler for hjælp til værnepligtige, fordi deres faktiske leveomkostninger er af en helt anden størrelsesorden, end ovenanførte beløb vil kunne give dækning for. Derfor må forsorgslovens § 54 bevares ved et lønningssystem, der som dette er baseret på faktiske leveomkostninger for ikke-forsørgere; men loven bør undergå en række nødvendige ændringer og tilføjelser, hvorom udvalget stiller forslag i det efterfølgende afsnit.

Det skitserede aflønningsforslag har således mere karakter af en forbedret økonomisk støtteordning for de værnepligtige end af en reel lønning for en præsteret indsats i samfundets tjeneste. Der vil f. eks. fortsat være en væsentlig forskel på størrelsen af statens økonomiske ydelser til de værnepligtige forsørgere og de værnepligtige ikke-forsørgere samt på karakteren af og udbetalingsformen for ydelserne til disse to grupper. Ikke mindst sidstnævnte forhold finder udvalget utilfredsstillende. Med den endnu almindeligt rådende indstilling til den offentlige forsorg må det forventes, at mange værnepligtige fortsat vil finde det urimeligt, at

samfundet tvinger dem til at søge hjælp fra det offentlige.

Udvalget må derfor principielt foretrække en *egentlig værnepligtslønning*. En sådan lønning bør være ens for forsørgere og ikke-forsørgere, være uafhængig af forudgående uddannelse eller beskæftigelse og være af en sådan størrelsesorden, at man i videst muligt omfang fritager de værnepligtige for at søge hjælp via forsorgsloven.

Skal man ud fra disse kriterier finde frem til, hvor stor soldaterlønnen bør være, synes det nærliggende at fastsætte den ud fra en sammenligning med lønningen for de ikke-faglærte, som er ansat i statens tjeneste, en lønning som ligger omkring 1800 kr. om måneden.

Det vil desuden være rimeligt at erindre sig, at mere end halvdelen af de værnepligtige - i henhold til de foretagne undersøgelser - forud for deres indkaldelse har haft en indtjening på - eller over - 1800 kr. om måneden.

Da udvalget selvsagt ikke ønsker at foreslå en aflønningsordning, der i almindelighed ville stille de værnepligtige forsørgere ringere, end de i kraft af forsorgslovens § 54 er stillet i dag, vil det endvidere være nødvendigt også at tage et passende hensyn til størrelsesordenen af de nugældende sociale ydelser, jf. bilag 1, tabel 13.

Endelig må hensyn tages til de for stamersonelgruppens menige fastsatte lønninger, som ikke bør overskrides af de værnepligtige meniges løn, idet konstabler og overkonstabler dels har mindst 12 måneders militæruddannelse bag sig, dels har bundet sig kontraktligt til en normalt flerårig tjeneste i forsvaret.

Ud fra disse betragtninger og hensyn mener udvalget, at en reel soldaterløn bør fastsættes til ca. 1800 kr. om måneden og reguleres fortløbende i overensstemmelse med statens almindelige regler herom. Først med en løn af denne størrelsesorden vil den værnepligtige i økonomisk henseende kunne betragtes - og kunne betragte sig selv - som en almindelig samfundsborger, der er i stand til af sin løn at udrede alle nødvendige og normalt forekommende udgifter - også selv om den værnepligtige er forsørger. En sådan soldaterløn bør efter udvalgets opfattelse medføre bortfald af hovedparten af de i dag eksisterende naturalydelser, jf. efterfølgende pkt. B, som herefter i princippet kun gives af forsvaret som tilbud til de værnepligtige og mod en rimelig betaling.

Udvalget erkender imidlertid, at der selv med

en soldaterløn på ca. 1800 kr. i et vist omfang stadig kan blive behov for ydelse af hjælp til værnepligtige - specielt blandt forsørgerne - som har været nødsaget til eller haft rimelig grund til inden eller under værnepligtstiden at påtage sig ekstraordinært store økonomiske byrder. For sådanne tilfælde - som skønsmæssigt opgjort kun vil berøre ca. 1 % af de værnepligtige - bør der derfor fortsat eksistere mulighed for en særlig hjælp fra det offentlige. Udvalget behandler dette spørgsmål i det følgende afsnit.

B. Betaling af naturnatverdeler m. v.

Der er i udvalget enighed om, at det med indførelsen af en regulær månedsløn for de værnepligtige vil virke mindre rimeligt at opretholde samtlige i dag forekommende naturnatverdeler vederlagsfrit, men at der på den anden side kan være forhold, der taler for en fortsat tildeleling af visse naturnatverdeler uden at stille noget krav om betaling derfor. Alene det »tvungne ansættelsesforhold« kunne således motivere, at man giver de udskrevne værnepligtige visse økonomiske kompensationer ud over lønnen. Spørgsmålet om vederlagsfri bibeholdelse af diverse naturnatverdeler eller en delvis betaling for disse hænger imidlertid — som allerede tidligere anført - først og fremmest sammen med, hvilket lønningsprincip man vil anlægge, samt med lønningsens størrelse.

Kostforplejning.

Under den i dag på de faste tjenestesteder eksisterende fri spiseordning behøver den værnepligtige kun at spise de måltider, han har lyst til eller føler behov for, og han kan i særlige tilfælde få udbetalt en kostgodtgørelse og herefter selv klare sin forplejning. Udvalget finder dog, at den værnepligtige principielt bør stilles helt frit på dette område.

De militære kostforplejninger bør derfor ændres, således at de får karakter af cafeteria, hvor *air* militært personel kan købe fuldkost eller enkeltmåltider efter eget valg og til aktuelle dagpriser.

De fleste militære tjenestesteder bør have en kostforplejningsinstitution, dels af beredskabs-hensyn, dels fordi det er i forsvarets interesse, at de værnepligtige sikres den regelmæssige, sunde og nærende kost, som er en forudsætning for opretholdelse af en sundhedstilstand, der skal kunne tilsvare den militære tjenestes store

fysiske krav. Det forekommer derfor rimeligt, at forsvaret af sit driftsbudget afholder de med forplejningen forbundne generelle institutions-omkostninger for kostforplejningsmateriel, inventar, lys, varme m. v., medens kostdeltagerne selv kun betaler forplejningens egentlige fremstillingspris. Denne er pr. 1. april 1967 beregnet til i gennemsnit at udgøre 6,08 kr. pr. mand pr. dag, eller 184,93 kr. pr. måned.

Denne »kostpris« svarer imidlertid omtrent til det beløb på 186 kr., som Forsvarsministeriet pr. 1. april 1967 har ladet indgå ved beregningen af lønningerne for det til fri kost berettigede stampersonel (konstabler, overkonstabler og korporaler). Beløbet er af Forsvarsministeriet udregnet på basis af et fra Økonomiministeriet udsendt cirkulære om fradrag i lønningen for naturnatverdeler. Det forekommer rimeligt, at det samme beløb anvendes ved fastsættelsen af de værnepligtiges betaling for den modtagne kostforplejning.

Den månedlige værdi af fuldkostforplejning foreslås således ansat til 186,00 kr. Om denne pris vil kunne holdes ved indførelse af det ovenfor skitserede cafeteria-system — hvor det forventede daglige antal kostdeltagere givetvis vil være vanskeligere at anslå end med den nugældende ordning - kan være tvivlsomt. Det er dog udvalgets opfattelse, at kostdeltagerne principielt bør betale kostens rent faktiske, aktuelle fremstillingspris.

Vælger man det nugældende aflønnings-system opretholdt, blot med en forøgelse af »dag-lønnen« på 16,60 kr., må der fortsat ydes vederlagsfri kostforplejning.

Vælger man derimod indførelse af en samlet månedlig ydelse på ca. 1200 kr., hvoraf de ca. 980 kr. udgør den kontante månedsydelse, eller vælger man en reel værnepligtsløn på ca. 1800 kr., er der skabt den fornødne økonomiske baggrund for at lade de værnepligtige selv betale for den leverede kostforplejning.

Indkvartering.

Uanset den på udvalgets foranledning indførte »morgentegn«-ordning, vil den militære indkvartering ikke alene kunne betragtes som et spørgsmål om opholds- og soverum, der blot stilles til rådighed af hensyn til en hensigtsmæssig bestridelse af tjenesten: vagt, beredskab og særlige uddannelseskrav.

En del af de værnepligtige, der ikke råder over et værelse uden for kasernen eller har langt til deres hjem, vil benytte de til rådighed

værende faciliteter, også når de ikke har vagt eller er i beredskab. Dette kan imidlertid ud fra et beredskabsmæssigt synspunkt kun være i forsvarets interesse.

Det må i denne forbindelse også erindres, at langt den største del af de værnepligtige menige endnu indkvarteres på større eller mindre fællestuer med i bedste fald 4 mand, normalt 10-12 mand og undertiden over 20 mand pr. stue.

Som det imidlertid vil fremgå af en senere del-betænkning, går tendensen i retning af at tilvejebringe bedre og bedre indkvarteringsforhold for de værnepligtige, idet forsvaret har erkendt sin forpligtelse til at stille gode og tidsvarende kvarterer til rådighed for alle værnepligtige.

Den tvungne udskrivning og geografiske placering af de værnepligtige nødvendiggør i sig selv, at der på hvert enkelt tjenestested eksisterer mulighed for at indkvartere de værnepligtige. Det forekommer derfor rimeligt, at udgifterne til denne indkvartering afholdes af forsvaret - uanset hvilken af de i det foranstående beskrevne aflønningsformer man måtte vælge at gennemføre.

Ved forslaget om aflønning, baseret på ikke-forsørgernes faktiske leveomkostninger, er der nemlig ved vurderingen af de samlede leveomkostninger taget hensyn til, at kvarteret rent faktisk leveres, og at den værnepligtige derfor ikke *behøver* at leje sig et værelse på det civile boligmarked.

Ved forslaget om en reel soldaterløn er der derimod taget sigte på at stille den værnepligtige helt frit - også på det boligmæssige område, således at han — foruden den seng, der stilles til hans rådighed på tjenestestedet - også får økonomisk mulighed for enten at beholde et før indkaldelsen lejet værelse eller at leje et værelse i f. eks. tjenestestedskommunen.

Sygepleje.

Det er udvalgets opfattelse, at sygeforsikringslovens ydelser bør gælde for alle værnepligtige, der forretter tjeneste her i landet.

Selv om der i øvrigt må opretholdes en lægetjeneste på forsvarets tjenestesteder, vil alle udgifter til medicin, behandling og hospitalsindlæggelse formentlig kunne afholdes af sygekasserne.

Den udvidede tilladelse til at opholde sig uden for tjenestestedet taler endvidere for, at de værnepligtige ved sygdomstilfælde i hjemmet kan anvende deres sædvanlige læge i vide-

re udstrækning end ved den nugældende ordning, som på flere punkter kan synes uhensigtsmæssig. Afslag på anmodning om at få betalt læge- og/eller medicinregning, når familiens læge har været tilkaldt, virker ofte urimelige.

Udvalget finder, at de indkaldte under deres værnepligtstjeneste bør fortsætte normalt medlemskab af en sygekasse eller sygeforsikring - og selv betale for dette. Det må imidlertid anses for rimeligt, at de værnepligtige - den med nyordningen tilsigtede liberalisering til trods - tilpligtes at anvende deres tjenestesteds militære læge som »fast sygekasselæge«. En sådan ordning anser udvalget for nødvendig for at undgå spild af den daglige tjenestetid og urimelige forsømmelser fra tjenesten; men forsvarets udgifter til opretholdelse af den nødvendige lægetjeneste bør efter udvalgets mening ikke modregnes i de værnepligtiges aflønning.

Mundering.

Med hensyn til mundering er det udvalgets opfattelse, at det her i hovedsagen drejer sig om særligt arbejdstøj, og at udgifterne hertil bør afholdes af forsvaret. Den udvidede tilladelse til at anvende civil påklædning taler yderligere til fordel for dette synspunkt, og der bør derfor efter udvalgets mening ikke foretages modregning i soldaterlønne - eller direkte betales — for slid på den udleverede militære udrustning og mundering.

Det bør endvidere i denne forbindelse erindres, at der til alt forsvarets stampersonel - angiveligt ud fra tilsvarende betragtninger som ovenanførte — ydes fri uniform m. v.

Vask og personlig hygiejne.

For at undgå mindre betryggende hygiejniske forhold ved at henvise de værnepligtige til selv at udføre vask af undertøj og skjorter, vil det være hensigtsmæssigt at bibeholde den eksisterende kollektive vaskeordning. Ordningen bør imidlertid eksistere i form af et tilbud, som de værnepligtige efter eget ønske kan udnytte mod passende betaling.

I den under afsnit II, pkt. F., anførte omkostning på 0,76 kr. pr. dag for vask og personlig hygiejne indgår imidlertid også udgifter til bad m. v., hvilket ikke med rimelighed kan pålægges den enkelte at betale. De værnepligtige bør derimod betale det, vaskeordningen reelt koster, hvilket vil sige ca. 10 kr. pr. måned for den enkelte.

Fribefordring.

Ved behandling af spørgsmålet om, hvorvidt den for de værnepligtige i dag gældende frirejseordning eventuelt bør afskaffes i forbindelse med indførelse af en regulær månedslønning, har det synspunkt været fremført, at man ikke bør pånøde de værnepligtige en frirejseordning, de måske intet reelt behov har for, men alligevel tilpligtes at betale for, eventuelt gennem en afpasning af deres løn derefter. Der er ligeledes blevet peget på, at frirejseordningen ikke gælder for stampersonel, og at indførelsen af ordningen i sin tid bl. a. medførte, at konstabler og overkonstabler ikke mere kunne rejse på de indtil da eksisterende militærbilletter (dobbeltejse på enkeltbillet).

Udvalget har endvidere drøftet mulighederne for i tilknytning til en soldaterløn at indføre en form for udkommandotillæg eller stedtillæg, som i størrelse kunne afpasses efter de værnepligtiges afstand fra deres hjemsted, med henblik på at reducere rejseudgifterne for de indkaldte samt på at søge skabt en vis ligestilling økonomisk set også på dette område. Tanken har imidlertid måttet forlades, da en sådan ordning utvivlsomt vil blive særdeles kompliceret at administrere - ikke mindst for søværnets sejlene personel - og dertil næppe vil kunne gøres ganske retfærdig for alle.

Det er imidlertid indlysende, at de værnepligtige ikke vil kunne udnytte en frirejseordning i lige grad. Men selv ved rejser over kortere afstande - eller ved blot lejlighedsvis benyttelse af frirejsekortet til en længere rejse — måtte ordningen skønnes at være fordelagtig for de fleste værnepligtige, såfremt de kun skulle betale en pris, der svarer til, hvad ordningen i dag kan gennemføres for.

Den tungest vejende motivering for bibeholdelse af en kollektiv frirejseordning synes dog at være retfærdighedshensynet. Såfremt den enkelte værnepligtige selv skal afholde alle sine rejseudgifter, vil den økonomiske belastning, der indirekte påføres værnepligtige, som må forrette tjeneste langt fra hjemmet, føles uretfærdig og kunne påvirke den pågældendes holdning til tjenesten i negativ retning. Talrige ansøgninger om forflyttelse med forskellige motiveringer må ligeledes forudses med deraf følgende ulemper for enhedernes enkadrering og ansøgernes uddannelse, hvis ansøgningerne imødekommes, eller bitterhed hvis de ikke imødekommes.

Ud fra en social retfærdighedsbetragtning

kunne det således synes fristende at opretholde en kollektiv frirejseordning, men at lade de værnepligtige selv betale ordningen ud af deres månedlige pengeydelse. De nær tjenestestedet hjemmehørende værnepligtige, som har mindre eller ingen fordel af frirejseordningen, ville derigennem indirekte komme til at betale for det gode, det er, at være tjenstgørende nær sit hjemsted - og til fordel for de langt fra tjenestestedet hjemmehørende værnepligtige, som til gengæld ville få en kompensation for denne ulempe derved, at den kollektive frirejseordning ville gøre deres rejser til hjemmet væsentligt billigere, end hvis de alene skulle betale disse rejser fuldt ud.

Man må imidlertid forvente, at en sådan ordning - alle gode argumenter til trods - vil give anledning til kritik fra flere sider - og specielt fra de værnepligtige, der direkte eller indirekte tilpligtes at betale for et gode, de ikke har brug for eller har bedt om at få.

I harmoni med udvalgets generelle ønske om i videst muligt omfang at stille de værnepligtige frit, må man derfor anbefale, at frirejseordningen afskaffes i sin nuværende form, med mindre nyordningen for de værnepligtiges aflønning kun kommer til at bestå i en vis forøgelse af »daglønnen«, i hvilket tilfælde frirejseordningen bør bevares uændret og altså vederlagsfrit for de værnepligtige.

Gennemføres derimod udvalgets forslag om en samlet månedlig ydelse på ca. 1200 kr., hvoraf den kontante månedsydelse udgør ca. 980 kr., eller gennemfører man en reel månedsløn på ca. 1800 kr., bør de værnepligtige selv udrede - i hvert fald en del af - deres rejseudgifter. Når udvalget ikke finder, at samtlige rejseudgifter bør betales af de værnepligtige, beror dette på, at hovedparten ikke kan få tjenestested i umiddelbar nærhed af deres hjem eller andet faste tilholdssted.

De værnepligtiges udgifter til rejser, der ikke går til deres *hjem* eller andet *faste tilholdssted*, bør principielt være forsvaret uvedkommende og således betales af de værnepligtige alene.

Rejsekort gældende til den værnepligtiges *hjem* eller andet *faste tilholdssted* - men ikke rejsekort svarende til de i dag udleverede »partout-kort« - bør derimod betales af forsvaret, dog kun for så vidt angår den del af prisen, som overskrider ca. 50 kr. om måneden, hvilket beløb er anslået ud fra bl. a. en sammenligning med priserne for månedskort til de større byers lokal-trafikmidler.

Udvalget vil dog ikke finde det urimeligt, om månedskort til rejser *til hjemmet* blev givet helt vederlagsfrit til de værnepligtige *forsørgere*, der kan dokumentere en dobbelt husførelse.

Kulturelle goder.

Der er i udvalget enighed om, at der — i harmoni med udvalgets bl. a. i 3. del-betænkning fremførte synspunkter - ingen modregning bør foretages i en reel soldaterløn for de kulturelle goder, som gennem Forsvarets Civilundervisning og Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste ydes de indkaldte værnepligtige.

C. Feriepenge.

De hjemsendelsespenge, der efter den nugældende ordning tilkommer de værnepligtige, er fra deres oprindelse tænkt at skulle være et eksistensgrundlag for den hjemsendte værnepligtige, hvis han i en kortere tid efter hjemsendelsen skulle stå uden beskæftigelse. Siden 1954 har der dog været mulighed for at yde hjælp efter forsorgslovens regler i indtil 6 uger efter hjemsendelsen, i det tilfælde hvor den hjemsendte værnepligtige har stået uden arbejde.

I de senere år er der derfor opstået en vis tendens til at opfatte hjemsendelsespengene som en slags erstatning for feriepenge, hvilke sidstnævnte ikke tilkommer den værnepligtige. Denne kan således ikke i de første 1 å 2 år holde ferie - eller ikke fuld ferie - med feriegodtgørelse, medmindre hans arbejdsgiver meddeler ham nogle fridage med løn. For timelønnede arbejdere vil noget sådant i praksis næppe kunne ske, men måske i et vist omfang for funktionærer. Tjenestemænd vil altid få ferie efter aftjent værnepligt.

Grunden til, at man ikke har ydet feriegodtgørelse til værnepligtige, synes at være, at disse ikke betragtes som omfattet af ferieloven, der omfatter »enhver arbejder, funktionær eller medhjælper, hvad enten den pågældende er beskæftiget i offentlig eller privat virksomhed«. Betragtningen har ganske øjensynligt været, at en værnepligtig hverken er arbejder, funktionær eller medhjælper, idet bestemmelsen i ferielovens § 1, stk. 2 — der nævner, hvem loven ikke omfatter - ikke medtager værnepligtigt personel.

Det bør dog i denne forbindelse fremholdes, at selv om den stedfundne forbedring i hjemsendelsespengeordningen nok i nogen grad har kunnet erstatte den manglende feriegodtgørelse,

vil det udbetalte hjemsendelsespengebeløb på mellem 230 kr. og 460 kr. (10-14 måneders tjeneste) ikke kunne sidestilles med en feriepengeudbetaling på 7¼ % af en udbetalt normal årsløn. En ikke-faglært arbejders feriepenge vil således i dag kunne andrage ca. 1500 kr.

Udvalget foreslår derfor, at der etableres en feriepengeordning, der følger ferielovens almindelige principper, og som kan sætte alle de værnepligtige i stand til også i det første år efter hjemsendelsen at holde normal ferie.

D. Lønudbetalingsform.

Udvalget har drøftet, hvorvidt der ved indførelsen af månedlig aflønning burde foretages forudaflønning af de værnepligtige. Det er i denne forbindelse blevet påpeget, at såfremt dette gennemføres for det værnepligtige personel, vil en forudaflønning af alt øvrigt ikke-tjenestemandsansat personel i forsvaret formentlig også blive nødvendig, bl. a. af hensyn til den centraliserede lønudbetalingsform ved hjælp af EDB-materiel, som man for tiden er i færd med at indføre i værneene. Da kun 5,6 % af de værnepligtige - ifølge den foretagne undersøgelse — ingen indtjening har haft umiddelbart forud for indkaldelsen, finder udvalget, at det vil være såvel forsvarligt som principielt rigtig at fastholde den hidtidige bagudaflønning, som alle forhold taget i betragtning må forekomme mest hensigtsmæssig. For de relativt få værnepligtige, som måtte stå uden økonomiske midler ved indkaldelsen, kunne man eventuelt på indkaldelsesdagen udbetale et acotobeløb som forskud på den første månedsløn.

Hvad enten man gennemfører en aflønning, baseret på ikke-forsørgernes faktiske leveomkostninger, eller en regulær soldaterløn - i begge tilfælde med bagudaflønning som udbetalingsform - er der tale om så væsentlige forholdelser af de værnepligtiges kontante ydelser, at den oprindelige — og vel stadig i nogen grad relevante - begrundelse for ordningen med hjemsendelsespenge i det væsentlige synes at være elimineret. Udvalget foreslår derfor denne ordning ophævet. Man har imidlertid drøftet, om der til erstatning for hjemsendelsespengeordningen burde søges gennemført en eller anden form for bonusordning i lighed med den for forsvarets stampersonel gældende. Udvalget har dog ikke kunnet finde nogen rimelig begrundelse for at oprette en sådan bonusordning

som overbygning på lønninger af den foreslåede størrelsesorden.

De værnepligtiges løn bør komme til udbetaling over en konto i en bank eller sparekasse, og der vil formentlig herved — i lighed med hvad erfaringerne har vist i det øvrige samfund - finde en vis opsparring sted.

E. Forslag til ny aflønning.

På baggrund af de under pkt. A-D fremlagte synspunkter kan udvalgets forslag til ny aflønning af de værnepligtige menige resumeres som følger:

Forslag nr. 1.

Den samlede månedlige ydelse andrager efter dette forslag i alt ca. 1200 kr., svarende til de faktiske leveomkostninger for værnepligtige ikke-forsørgere.

De værnepligtige menige udbetales en konstant månedlig ydelse på ca. 980 kr.

Herudover ydes frit logi, fri uniform og et tilskud til rejsekort - gældende til transport til de værnepligtiges *hjem* eller andet *faste tilholdssted* - svarende til den del af prisen, som overskrider 50 kr. pr. måned.

Ordningen med hjemsendelsespenge ophæves, og der indføres en regulær feriepengeordning for de værnepligtige.

De værnepligtige skal under tjenesten for egen regning bevare normalt medlemskab af en sygekasse eller tilsvarende, og de skal selv betale for kost, vaskoordning og - delvis — transport.

Dette forslag kunne også tænkes gennemført med den modifikation, at man gav de værnepligtige *forsørgere*, med dokumenteret dobbelt husførelse, frit rejsekort til hjemmet.

Forslaget må karakteriseres som en - i forhold til i dag — forbedret økonomisk støtteordning. Den kontante månedlige ydelse er hævet til et niveau, der efter udvalgets skøn sætter de værnepligtige *ikke-forsørgere* i stand til at dække de faktiske leveomkostninger, som naturlige ydelser ikke giver dækning for.

Hjælp i henhold til forsorgslovens § 54 må forventes at blive af nogenlunde samme omfang som i dag, da de værnepligtige *forsørgere* fortsat må basere deres økonomi på forsorgslovens hjælpemuligheder.

Men ordningen stiller dog alle de værnepligtige væsentligt friere end i dag, idet de sættes i stand til selv at betale for de tilbudte natural-

ydelser, i den udstrækning i hvilken de ønsker at modtage disse. At de værnepligtige således selv kan administrere de fra forsvaret modtagne ydelser, anser udvalget for et væsentligt pædagogisk fremskridt.

Forslag nr. 2.

Der udbetales de værnepligtige menige en *regulær soldaterløn* på ca. 1800 kr. om måneden.

Herudover ydes frit logi, fri uniform og tilskud til transport som i forslag nr. 1 anført.

Bortfald af hjemsendelsespenge og indførelse af feriepenge som i forslag nr. 1.

Også dette forslag kan tænkes gennemført med fri rejse til hjemmet for værnepligtige forsørgere.

Denne ordning - som udvalget principielt må foretrække fremfor den foran nævnte - giver såvel ikke-forsørgere som forsørgere rimelige muligheder for selv at klare så godt som alle økonomiske forpligtelser. Kun et fåtal vil være nødsaget til at søge om offentlig hjælp.

F. Økonomiske konsekvenser.

Udvalget erkender, at gennemførelsen af ovennævnte forslag på grund af deres betydelige økonomiske konsekvenser næppe kan ske omgående eller på én gang; men da det er udvalgets opfattelse, at en forbedring af de værnepligtiges økonomiske og sociale stilling i betydelig grad vil kunne fremme såvel en positiv forhåndsindstilling til forsvaret hos de værnepligtige som et bedre klima i værnepligtstiden, henstilles det, at man, så snart de finansielle forhold og landets økonomiske situation tillader det, foretager forbedringer i de værnepligtiges økonomiske og sociale stilling med sigte på at nå frem til den ordning, som er udtrykt i udvalgets principielle forslag (forslag nr. 2).

Det samme hensyn har udvalget haft i tanke ved fremsættelsen af forslag nr. 1, idet en trinvis forbedring af de økonomiske støtteordninger indledningsvis kan tænkes at foregå over en årrække inden for rammerne af dette forslag.

I det efterfølgende gives en overslagsmæssig opgørelse over merudgifter for forsvaret ved de respektive forslag, idet der gøres opmærksom på, at udgifterne til en feriepengeordning ikke indgår i oversigten.

Af beregningstekniske hensyn, samt for lettere at kunne drage sammenligning med den nugældende aflønningsordning, er udvalgets forslag til ny aflønning af de værnepligtige i nedenanførte skematiske opgørelse omregnet til aflønningsens værdi pr. dag.

Endvidere er - ligeledes for sammenlignin-

gens skyld - i skemaets 3. kolonne opgjort, hvad de økonomiske konsekvenser ville blive, såfremt man under bibeholdelse af den nugældende aflønningsform ønskede at hæve »dag-lønnen« netop så meget, at dækning for de værnepligtige ikke-forsørgeres faktiske leveomkostninger kunne opnås.

Samlet ydelse pr. mand pr. dag.

1	2	3	4	5
Ydelsens art	pr. 1. apr. 67		Forslag 1	Forslag 2
Løn	6,51 kr.	23,11 kr.	32,32 kr.	59,18 kr.
Hjemsendelsespenge	1,02 -	0,00 -	0,00 -	0,00 -
Kost	6,08 -	6,08 -	0,00 -	0,00 -
Indkvartering	2,00 -	2,00 -	2,00 -	2,00 -
Sygepleje	0,80 -	0,80 -	0,00 -	0,00 -
Beklædning	2,63 -	2,63 -	2,63 -	2,63 -
Vask, pers. hygiejne	0,76 -	0,76 -	0,43 -	0,43 -
Fribefordring	2,47 -	2,47 -	0,47 -	0,47 -
Kulturelle goder	1,60 -	1,60 -	1,60 -	1,60 -
I alt	23,87 kr.	39,45 kr.	39,45 kr.	66,31 kr.
Udgift i dag	23,87 kr.	23,87 kr.	23,87 kr.	23,87 kr.
Merudgift pr. dag	0,00 kr.	15,58 kr.	15,58 kr.	42,44 kr.

Der er i ovenanførte skematiske opgørelse gjort følgende forudsætninger:

1. Kostforplejningens egentlige fremstillingspris påregnes dækket fuldt ud ved kostdeltagernes betaling, hvorimod generelle institutionsomkostninger betales af forsvaret (kolonne 4 og 5).
2. De skønsmæssigt ansatte indkvarteringsudgifter på 2,00 kr. som de værnepligtiges »andel« i disse udgifter betales af forsvaret.
3. Den beregnede udgift på 0,80 kr. til sygepleje forudsættes helt at bortfalde med de værnepligtiges normale medlemskab af en sygekasse eller tilsvarende (kolonne 4 og 5).
4. Der er regnet med, at samtlige værnepligtige udnytter tilbuddet om vask af skjorter og undertøj for en pris af ca. 10 kr. pr. måned eller 0,33 kr. pr. dag. Den resterende del af de anførte samlede udgifter på 0,76 kr. til personlig hygiejne m. v. betales af forsvaret (kolonne 4 og 5).
5. Udgiften til ydelse af tilskud til de værnepligtiges rejser til hjemmet er løseligt anslået således: Såfremt alle betalte de nugældende frirejsekort med ca. 50 kr. pr. måned,

ville der restere en udgift for forsvaret på ca. 25 kr. pr. måned. Da der imidlertid efter udvalgets forslag ikke skal udstedes »partoutkort« som i dag, men kun rejsekort gældende til rejser til hjemmet, skønnes yderligere ca. 10 kr. at kunne spares pr. måned, altså i alt ca. 2 kr. pr. mand pr. dag (kolonne 4 og 5).

6. Beklædning og kulturelle goder er påregnet ydet i samme omfang som hidtil.
7. Hjemsendelsespengene bortfalder (kolonne 3, 4 og 5).

Den i de to forslag indeholdte forhøjelse af den kontante ydelse pr. dag bør i givet fald ikke blot gennemføres for de værnepligtige menige, men også for konstabelelever samt for daglønnede korporaler og sergenter til pligtig tjeneste.

På baggrund af det i forslag til finanslov for finansåret 1967/68 anførte kan forsvarets samlede antal mand-dage for daglønnet personel til pligtig tjeneste samt konstabelelever ansættes til ca. 10.524.900, svarende til en personelstyrke af omhandlede kategorier på ca. 28.835 mand.

Merudgiften til »værnepligtslønninger« kan

på dette beregningsgrundlag opgøres til følgende beløb:

Forslag nr. 1: 163,9 mill. kr.

Forslag nr. 2: 446,7 mill. kr.

Disse beløb forudsætter den samme stigning i lønnen for menige og befalingsmænd til pligtig tjeneste, hvorved den relative forskel i lønningerne bliver mindre end i dag. Dette er næppe acceptabelt, lige så lidt som en ens procentuel stigning vil være rimelig. Den påregnede samlede merudgift bør derfor nok sættes til henholdsvis ca. 165 mill. og ca. 448 mill.

Til disse merudgifter må som nævnt lægges et beløb til en feriepengeordning for de værnepligtige.

Såfremt man ønsker forslag 1 eller 2 gennemført med fri rejseordning for de værnepligtige forsørgere, kan merudgiften hertil udregnes således:

- Antallet af forsørgere sættes til ca. 15 % af de ca. 28.835 værnepligtige, dvs. ca. 4.300.
- Det forudsættes, at forsvaret - ud over det i forvejen ydede tilskud - månedlig må betale ca. 50 kr. pr. forsørger, svarende til det beløb, ikke-forsørgerne selv må betale.
- Merudgift pr. år: 50 kr. X 12 X 4.300 = ca. 2.6 mill. kr.

Beregning af besparelser og indtægter ved reel soldaterløn på ca. 1800 kr. om måneden (forslag nr. 2).

På baggrund af den gennemførte undersøgelse blandt de værnepligtige, samt øvrige tilgængelige oplysninger, har udvalget skønnet, at staten og kommunerne - under den nuværende skattelov og efter den nugældende aflønningsordning for værnepligtige - i skatteindtægt mister ca. 47 mill. kr. om året. Dette beløb hidrører fra skattepligtige indkomster forud for indkaldelsen, og hvoraf de pålignede skattebeløb forfalder i løbet af værnepligtstiden.

Herudover må medregnes skatteprovenuets af den foreslåede soldaterløn. Efter den foreliggende undersøgelse vil ca. 86,5 % af værne-

pligtsstyrken blive beskattet som ikke-forsørgere, og for en del af de gifte skal der til soldaterlønnen lægges hustruens indkomst. Herudfra vil det — med de nugældende skatte- og udskrivningsprocenter - med rimelighed kunne anslås, at det gennemsnitlige årlige skattebeløb til stat og kommune vil andrage ca. 3.500 kr. pr. mand, hvilket med den ovenfor beregnede værnepligtsstyrke vil betyde en skatteindtægt på ca. 101 mill. kr.

Som hjælp til værnepligtige i henhold til forsørgsloven påregnes efter finanslovsforslag 1967/68 af Socialministeriet udbetalt ca. 23.600.000 kr. som tilskud til kommunerne, hvis tilsvarende udgifter således vil andrage ca. 5.900.000 kr., altså i alt 29.500.000 kr.

Med indførelse af en soldaterløn af den foreslåede størrelsesorden anslår udvalget, at der vil kunne spares ca. 28 mill. kr. af ovennævnte beløb.

Følgende overslag over besparelser og indtægter kan herefter opstilles:

Skattebetaling under værnepligtstjenesten . . .	: ca. 47 mill. kr.
Skatteprovenu af soldaterløn	: ca. 101 mill. kr.
Besparelser på socialbudgettet	: ca. 28 mill. kr.
Talt	: ca. 176 mill. kr.

Den reelle merudgift for samfundet vil herfter udgøre ca. 272 mill. kr.

Også forslag nr. 1 vil medføre visse forøgede skatteindtægter i forhold til i dag, men selv sagt af en beskeden størrelsesorden i forhold til ovenstående, og der bliver næppe nogen følelig besparelse på socialbudgettet ved gennemførelsen af dette forslag.

Det er udvalget magtpåliggende at pege på, at såfremt et af ovenanførte forslag til ny aflønning af de værnepligtige ønskes gennemført, må forsvarets samlede driftsbudget forøges med de beregnede merudgifter. Dette forhold ændres ikke af, at der — som det fremgår af det foranstående — samtidig vil opnås visse samfundsmæssige besparelser eller direkte indtægter.

VII. Udvalgets kommentarer og forslag om hjælp til værnepligtige.

Såfremt udvalgets forslag om indførelse af en reel soldaterløn (forslag nr. 2) gennemføres, vil behovet for ydelse af supplerende økonomisk bistand til værnepligtige med forsørgerpligter

eller med andre særlige økonomiske byrder ændre karakter og omfang.

Med en månedsløn på ca. 1800 kr. vil den værnepligtige normalt kunne dække alle de øko-

nomiske forpligtelser, der påhviler ham. Der vil dog utvivlsomt stadig forekomme tilfælde - specielt for de værnepligtige forsørgere - hvor de økonomiske forpligtelser er større, end den foreslåede soldaterløn vil kunne give dækning for, forpligtelser som den værnepligtige enten ikke selv har været herre over, eller som han i kraft af sin indtjening før indkaldelsen med rimelighed har kunnet påtage sig.

Udvalget finder derfor, at der - selv om forslaget om indførelse af en reel soldaterløn nyder fremme - fortsat bør eksistere mulighed for ydelse af hjælp fra det offentlige i særlige tilfælde.

Indtil ovennævnte forslag om en reel soldaterløn måtte blive gennemført - og selv om udvalgets forslag nr. 1 gennemføres - må det offentlige »afhjælpe pågældendes egen og hans families af indkaldelsen forårsagede trang«, og under henvisning til det i afsnit III anførte finder udvalget, at de gældende bestemmelser for ydelse af hjælp efter forsorsloven snarest må revideres.

Udvalget vil rejse det spørgsmål, hvorvidt det er rigtigt og hensigtsmæssigt, at bestemmelserne om hjælp til værnepligtige er placeret i forsorsloven. Denne placering medfører en del ulemper, bl. a. ugunstig påvirkning fra forsorslovens almindelige principper, herunder den traditionelle trangsvurdering samt en følelsesmæssigt motiveret modvilje hos de hjælp søgende. Der kan her peges på, at »Lov om erstatning til tilskadekomne værnepligtige m. fl.« er en selvstændig lov — ved siden af den almindelige ulykkesforsikringslov - til gunst for de værnepligtige.

Såfremt indkaldelse til aftjening af værnepligt fortsat medfører et føleligt økonomisk indgreb i familiens sædvanlige tilværelse, og kommunernes forskelligartede afgørelser yderligere opfattes som en urimelig forskelsbehandling, vil personellet's holdning til værnepligten påvirkes, og arbejdsklimaet under tjenesten belastes.

Udvalget er naturligvis opmærksom på, at mulighederne for misbrug eller urimelig ud-

nyttelse af hjælpen bør søges undgået; men man finder, at de udbetalende myndigheders undersøgelser og dokumentationskrav bør begrænses til det for sagens behandling strengt nødvendige. Det skal yderligere understreges, at socialkontorernes personale uopfordret bør give klientellet oplysning om de hjælpemuligheder, der findes.

Ved revisionen af de gældende bestemmelser må hovedprincipperne, i konsekvens af det i de foregående afsnit anførte, være følgende:

- Hjælpen bør principielt tilsigte opretholdelse af familiens hidtidige levestandard.
- Ydelserne må i almindelighed komme til udbetaling, når visse formelle betingelser er opfyldt og dokumenteret.
- Der skal ved udbetaling af alle normale ydelser ikke foretages noget skøn eller nogen trangsvurdering.
- De vejledende bestemmelser må forenkles og tydeliggøres, således at fortolkningsvanskeligheder undgås.

Endvidere bør bestemmelserne om udbetaling af feriepenge snarest ændres derhen, at den militære enhed - i sin egenskab af arbejdsgiver - direkte må kunne give feriemærkebogen eller feriekortet den for udbetalingen fornødne påtegning om orlov eller tidspunkt for aftjent værnepligt. En modregning af udbetalte feriepenge i hjælpen fra det offentlige findes ikke rimelig, jf. afsnit III, pkt. C.c. I øvrigt må dette spørgsmål også tages op i forbindelse med indførelse af en feriepengeordning som foreslået i afsnit VI, pkt. C.

Udvalget indstiller, at der tages skridt til at få ændret Socialministeriets vejledende cirkulærer i overensstemmelse med de anførte principper. Man har ikke ment at kunne tage stilling til en mere detaljeret udformning af de skitse-rede retningslinier, men vil pege på den i 1953 anvendte fremgangsmåde med nedsættelse af et arbejdsudvalg med repræsentation fra bl. a. Socialministeriet, Forsvarsministeriet og Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste.

Særudtalelse afgivet af Dansk Arbejdsgiverforenings repræsentant i udvalget

I Kundgørelse for Forsvaret A.33-1965 af 24. februar 1965 hed det vedrørende udvalgets opgaver blandt andet:

»Det vil endvidere være udvalgets opgave at overveje sådanne foranstaltninger, som vil kunne virke fremmende for et tilfredsstillende arbejdsklima for det militære personel, samt afgive forslag i overensstemmelse hermed.«

På civile arbejdspladser behandles foranstaltninger vedrørende arbejdsklimaet normalt adskilt fra forhold vedrørende aflønning, arbejdstid m. v., som fastlægges ved kollektive overenskomster.

Når undertegnede som repræsentant for Dansk Arbejdsgiverforening og dermed for en af arbejdsmarkedets hovedorganisationer er udpeget som medlem af udvalget, har det for mig på den nævnte baggrund været naturligt at opfatte udvalgets kommissorium således, at dette alene vedrørte uddannelses-, samarbejds- og velfærdsforanstaltninger i forsvaret, medens aflønningsspørgsmål principielt måtte anses som liggende uden for udvalgets arbejdsopgaver.

Det har blandt andet på denne baggrund ikke været muligt for undertegnede medlem af udvalget at tilslutte mig konklusion og forslag til ændret lønning i nærværende del-betænkning.

Når man i del-betænkningen har ønsket at drage sammenligninger med lønforhold for unge i civilt arbejde, er det næppe uberettiget at anføre, at trivselsundersøgelser på det private arbejdsmarked synes at indicere, at trivselsproblemer forekommer inden for områder såvel med højt som med lavt lønniveau. Det er derfor ikke på forhånd givet, at den foreslåede ændring af de værnepligtiges aflønning vil yde et virkeligt bidrag til løsning af trivselsproblemerne.

Det fremgår af de alternative lønforslag i del-betænkningen - og i hvert fald forslaget om en månedlig soldaterløn på 1.800 kr. - at disse er baseret på, at forsvaret også i fremtiden afholder omkostninger til beklædning, visse trans-

portgodtgørelser, indkvartering m. v. Der vil herved opstå uligheder imellem værnepligtige, der modtager soldaterløn på 1.800 kr. månedlig og samtidig oppebærer de ifølge forslaget angivne ydelser, og unge på det civile arbejdsmarked med en tilsvarende løn, idet disse unge normalt selv må klare udgifter til arbejdstøj, befordring og logi. Forslaget om en månedlig soldaterløn af den angivne størrelse synes i øvrigt at rejse en række spørgsmål af juridisk karakter, blandt andet i relation til eventuelle ændringer af det nuværende militære straffesystem - ved f. eks. anvendelse af fradrag i løn for tjenesteforsømmelser og bøder for forseelser under tjenesten - ATP, feriepenge m. v.

Man savner til en nærmere vurdering af de fremsatte forslag i del-betænkningen oplysning om værnepligtiges lønmæssige forhold i andre lande, specielt Sverige og NATO-lande, med hvilke det ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt vil være naturligt at sammenligne de nuværende og foreslåede danske aflønningsformer.

Der er ikke med ovenstående betragtninger taget stilling til de nuværende daglønssatser for værnepligtige. En rimelig ajourføring af disse satser må anses for naturlig, men jf. de indledende betragtninger vedrørende udvalgets kommissorium er dette formentlig et spørgsmål, der bør behandles af de militære og de bevilgende myndigheder. Det er imidlertid min opfattelse, at klimamæssige problemer vedblivende vil fremkomme og måske endog forstærkes via de i del-betænkningen indeholdte forslag. Her tænkes blandt andet på de værnepligtiges indstilling over for længere øvelser, udrykninger og ikke mindst vagttjeneste. Den radikale ændring af de værnepligtiges aflønningsforhold vil antagelig medføre, at fritiden for de værnepligtige bliver mere attraktiv, og dette kan skabe problemer med hensyn til ønske om mere fritid. Disse ønsker vil blandt andet kollidere med uddannelsesmæssige og tjenstlige krav. Der tænkes endvidere med øgede trivselsproblemer på det fra det civile arbejdsmarked ikke udkendte problem vedrørende løntilbageholdelse for skat m. v. på

de enkelte tjenestesteder. Der er endelig med øgede trivselsproblemer tænkt på spørgsmålet om de indbyrdes lønrelationer inden for forskellige tjenestegrupper i forsvaret. Medens man naturligvis vil kunne løse visse akutte klimaproblemer, der har rod i de værnepligtiges nuværende økonomiske og sociale forhold, synes det givet, at nye, alvorlige trivselsproblemer kan opstå, dersom forslagene måtte blive en realitet.

Forslagene om en forhøjelse af de værnepligtiges aflønning til 1200 kr. - respektive 1800 kr. - månedlig har i øvrigt endnu et væsentligt perspektiv, som det vil være naturligt at kommentere. De to forslag er i del-betænkningen opgjort til en samlet årlig forøgelse af forsvarrets udgifter på henholdsvis ca. 165 mill. kr. og ca. 448 mill. kr. Hertil kommer som anført i del-betænkningen et tillæg for feriepenge og et beløb på ca. 2,6 mill. kr., såfremt man ønsker en bevarelse af den eksisterende frirejseordning for de værnepligtige forsørgere. Del-betænkningen indeholder derimod ikke en vurdering af den lønafsmitning på andre tjenestekategorier inden for forsvaret, som de to forslag kan befrygtes at ville udløse. De beregnede samlede årlige merudgifter må derfor antagelig anses for at være de minimale merudgifter.

På baggrund af de vanskeligheder, som væksten af de offentlige udgifter påfører det private erhvervsliv, vil det være naturligt at anføre, at en eventuel gennemførelse af forslagene i del-betænkningen vil medføre en yderligere forstærkning af disse vanskeligheder. En så drastisk omlægning af de værnepligtiges aflønning, som del-betænkningen foreslår, må underkastes en samfundsøkonomisk og finansiel vurdering, og en sådan vurdering synes ikke indeholdt i betænkningen.

I en tid, hvor der fra Folketinget og fra anden ansvarlig og sagkyndig side opfordres til tilbageholdenhed med de offentlige udgifter, kan det næppe være formålstjenligt at søge en i øvrigt rimelig forbedring af det arbejdsklima, hvorunder værnepligtige og forsvarrets øvrige personel virker, forbedret via de i del-betænkningen behandlede forslag.

På denne baggrund og med de ovenfor anførte begrundelser har undertegnede medlem af udvalget ikke kunnet tiltræde 4. del-betænkning: »De værnepligtiges økonomiske og sociale forhold«.

*Erik Ohrt
underdirektør, civilingeniør*

De værnepligtiges økonomiske og sociale forhold

Statistisk undersøgelse med kommentarer
til brug for
Udvalget til undersøgelse af befalingsmandsuddannelsen
og de med arbejdsklimaet i forsvaret forbundne problemer
(Underudvalg II),
udarbejdet af
kaptajn af specialgruppen, socialrådgiver Nis Ley,
leder af Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes socialsektion.

København, oktober 1966.

Indledning

I forbindelse med Underudvalg II's drøftelse af de værnepligtiges sociale og økonomiske forhold i vinteren 1965/66 fremsattes en anmodning om Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes medvirken ved indsamling og bearbejdning af oplysninger fra ca. 2500 værnepligtige til nærmere belysning af disses forhold.

Materialet er indsamlet med velvillig bistand fra værnskommandoerne.

Efter en prøveudfyldning af spørgeskemaet ved Sjællandske Trænregiment blev skemaet korrigeret og godkendt af Underudvalg II, se underbilaget.

Ved udvælgelsen af de værnepligtige, der skulle deltage i undersøgelsen - udfylde spørgeskemaet - tilsigtede man at ramme et repræsentativt udsnit af værnepligtsstyrken.

Under hensyn til de enkelte værns værnepligtsstyrke fastsattes følgende fordelingstal:

- Hæren	: ca. 2000.	Antal indkomne besvarelser:	2114
- Søværnet	: ca. 250.	Antal indkomne besvarelser:	244
- Flyvevåbnet:	ca. 330.	Antal indkomne besvarelser:	295
			2653
		2580	

For hærens vedkommende udtog Hærkommandoen 18 forskellige underafdelinger under hensyntagen til såvel geografisk placering som tjenestealder og enhedernes evt. specielle sammensætning.

For søværnets og flyvevåbnets vedkommende udvalgte et antal enheder på de respektive værns centrale rekrutskoler.

Skemaerne blev derefter udfyldt ved enhederne i slutningen af juni og begyndelsen af juli 1966. Der anvendtes samme standardinstruktion ved alle enheder.

Alle de værnepligtige, der blev udpeget til at deltage i undersøgelsen, har besvaret spørgsmålene, hvilket vil sige, at undersøgelsen er repræsentativ for så vidt udvælgelsen af emnerne er det.

De udfyldte skemaer viser, at de værnepligtige har besvaret spørgsmålene meget samvittighedsfuldt.

Besvarelsene er bearbejdet manuelt i Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjenestes socialsektion, idet det - under hensyn til underudvalgets ønske om, at resultatet skulle foreligge i efteråret 1966 - ikke var tidsmæssigt muligt at få materialet kodet og kørt på hulkort inden for denne tidsfrist.

Der vil ved stikprøveviser undersøgelser altid foreligge visse usikkerhedsmomenter; men under hensyn til materialets art og omfang findes det rimeligt og forsvarligt at lade dette danne grundlag for vurderinger og beregninger af vejledende karakter, omfattende den samlede værnepligtsstyrke.

I redegørelsen er de væsentligste oplysninger fra spørgeskemaerne uddraget og kommenteret, ligesom forskelligt statistisk tabelmateriale er medtaget.

Sammenfattende oversigt over undersøgelsens resultater

I den udstrækning, det har været muligt, er der foretaget en sammenligning med de oplysninger om de unges økonomi, som er omtalt i Socialforskningsinstituttets publikation af 20. januar 1966: »Ungdomsundersøgelsen, studie nr. 7. Nogle foreløbige resultater vedrørende den 14–20 årige ungdoms uddannelsesvilkår«. Materialet i denne undersøgelse omfatter ca. 3700 interviews, indsamlet i 1965.

Der er som nævnt indkommet i alt 2653 besvarelser fra de værnepligtige. Fordelingen på værn samt antal menige og befalingsmænd fremgår af tabel 1. Fordelingen efter tjenestevald og levealder fremgår af tabel 2 og 3, og den bopælmæssige placering før indkaldelsen af tabel 4.

Selv om gruppen: befalingsmænd til pligtig tjeneste er lidt underrepræsenteret, findes materialet at være så repræsentativt for værnepligtsstyrken, at forudsætningerne for materialets anvendelighed kan anses for opfyldt.

Fordeling på civil livsstilling er ikke opgjort i den foreløbige oversigt; men fordelingen på erhvervsområder fremgår af tabel 5. Det kan her noteres, at 7,8 % er opført som studerende, medens det af tabel 6 fremgår, at kun 5,6 % var uden indtægt ved indkaldelsen.

Oplysningerne om lønnen før indkaldelsen understøtter påstanden om de unges gode indtjeningsmuligheder, idet ca. 50 % af værnepligtsstyrken havde en løn på over 1800 kr. månedlig, og en sammenligning med »Ungdomsundersøgelsen« s indkomstoversigter for unge i erhverv viser, at gennemsnittet for de værnepligtige ligger højere. Årsagerne til denne forskel kan ligge i for det første lønudviklingen i det år, der ligger mellem indsamlingen af oplysningerne, og for det andet, at dette materiale kun omfatter mænd.

Løn fra civil arbejdsgiver under indkaldelsen oppebæres af 5,3 % af de værnepligtige eller 5,7 % af værnepligtige i erhverv (4 studerende). Det er her interessant at bemærke, at 4,5 % af de menige oppebærer løn under indkaldelse, medens 20,6 % af befalingsmændene er i denne gunstige situation, jf. tabel 7.

De unges interesse i at kunne oppebære løn fra arbejdsgiveren sammen med den relativt gode løn (mindst 2.000 kr. pr. måned) for tjeneste som befalingsmand ud over 12 eller 14 måneder, er indlysende. Hvorvidt dette, når arbejdsgiveren ofte er stat eller kommune, er rimeligt, kan vel diskuteres — og diskuteres af de unge, der ikke modtager løn fra civil arbejdsgiver.

En del arbejdsgivere, bl. a. banker, sparekasser, forsikringsselskaber og rederier, udbetaler kun halvdelen af den løn, funktionæren skulle have udbetalt under tjenesten, og resten udbetales først, når den pågældende efter hjemsendelsen har været beskæftiget i virksomheden en vis periode. Dette gælder således for 48,2 % af dem, der modtager løn fra arbejdsgiveren, og det drejer sig om følgende periode:

6 måneder:	7,7 %
12 måneder:	76,9 %
18 måneder:	15,4 %

På spørgsmålet om indtægtsgivende fritidsbeskæftigelse under tjenesten svarer 270 (10,2 %), at de jævnlig eller lejlighedsvis har indtægter ved arbejde (»fusk«) inden for eget håndværk, ved undervisning, ved roearbejde o. lign.

Indtægtens størrelse er for ca. 70 %'s vedkommende anslået til at ligge på under 100 kr. pr. uge. Mulighederne for at supplere soldaterlønnen på denne måde er tilsyneladende ret begrænsede.

Af den samlede styrke har 60 % anført at være i besiddelse af formue, jf. tabel 8. Dette forekommer at være et ret bemærkelsesværdigt tal. Det drejer sig for 14,6 % af de 2653 unge om beløb på fra 4.000 - 8.000 kr., medens 18,9 % har en formue på over 8.000 kr. Til sammen har således 33,5 % mere end 4.000 kr. i formue.

Af tabel 9 fremgår det, hvorledes formuen er placeret.

Oplysningerne om gæld viser, at 468 (17,6 %) havde gæld ved indkaldelsen, heraf 411

(17,3 %) menige og 57 (20,0 %) befalingsmænd. Fordelingen på forskellige gældsposter er anført i tabel 10.b.

I 203 (8,8 %) tilfælde er gælden på over 2.500 kr. og i 110 (4,1 %) tilfælde på over 5.000 kr. med studiegæld som den oftest forekommende blandt de større poster og med gæld på motorkøretøjer på andenpladsen.

264 (9,9 %) af de værnepligtige har stiftet gæld under indkaldelsen.

Det anføres, at de lånte beløb er anvendt til:

- nyanskaffelser til hjem og personlige behov (tøj m. v.),
- supplerings af de til rådighed værende pengemidler,
- afvikling af anden gæld samt
- forskellige andre formål.

På grundlag af de anførte oplysninger om *skattens størrelse* ved indkaldelsen, jf. tabel 11, udgør den gennemsnitlige årsskat pr. mand 1.696,24 kr. for de 2355 værnepligtige (89 % af materialet), der har givet oplysninger om deres skatteforhold.

For den i undersøgelsen indgåede styrke udgør den samlede årsskat ca. 4 millioner (3.994.638 kr.).

Omgæret på en styrke på ca. 28.000 værnepligtige for hele forsvaret, vil beløbet andrage ca. 47,5 millioner kr.

6,8 % af de adspurgte betaler ikke skat (har afsluttet uddannelse m. v.). Af de 19,5 %, der ikke har fået henstand med skattebetalingen (og derfor ikke kan få eftergivet skatten), har de ca. 5 % en så stor hustruindtægt, at skatten må betales fuldt ud. For de resterende 14,5 % er der tale om meget små skattebeløb, som de pågældende har betalt for hele skatteåret på én gang - ofte før indkaldelsen.

Den mistede skatteindtægt for samfundet må derefter anslås til for tiden at udgøre ca. 45 millioner kr. årligt.

Med hensyn til de *familiemæssige forhold* fremgår, at 358 (13,5 %) af de værnepligtige er gifte. På grund af erfaringer fra rådgivningsvirksomheden var det ventet, at procenten af gifte ville være lidt højere, men denne antagelse er formentlig påvirket af, at man i rådgivningsarbejdet har lagt særlig mærke til enkelte enheder, der havde ca. 20 % gifte.

Det er anført, at 292 (11,0 %) har *børn*, og antallet fordeler sig således:

241 har 1 barn, 47 har 2 børn, 3 har 3 børn, og 1 har 4 børn, i alt 348 børn.

Kun 3 ugifte har anført, at de har bidragspligt til et barn, hvilket næppe svarer til de faktiske forhold.

Af de værnepligtiges *hustruer* har 122, ca. 1/3, beskæftigelse uden for hjemmet med en gennemsnitsløn på ca. 1500 kr. månedlig.

Boligsituationen for såvel gifte som ugifte fremgår af tabel 12.

At ca. 12,0 % af de unge ægtepar ikke har egen bolig, svarer til andre oplysninger om boligforholdene for unge nygifte.

Af de ugifte havde 1581 (69,0%) før indkaldelsen ophold hos forældre og 118 (5,1 %) boede hos arbejdsgiveren.

For 341 med eget værelse udgjorde lejen mindre end 200 kr. pr. måned for godt ³A vedkommende.

Af de 385 ugifte med egen lejlighed eller eget værelse beholdt de 73 (19,0 %) lejligheden/værelset under indkaldelsen. 295 (76,6 %) anfører, at de har opgivet lejemålet, og 17 (4,4 %) har ikke besvaret spørgsmålet.

Af de 295, der har opgivet lejemålet, angives som årsag følgende:

- manglende økonomisk mulighed for at fortsætte lejemålet	157(53,2%)
- intet behov for at beholde værelset	75(25,4%)
- andre årsager	28 (9,5 %)
- uoplyste årsager	35(11,9 %)
I alt	295(100 %)

Af de 1581 ugifte, der boede hos forældrene, anfører 420 (26,6 %), at de boede gratis, medens de øvrige har betalt et mindre eller større beløb - fra under 100 kr. til over 600 kr. månedlig.

Af de 358 gifte har 245 (68,4 %) eller ca. 9,2 % af samtlige værnepligtige anført, at de oppebærer *hjælp fra kommunen* i henhold til forsorgslovens § 54.

Størrelsen af hjælpen fremgår af tabel 13.

67 (27,4 %) af de 245 familier modtager hjælp til afdrag på møbelgæld.

1178 værnepligtige (44,4 %) anfører, at de modtager *hjælp (penge, naturalier)* fra forældre, og 448 (16,9 %) modtager hjælp fra andre (hustru, forlovede, søskende m. fl.).

Den anslåede værdi af den ydede bistand fremgår af tabel 14.

Af oplysningerne om besiddelse af *motorkøretøjer* fremgår, at 1114 værnepligtige (42,0 %) har et køretøj (41 værnepligtige har 2 køre-

tøjer). Fordelingen på arter af køretøj fremgår af tabel 15.

For 153 køretøjer (13,2 %) er det oplyst, at der er restgæld på køretøjet.

I 6 tilfælde er det anført, at de pågældende ikke har råd til at benytte deres køretøj under indkaldelsen.

Udgiften til køretøjets drift - reparationer, benzin, olie m. v. - fremgår af tabel 16.

De værnepligtiges *forbrug til småfor nødenheder* (lommepenge) er opgjort i tabel 17: månedsbudgettet.

I tabel 18 er til sammenligning anført de beløb, som udbetales til de værnepligtige.

Det fremgår heraf, at kun ca. halvdelen af såvel menige som befalingsmænd kan klare udgifterne til småfor nødenheder af den udbetalte militære løn, og der er her nogenlunde overensstemmelse med oplysninger om anden indtægt, optagelse af lån samt hjælp fra familie under indkaldelsen.

En direkte sammenligning med »Ungdomsundersøgelsen« s oplysninger om størrelsen af de pengebeløb, der anvendes på de tilsvarende udgiftsposter, er ikke mulig; men den omtrentlige gennemsnitlige størrelse ligger for gymnasieelever på ca. 1/3 af soldaterlønnen, for lærlinge lidt over daglønnen for menige og for unge under 20 år i erhverv noget over daglønnen for sergenter. Det kan endvidere anføres, at studenterrådet ved Århus Universitet i opstillinger af et budget for en student har anført lommepengebehovet til ca. 150 kr. pr. måned; men et medlem af legatudvalget ved Århus Universitet udtaler til regimentsbladet »Land-soldaten«, at et studium vil blive uudholdeligt, hvis der i længere tid kun er 150 kr. månedligt til rådighed.

Specifikation over, hvad lommepengene bruges til, fremgår af tabel 19.

»Landsoldaten« for september 1966 indeholder budgetter for 4 værnepligtige, der har ført nøje regnskab i en uge. Disse udviser underskud på henholdsvis 25,30, 0,05, 33,35 og 10,40 kr., jf. tabel 20.

Det skal endelig tilføjes, at den værnepligtige har udgifter, som ikke ses af ovennævnte opgørelser, f. eks. til anskaffelse og vedligeholdelse af civile beklædningsgenstande. Sko til udgangsbrug udleveres (og vedligeholdes) fortsat kun til værnepligtige i søværnet, medens hærens og flyvevåbnets personel pålægges at møde med »reglementerede« sko, ligesom de selv må vedligeholde disse.

Her kan også nævnes driftsudgifterne for de ca. 40 %, der i dag har - og benytter - et motorkøretøj.

Under *øvrige bemærkninger* er anført en række synspunkter, hvoraf følgende er uddraget:

a. Soldaterlønnen er for lille.	284	(10,7%)
b. Vedrørende hjælpen fra socialkontoret:		
- hjælpen til gifte bør forhøjes	72	} (4,1 %)
- hjælpemulighederne for ugifte er utilstrækkelige	21	
- behandlingen på socialkontoret er usmidig og ubehagelig	15	
c. Der bør indføres gratis kørsel med busser og sporvogne	34	
d. De værnepligtige burde kunne få gratis eller skattefri		
- tobak og	16	
- toiletarikler	13	
e. Gratis forsåling af fodtøj og gratis rensning, presning og reparation af tøj	5	
f. Generel eftergivelse af skat, der forfalder under indkaldelsen	13	
g. Bedre lånemuligheder (statslån) til bl. a. anskaffelse af bolig	6	
h. Kritik af, at mistede udrustningsgenstande skal betales af de værnepligtige selv	5	
i. Det er uretfærdigt, at nogle værnepligtige får lån under indkaldelsen (bl. a. fra staten)	5	
j. Herudover har 2-4 værnepligtige anført bemærkninger om:		
- ferie og feriepenge		
- priser i kantiner og soldaterhjem		
- dårlige indkvarteringsforhold		
- civilundervisning		
- tjenestetidsnedsættelsen (uretfærdigheden ved den uens tjenestetidslængde).		

Tabellariske oversigter

Tabel 1. I redegørelsen indgår besvarelser fra følgende antal værnepligtige:

	Hær	Søværn	Flyvevåben	Forsvaret i alt	% i alt
MG (menige)	1882	219	267	2368 ¹	89,2
BMF (befalingsmænd)	232	25	28	285 ²	10,8
MG + BMF til sammen	2114	244	295	2653	100

1) Heri indgår 5 menige gruppeførere.

2) Daglønnede befalingsmænd til pligtig tjeneste samt 18 befalingsmandselever.

Tabel 2. Fordelingen efter tjenestealder:

1-3 måneder	709 ¹⁾
3-6 måneder	578
6-9 måneder	381
9-12 måneder	226
over 12 måneder	754 ²⁾
uoplyst	5
	2653

1) For søværnets og flyvevåbnets vedkommende indgår som nævnt kun rekrutstyrken.

2) De $\frac{2}{3}$ af befalingsmændene indgår i denne gruppe.

Tabel 3. Aldersmæssig fordeling:

18 år i 1966	1
19 år i 1966	31
20 år i 1966	957
21 år i 1966	854
22 år i 1966	462
23 år i 1966	211
24 år i 1966	76
25 år i 1966	29
26 år i 1966	11
27 år i 1966	8
28 år og derover i 1966	4
alder uoplyst	9
	2653

Tabel 4. Bopælmæssig placering før indkaldelsen:

	Samtlige deltagende VPL (værnepligtige)	Befolkningens fordeling i henhold til statistisk årbog for 1966
Hovedstadsområdet ..	24,3 ⁰ / ₀	ca. 27 ⁰ / ₀
Bykommuner	28,2 ⁰ / ₀	ca. 27 ⁰ / ₀
Landkommuner	45,2 ⁰ / ₀	ca. 46 ⁰ / ₀
Udland + uoplyst ...	2,3 ⁰ / ₀	
	100 ⁰ / ₀	100 ⁰ / ₀

Tabel 5. Erhvervsmæssig fordeling:

	Selvstændig		Ansæt i privat virksomhed		Ansæt i kommunal tjeneste		Ansæt i statens tjeneste		Studerende		Andet		Uoplyst		I alt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
MG	49	2,1	2093	88,3	36	1,5	51	2,2	107	4,5	14	0,6	18	0,8	2368	100,0
BFM	8	2,8	153	53,7	7	2,5	15	5,3	101	35,3	—	—	1	0,4	285	100,0
MG + BFM	57	2,1	2246	84,8	43	1,6	66	2,5	208	7,8	14	0,6	19	0,7	2653	100,0

Tabel 6. Månedsløn før indkaldelsen (ugelønninger er omregnet til månedsløn):

	0		1-1299*)		1300-1499		1500-1799		1800-2099		2100-2399		o. 2400		Uoplyst		I alt	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
MG ..	78	3,3	228	9,6	403	17,0	461	19,5	420	17,7	458	19,3	283	12,0	37	1,6	2368	100,0
BFM..	72	25,3	12	4,2	25	8,8	46	16,2	42	14,7	42	14,7	44	15,4	2	0,7	285	100,0
MG +																		
BFM..	150	5,6	240	9,0	428	16,2	507	19,2	462	17,4	500	18,8	327	12,3	39	1,5	2653	100,0

*) Middeltal for gruppen ca. 1100 kr. Det drejer sig især om landbrugsmedhjælpere, hvor der ud over lønnen ydes kost og logi.

Tabel 7. a. Løn fra civil arbejdsgiver under indkaldelsen:

	Antal	% af VPL i alt	% af VPL i erhverv (+studerende)
MG	101	4,3	4,5
BFM	38	13,3	20,6
MG + BFM	139	5,3	5,7

Tabel 7. b. For dem, der modtager løn fra arbejdsgivere, andrager denne:

	Antal	% af lønnede
1/2 løn	30	21,6
1/4 løn	85	61,1
andet	24	17,3
		(Lømmepenge o.lign. Gennemsnitlig ca. 200 kr. månedlig)
I alt	139	100%

Tabel 8. Formuens størrelse:

	Uopl. størrelse			1-3999			4000-7999			8000-13999			14000-20000			over 20000		
	Antal	% af ja	% af alle besv.	Antal	% af ja	% af alle besv.	Antal	% af ja	% af alle besv.	Antal	% af ja	% af alle besv.	Antal	% af ja	% af alle besv.	Antal	% af ja	% af alle besv.
MG ..	38	2,6		596	41,6		352	24,5		234	16,3		108	7,6		106	7,4	
BFM .	3	1,9		65	41,1		36	22,8		24	15,2		16	10,1		14	8,9	
MG +																		
BFM .	41	2,6	1,5	661	41,5	24,9	388	24,4	14,6	258	16,2	9,7	124	7,8	4,7	120	7,5	4,5

Tabel 9. Formuens anbringelse:

	Bank/Sparekasse		Værdipapirer		Eget hus		Anden f. ejendom		Motorkøretøjer		Andet *)	
	Antal	% af alle besv.	Antal	% af alle besv.	Antal	% af alle besv.	Antal	% af alle besv.	Antal	% af alle besv.	Antal	% af alle besv.
MG	755	28,5	97	3,7	11	0,5	34	1,3	1012	38,1	55	2,1
BFM	91	3,4	22	0,8	3	0,1	3	0,1	107	4,0	4	0,2
MG +												
BFM	846	31,9	119	4,5	14	0,5	37	1,4	1119	42,1	59	2,2

*) Rideheste, motor-/sejlbåde, maskiner til landbrug m.v.

Tabel 10. a. Gæld ved indkaldelsen:

	Antal	% af besv.
MG	411	17,3
BFM	57	20,0
MG + BFM	468	17,6

Tabel 10. b. Gælden hidrører fra følgende poster:

	Studie- gæld	Bolig- indskud	Møbel- gæld	Rest på tøjkonto	Gæld på mo- torkøretøjer	Radio, TV, båndoptager m. v.	Anden gæld
0/0 af MG	3,0	0,7	3,9	1,8	6,2	2,4	2,6
0/0 af BFM	13,3	0,4	1,4	0,4	2,5	1,8	2,5
0/0 af MG + BFM	4,1	0,7	3,7	1,6	5,8	2,4	2,6

Tabel 11. Årsskat beregnet på grundlag af påhvilende skattepligt ved indkaldelsen (eller skattebillet modtaget kort efter indkaldelsen):

	0		1 - 215 G. *) 108		215 - 600 G. 408		600 - 1050 G. 825		1050 - 1650 G. 1350		1650 - 2350 G. 2000		2350 - 3100 G. 2725		3100 - 4500 G. 3800		over 4500 G. 5500	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
MG . . .	113	4,8	162	6,8	389	16,5	302	12,7	181	7,6	290	12,2	251	10,6	246	10,4	150	6,4
BFM . . .	78	27,4	20	7,0	40	14,0	44	15,4	16	5,6	24	8,4	23	8,1	17	6,0	9	3,2
MG +																		
BFM . . .	191	7,2	182	6,9	429	16,2	346	13,1	197	7,4	314	11,8	274	10,3	263	9,9	159	6,0

*) G. = Gennemsnitligt beløb i kr.

Tabel 12. a. Om boligforholdene for gifte er oplyst følgende:

	Antal	%
Eget hus	6	1,7
Selvstændig lejlighed	293	81,8
Andet (ophold hos forældre/ svigerforældre/ anden familie) . . .	43	12,0
Uoplyst	16	4,5
I alt	358	100

Tabel 12. b. Om boligforholdene for de på indkaldelsestidspunktet ugifte er oplyst flg.:

	Antal	%
Eget hus	8	0,3
Egen lejlighed	44	1,9
Eget værelse	341	14,9
Ophold hos forældre	1581	69,0
Andet (overvejende logi hos arbejdsgiveren)	118	5,1
Uoplyst	203	8,8
I alt	2295	100

Tabel 13. Af 358 gifte modtog 245 hjælp fra kommunen af nedennævnte størrelse:

	Antal	%
Under 300 kr. månedlig	15	6,1
300 - 500 -	6	2,4
500 - 700 -	24	9,8
700 - 900 -	84	34,3
900 - 1100 -	74	30,2
1100 - 1300 -	23	9,4
over 1300 -	12	4,9
Uoplyst	7	2,9
I alt	245	100

Tabel 14. Værdien af den ydede bistand fra familie m. fl. er anslået til at andrage følgende beløb:

Pr. måned kr.	Fra forældre		Fra andre (hustru, forlovede, søskende m. fl.)	
	Antal	%	Antal	%
1-49	406	34,5	186	41,5
50-99	406	34,5	133	29,7
100-150	209	17,7	73	16,3
over 150	131	11,1	41	9,2
Størrelse uoplyst	26	2,2	15	3,3
I alt	1178	100	448	100

Tabel 15. Oplysningerne om besiddelse af motorkøretøj giver følgende fordeling:

	Antal	% af besv.
Bil.....	501	18,9
Motorcykel	201	7,6
Scooter.....	243	9,2
Knallert	210	7,9
	1155	
VPL med 2 køretøjer.....	41	
VPL med køretøj	1114	42,0

Tabel 16. Ud over udgiften til motorskat og forsikring er følgende årlige udgifter anført:

	Reparationer		Drift (benzin, olie m. v.)	
	Antal	%	Antal	%
0- 99	382	33,0	392	33,9
100- 499	399	34,5		
500- 999	152	13,2	241	20,9
1000-1500	62	5,4		
over 1500	25	2,2		
1000-1999			238	20,6
over 2000			165	14,3
Uoplyst	135	11,7	119	10,3
I alt.....	1155	100	1155	100

Tabel 17. Månedsbudget – forbrug til småfor-
nødenheder:

Pr. måned kr.	MG		BFM		MG + BFM	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
0- 99	194	8,2	9	3,2	203	7,7
100-149	653	27,6	31	10,9	684	25,8
150-174	410	17,3	16	5,6	426	16,0
175-199	242	10,2	23	8,1	265	10,0
200-249	350	14,8	66	23,1	416	15,7
250-300	171	7,2	40	14,0	211	8,0
300-	234	9,9	96	33,7	330	12,4
Uoplyst	114	4,8	4	1,4	118	4,4
I alt.....	2368	100	285	100	2653	100

Tabel 18. Lønnen til værnepligtige menige og befalingsmænd udgør følgende beløb (excl. hjemsendelsespenge):

Tjenestealder	Menige		Konstabelelever		Korporaler (daglønnede)		Sergenter (daglønnede)	
	pr. dag kr.	pr. md. kr.	pr. dag kr.	pr. md. kr.	pr. dag kr.	pr. md. kr.	pr. dag kr.	pr. md. kr.
0- 6 mdr.	5,00	150,00	5,00	150,00				
6-12 mdr.	5,50	165,00	5,50	165,00	8,00	240,00	8,50	255,00
12-14 mdr.	6,00	180,00			8,00	240,00	8,50	255,00

Tabel 19. Specifikation over, hvad lommepengene bruges til:

Pr. måned kr.	Kaffe m.v.		Tobak/cigaretter		Toiletartikler		Transport*)		Restaurationsbesøg		Pudse-/renøeringsart.		Biograf		Frisør		Andet	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
0			802	30,2					620	23,4			455	17,2			2049	77,2
1- 9	57	2,1	26	1,0	1077	40,6	1127	42,5	27	1,0	1871	70,5	339	12,8	1586	59,8	32	1,2
10- 19	157	5,9	116	4,4	1194	45,0	538	20,3	187	7,1	560	21,1	1121	42,2	810	30,5	101	3,8
20- 29	318	12,0	237	8,9	217	8,2	341	12,8	332	12,5	77	2,9	475	17,9	104	3,9	111	4,2
30- 39	311	11,7	221	8,3	22	0,8	152	5,7	219	8,3	10	0,4	74	2,8	13	0,5	48	1,8
40- 49	365	13,8	233	8,8	7	0,3	120	4,5	134	5,0	2	0,1	29	1,1	6	0,2	30	1,1
50- 74	806	30,4	430	16,2	6	0,2	148	5,6	470	17,7	3	0,1	26	0,9	4	0,2	79	3,0
75-149	464	17,5	394	14,9			79	3,0	373	14,0			4	0,2			53	2,0
150-250	45	1,7	62	2,3			15	0,6	133	5,0							16	0,6
250-			2	0,1			3	0,1	28	1,1							4	0,2
Uoplyst	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9	130	4,9
	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100	2653	100

*) Transportudgifter ved brug af eget motorkøretøj er ikke medregnet.

Tabel 20. 4 værnepligtiges lomme pengebudget for en uge:

	A	B	C	D
Kaffe	13,00	3,80	12,35	5,90
Sæbe	1,50			
Tandpasta	1,50			
Fest	15,00			10,00
Øl - cola	4,50		24,75	6,50
Tobak	8,60	4,30		9,35
Cigaretter	6,70	7,05	18,25	3,65
Pudsevat m.v.	2,00			
Frimærker	1,00			
Bytur	10,00			10,00
Gæld		12,00		
Vaskepulver		0,50		
Pølser		2,00		
Rutebil/bus		3,90	0,60	
Is		1,50		
Hjemsendelsesfest . .			3,50	
Entré			3,00	
Batterier			9,30	
Tændstikker			0,10	
I alt	63,80	35,05	71,85	45,40
Løn	38,50	35,00	38,50	35,00
Underskud	25,30	00,05	33,35	10,40

Udvalget til undersøgelse af befalingsmandsuddannelsen og de med arbejdsklimaet i forsvaret forbundne problemer.

FORTROLIGT P.

Juni 1966.

Oplysninger til belysning af de værnepligtiges økonomiske forhold m. m.

Spørgeskemaet skal **ikke** underskrives med nummer eller navn.

Besvarelsene er til brug for ovennævnte udvalg ved vurderingen af de værnepligtiges økonomiske og sociale forhold. Andre militære eller civile myndigheder eller personer vil ikke få adgang til oplysningerne om den enkeltes forhold.

Spørgsmålene bedes besvaret så udførligt og så korrekt som muligt.

Inden De går i gang med besvarelsen, bedes De læse alle spørgsmålene igennem i sammenhæng.

1.	a. Deres militære afdeling/underafdeling:	
	b. Deres militære grad: (sæt ×)	☐ rekrut ☐ menig ☐ konstabelev ☐ korporal ☐ sergent ☐ andet, hvilken?
	c. Mødedato ved forsvaret:	
	d. Forventet hjemsendelsesdag ca.:	
2.	a. Hvilket år er De født?	19.....
	b. Hvor stod De tilmeldt folkeregisteret ved indkaldelsen – hjemstedskommune?	
3.	a. Hvad var Deres civile stilling før indkaldelsen?	
	b. Hvor stor var Deres løn før indkaldelsen?	Sidste fulde ugeløn: kr..... eller månedsløn: kr.....
	c. Såfremt De blev udlært eller færdig med anden uddannelse kort før indkaldelsen, hvor stor ville Deres løn så kunne være nu?	Ugeløn ca. kr..... eller månedsløn ca. kr.....
	d. Evt. særlige bemærkninger om arbejdsløshed, sygdom m. v. kort før indkaldelsen:	
4.	a. Hvordan var De beskæftiget? (sæt ×)	☐ selvstændig, som ☐ ansat i privat virksomhed, herunder landbrug ☐ ansat i kommunal tjeneste ☐ ansat i statens tjeneste ☐ andet, beskriv

b. Modtager De løn fra Deres civile arbejdsgiver under indkaldelsen? (sæt X og besvar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor meget udbetales pr. måned under tjenesten efter hjemsendelsen ☐ Fuld løn kr. kr. ☐ ½ løn kr. kr. ☐ ¼ løn kr. kr. ☐ andet, beskriv Har De forpligtet Dem til at vende tilbage til firmaet efter hjemsendelsen ☐ ja ☐ nej. Hvor længe skal De blive i firmaet?
c. Har De indtægter ud over soldaterlønnen, f.eks. lønnet fritids-job? (sæt X og beskriv)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – ved hvilken beskæftigelse? hvor meget ca. pr. uge kr..... eller pr. måned kr.....
5. Har De formue? (sæt X og beskriv)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor stor er formuen: Hvordan er formuen anbragt? ☐ i bank eller sparekasse ☐ i værdipapirer (obligationer, aktier m.v.) ☐ i eget hus ☐ i anden fast ejendom ☐ motorkøretøj ☐ andet, beskriv:
6. a. Havde De gæld (bortset fra evt. skattegæld) ved indkaldelsen? (sæt X)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor stor var gælden: Hvori bestod gælden? ☐ studiegæld ☐ rest på tjekonto ☐ møbelgæld ☐ boligindskud ☐ radio, fjernsyn, båndoptager ☐ gæld på motorkøretøj ☐ andet, beskriv:
b. Har De stiftet gæld (bortset fra evt. skattegæld) under tjenesten?	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor stor er gælden: Hvorfor er gælden stiftet? Beskriv:
7. a. Hvor stor var Deres skat før indkaldelsen?	pr. termin kr..... Hvor mange terminer årligt? ☐ 8 eller ☐ 10 eller pr. kvartal kr.....
b. Har De fået henstand med skattebetalingen under tjenesten? (sæt X og beskriv)	☐ nej ☐ ja Hvis ja ☐ al den skat, som forfalder under tjenesten ☐ kun en del af skatten, hvor stor en del?
c. Har De særlige problemer vedrørende skatten?	Beskriv:

8. Er De gift (sæt ×)	☐ nej ☐ ja Gift den..... Hvis ja – har Deres hustru beskæftigelse uden for hjemmet? ☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor meget tjener hun? Pr. uge kr. eller pr. måned kr.
9. Boligforhold (sæt × og beskriv) a. Hvis De er gift	Har De: ☐ eget hus – faste udgifter pr. termin..... kr..... ☐ egen selvstændig lejlighed – leje pr. måned kr..... ☐ andet, hvad: Leje pr. måned kr.
b. Hvis De er ugift	Har De eller havde De før indkaldelsen: ☐ eget hus – faste udgifter pr. termin..... kr..... ☐ egen selvstændig lejlighed – leje pr. måned kr..... ☐ eget lejet værelse – leje pr. måned kr..... ☐ ophold hos forældre – betalt for kost og logi pr. måned. kr..... ☐ andet, hvad: leje pr. måned kr. Hvis De havde eget lejet værelse eller lejlighed, har De så beholdt dette (denne) under indkaldelsen? ☐ nej ☐ ja Hvis nej – hvorfor ikke:
10. Har De børn? (sæt × og besvar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – antal:..... alder:.....
11. a. Modtager De hjælp fra kommunen (socialkontoret) i henhold til reglerne om hjælp til værnepligtige og deres familier? (sæt × og besvar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor stor er hjælpen pr. måned? underhold og beklædning til hustru kr..... børnebidrag kr..... husleje kr..... el og gas kr..... brændsel kr..... sygekassekontingent (hustrus) kr..... afdrag på møbelgæld kr..... renter på gæld kr..... andet: kr..... Ialt pr. måned ca. kr.
b. Har De (Deres hustru) faste udgifter, som De ikke har kunnet få betalt gennem det offentlige (socialkontoret)?	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvilke udgifter drejer det sig om? hvor store beløb drejer det sig om?

12.	a. Modtager De hjælp (penge, to- bak m.v.) fra Deres forældre un- der indkaldelsen? (sæt X og be- svar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – hvor meget mener De, det beløber sig til: Pr. uge kr. eller pr. måned kr.
	b. Modtager De hjælp fra andre fa- miliemedlemmer, venner eller be- kendte? (sæt X og besvar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – fra hvem: hvor meget drejer det sig ca. om: pr. uge kr. eller pr. måned kr.
	13. Har De et motorkøretøj? (sæt X og besvar)	☐ nej ☐ ja Hvis ja – anskaffelsestidspunkt: ☐ bil mærke: årgang: ☐ motorcykle mærke: årgang: ☐ scooter mærke: årgang: ☐ knallert mærke: årgang: Hvis køretøjet ikke er betalt, hvor stor er restgælden: hvordan skal den afdrages? hvor stor er udgiften til: pr. år ialt ca. skat kr. forsikring kr. drift (benzin, olie m.v.): kr. reparationer kr. Evt. særlige bemærkninger vedr. motorkøretøjet:
		pr. måned Kaffe, brød og læskedrikke i kantinen o. lign. kr. Tobak kr. Toiletartikler (sæbe, barberblade) kr. Pude- og rengøringsmidler kr. Transportudgifter (bus, sporvogn) kr. Restaurationsbesøg kr. Biografbilletter kr. Frisør kr. Andre udgifter – angiv arten: kr. Ialt ca. kr.
	15. Har De i øvrigt bemærkninger ved- rørende de sociale hjælpemulighe- der eller andre økonomiske forhold for værnepligtige, bedes De anføre dem her:	

Før De afleverer skemaet, bedes De se efter, om alle spørgsmålene er besvaret korrekt.

TAK FOR DERES MEDVIRKEN

Uddrag af Lov om offentlig forsorg af 31. maj 1961.

»§ 54. Når en værnepligtig forretter militærtjeneste, er det sociale udvalg i vedkommende tidsrum forpligtet til at afhjælpe pågældendes egen og hans families derved forårsagede trang inden for de i § 53, stk. 1, 1.-3. punktum, anførte grænser.

Stk. 2. Det er en betingelse for ydelse af hjælp i henhold til nærværende paragraf, at de forpligtelser, til hvis opfyldelse hjælpen søges, ikke må antages at være påtaget med henblik på at opnå hjælp fra det offentlige. Ved første indkaldelse er det derhos en forudsætning, at pågældende har haft rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig de forpligtelser, til hvis opfyldelse han søger hjælp, til efter aftjeningen af den normale værnepligt.

Stk. 3. I trangstilfælde kan der i indtil 6 uger fra hjemsendelsen at regne ydes ikke-arbejdsløshedsforsikrede hjemsendte værnepligtige hjælp i et omfang, som dog ikke kan overstige, hvad vedkommende ville have kunnet oppebære fra arbejdsløshedsforsikringen. Det samme gælder arbejdsløshedsforsikrede, som for tiden ikke opfylder betingelserne for at opnå hjælp fra arbejdsløsheds-kassen. Det er dog en betingelse for ydelse af denne hjælp, at pågældende står tilmeldt vedkommende arbejdsanvisningsorgan som ledig.

Stk. 4. Det er ikke en hindring for at opnå hjælp i henhold til foranstående bestemmelser, at den værnepligtiges familie opholder sig i udlandet, såfremt dette ophold er rimeligt begrundet. Hjælpen ydes i dette tilfælde af det sociale udvalg i den kommune, hvori den garnison, til hvilken den værnepligtige er indkaldt, er beliggende.

Stk. 5. I krigstilfælde træffer regeringen

straks foranstaltning til, at den kommune, hvor vedkommende tjenstgørende militære ved indkaldelsen var bosat, overtager hans legale forsørgelsespligt.

§ 53. Når en person lider af tuberkulose eller af følgerne deraf, er det sociale udvalg forpligtet til at afhjælpe pågældendes egen og hans families herved forårsagede trang, idet det derved tilsigtes at søge familiens hidtidige levevilkår opretholdt inden for rimelige grænser. Der vil herunder bl. a. kunne ydes hjælp til fortsættelse af lejemål af lejlighed eller butik, til afdrag på gæld, stiftet til erhvervelse af genstande, der er anskaffet til pågældendes husførelse eller til erhvervsmæssig brug, samt til betaling af underholdsbidrag, der ikke kan udbetales forskudsvis af det offentlige, alt i det omfang, i hvilket det sociale udvalg skønner, at pågældende ville have afholdt disse udgifter, hvis han ikke var blevet syg. For så vidt angår forskudsvis udbetalte underholdsbidrag, træffer det sociale udvalg beslutning om bortfald af tilbagebetalingspligten for hele bidraget eller en del af dette også her i det omfang, i hvilket det sociale udvalg skønner, at pågældende ville have afholdt disse udgifter, hvis han ikke var blevet syg.

§ 58. Ved afgørelsen af, om der foreligger trang, skal det sociale udvalg i de i §§ 53-56 omhandlede tilfælde være berettiget til at bortse fra besiddelsen af en mindre formue, når dennes bevarelse må anses for rimeligt begrundet af hensyn til vedkommendes fremtidige erhvervsmuligheder eller af hensyn til planlagt bosætning eller lignende.«

Cirkulære om hjælp til værnepligtige.

(Til Københavns magistrat, samtlige amtmænd og kommunalbestyrelser).

Ved lov nr. 196 af 11. juni 1954,

er der gennemført forskellige ændringer i forsørgslovens regler om hjælp til værnepligtige, navnlig lovens § 281.

Efter de foretagne lovændringer er i § 281, stk. 1, udtrykkelig angivet to hovedprincipper, der hidtil uden at være nævnt i loven stedse har været afgørende for socialministeriets praksis, nemlig dels, at det må være en forudsætning for ydelse af hjælp, at de forpligtelser, til hvis opfyldelse hjælpen søges, ikke må antages at være påtaget med henblik på at opnå hjælp fra det offentlige, dels, at det ved første indkaldelse må være en forudsætning, at den indkaldte har haft rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig de forpligtelser, til hvis opfyldelse han søger hjælp, til efter aftjeningen af den normale værnepligt.

For at undgå misforståelser, hvortil den hidtidige formulering har givet anledning, er endvidere reglen om bortfald af retsvirkninger af forskudsvis udbetalte underholdsbidrag, der påhviler den værnepligtige, omformet således, at det klart fremgår, at også pligten til at betale de pågældende bidrag tilbage til den kommune, der har udlagt dem, bortfalder.

Ud over disse ændringer, der er af mere formel karakter, er der ved den nye bestemmelse i § 281, stk. 2, for at lette overgangen til normal civil tilværelse også for personer, der ikke er arbejdsløshedsforsikrede, skabt mulighed for at yde særlig hjælp efter principperne i § 281, stk. 1, i en periode af 6 uger efter hjemsendelsen, jf. nærmere cirkulærets afsnit VI.

Endvidere er der ved § 281, stk. 3, skabt hjemmel til at yde hjælp til den værnepligtiges familie, også når den har ophold i udlandet, hvis dette ophold er rimeligt begrundet, jf. nærmere cirkulærets afsnit VII.

Den foretagne ændring af § 281, stk. 4, går ud på at indskrænke bestemmelsen til blot at fastslå, hvilken kommune der i krigstilfælde skal overtage den værnepligtiges legale forsørgerpligter.

Samtidig med gennemførelsen af denne lovændring har socialministeriet i overensstemmelse med de retningslinier, der er drøftet af det af folkettingen nedsatte udvalg om lovforslaget, besluttet at ændre sin hidtidige praksis på følgende punkter:

a. I ganske særlige tilfælde kan anmodninger om hjælp til erhvervelse af lejlighed imødekommes, jf. nærmere afsnit III. 2.

b. Der gives de sociale udvalg adgang til undtagelsesvis og under bestemte forudsætninger at yde en vis hjælp til fortsættelsen af afbetalingskontrakter vedrørende indbo, jf. nærmere afsnit III. 5.

c. Hustruer med små børn bør stilles frit med hensyn til, om de vil tage arbejde, eller om de foretrækker at blive hjemme for at passe børnene, jf. nærmere afsnit IV, stk. 2.

d. De sociale udvalg kan i særlige tilfælde yde hjælp, når hustruen tager ophold hos forældre, svigerforældre eller andre slægtninge, jf. nærmere afsnit IV, stk. 6.

e. Mathelever anses for omfattet af § 281, uanset om de tidligere har aftjent deres værnepligt, jf. nærmere afsnit 1.1.

I forbindelse hermed har socialministeriet fundet det praktisk, at der udsendes et cirkulære, indeholdende en samlet redegørelse for de retningslinier, der må følges ved administrationen af loven, og dette cirkulære træder derfor i stedet for de tidligere udsendte cirkulærer af 3. august 1945, 22. marts 1946 og 3. juli 1952.

Under lovforslagets behandling i det af folkettingen nedsatte udvalg har man på grundlag af indhentede oplysninger fra en række kommuner påpeget, at der i disse forekom udbetalinger, hvis berettigelse efter udvalgets mening

måtte være tvivlsom. Socialministeriet må derfor alvorligt henstille til kommunerne i deres

administration nøje at følge de i cirkulæret fastsatte retningslinier.

I. Hvem omfattes af bestemmelsen.

1) Loven omfatter enhver værnepligtig, der forretter militærtjeneste, hvad enten den værnepligtige er genindkaldt eller indkaldt til den første uddannelse eller i umiddelbar fortsættelse af denne forretter fortsat pligtig tjeneste. Herunder henregnes også tjeneste som befalingsmandselev (korporal-, sergent- eller løjtnantsskole) og pligtig tjeneste som befalingsmand i umiddelbar fortsættelse af de omhandlede skoler.

Bestemmelsen omfatter i princippet ligeledes værnepligtige, der forretter frivillig tjeneste (f. eks. med henblik på uddannelse til fast officer eller på uddannelse til math, uanset om disse tidligere har aftjent deres værnepligt). Der er truffet den ordning, at de militære myndigheder selv påser, at der ikke til sådan tjeneste antages personer, som søger hjælp, uden at tjenesten (uddannelsen) kan siges at være ønskelig ud fra et militært synspunkt.

Forsåvidt angår befalingsmænd, der forretter frivillig tjeneste, vil størrelsen af den udbetalte militære løn normalt udelukke, at der foreligger trang, jf. afsnit V.

Det er endvidere uden betydning, om den værnepligtige selv er skyld i, at hans samlede tjenestetid bliver længere end normalt, f. eks. hvor han på grund af forseelse i tjenesten er hjemsendt og derefter indkaldes til fornyet tjeneste, eller hvor der er pålagt ham eftertjeneste, f. eks. i anledning af rømning. Derimod kan der ikke ydes hjælp under selve rømningen.

2) Værnepligtige, der indkaldes til civilforsvarstjeneste, behandles efter samme regler, jf. socialministeriets bekendtgørelse af dags data,

3) Bestemmelserne finder endvidere også anvendelse på personer, der indkaldes til civilt statsarbejde (militærnægtene).

4) Hvis en på Færøerne bosat forsørger indkaldes til militærtjeneste, er socialministeriet ifølge tekstanmærkning nr. 5 til § 15 i lov om tillægsbevilling for 1950-51 bemyndiget til at refundere vedkommende færøske kommune den fulde udgift til en uden retsvirkning for pågældende udbetalt underholdshjælp, ydet efter kommunens skøn i overensstemmelse med retningslinierne i forsorgslovens § 281.

II. Hovedsynspunkter for hjælpen og almindelige forudsætninger.

Bestemmelserne hviler på det hovedsynspunkt, at der fra det offentliges side må drages omsorg for, at indgrebet i de værnepligtiges og deres familiers sædvanlige tilværelse under militærtjeneste bliver så lidt føleligt som muligt, således at man tilstræber at søge familiens hidtidige levevilkår opretholdt inden for rimelige grænser. Der må derfor lægges en mildere transbedømmelse til grund, og i det hele på en række punkter gennemføres en forskel mellem behandlingen af disse trangstilfælde og dem, der normalt afhjælpes ved ydelse af kommunehjælp i henhold til forsorgslovens regler herom. Dette kan dog under hensyn til, at der er tale om en ydelse, der skal afhjælpe den foreliggende trang, som nævnt kun ske inden for rimelige grænser, jf. herved bl. a. de for underholds-

hjælpens størrelse fastsatte vejledende satser i afsnit V.

I forbindelse med det nævnte hovedsynspunkt må det dog fremhæves, dels at hjælpen ikke må overstige, hvad det må antages, at pågældende selv ville have kunnet udrede, såfremt han ikke var blevet indkaldt, dels at det er en forudsætning for ydelse af hjælp, at de forpligtelser, til hvilke der søges hjælp, ikke må antages at være påtaget med henblik på at opnå hjælp af det offentlige. Ved første indkaldelse er det desuden en forudsætning, at den pågældende har haft rimelig grund til ikke at vente med at påtage sig de forpligtelser, til hvis opfyldelse han søger hjælp, til efter aftjening af den normale værnepligt. Der må derfor i almindelighed udvises nogen varsomhed ved or-

dinære indkaldelser til den første uddannelse, navnlig hvor denne sker til normal tid.

For så vidt angår ugifte, følger det af de anførte synspunkter, at der kun undtagelsesvis vil kunne ydes hjælp under den første indkaldelse, når denne sker til normal tid (se nærmere nedenfor under afsnit III). Efter hjemsendelsen kan der derimod ydes hjælp efter de i afsnit VI angivne retningslinier.

Med hensyn til gifte må der i højere grad lægges vægt på hovedsynspunktet om, at indgrebet i den indkaldte og hans families tilværelse skal blive så lidt følelige som muligt, men også i disse tilfælde må opmærksomheden naturligvis være henvendt på spørgsmålet om, hvorvidt de forpligtelser, til hvis opfyldelse der ønskes hjælp, skønnes påtaget med henblik på opnåelse af hjælp fra det offentlige under indkaldelsen (se nedenfor under afsnit III og IV). Har en værnepligtigs hustru uden særlig grund opgivet sit arbejde under eller kort tid før indkaldelsen, vil der i reglen ikke kunne ydes underholdshjælp m. v. til hende.

Tilfælde, hvor den første indkaldelse finder sted efter en ansøgt udsættelse, må til en vis grad ligestilles med tilfælde, hvor indkaldelsen har fundet sted til normal tid, idet den værne-

pligtige også i disse tilfælde har kunnet forudse sin indkaldelse og derfor har kunnet indrette sine forhold herpå. Det er på den anden side givet, at der i disse tilfælde ofte vil foreligge forpligtelser, som den indkaldte har fundet det naturligt at påtage sig, og hvortil der bør tages hensyn inden for passende grænser. Han vil f. eks. ofte være gift, og har han været i stand til at forsørge sin hustru i så lang tid inden indkaldelsen, at hun vil have vanskeligt ved at genoptage et erhverv, bør hjælp i givet fald ydes, selv om der ikke er børn.

Den omstændighed, at den værnepligtige på grund af uddannelse, hvorunder han har subsisteret ved studielån, legater o. lign., ikke forinden indkaldelsen har forsørget sin familie, er ikke til hinder for, at der kan udbetales hjælp, såfremt uddannelsen er afsluttet før indkaldelsen, således at han må forudsættes på dette tidspunkt at have haft evne til at forsørge familien.

Hjælpen ydes som særhjælp og er altså uden retsvirkning for de pågældende og deres familier, og dette gælder, uanset om den værnepligtige i forvejen var under forsørgelse af det offentlige.

III. Hjælpens omfang.

1. Den normale hjælp.

Når betingelserne for at yde hjælp efter § 281 er opfyldt, jf. de foranstående afsnit, og kommunen derfor skal afhjælpe pågældendes egen og hans families trang under militærtjeneste, påhviler det de sociale udvalg at yde de værnepligtige hjælp til familiens underhold og beklædning m. v., samt til betaling af de sædvanlige faste udgifter som husleje, lys og gas, brændsel, kontingenter, forsikringspræmier (bortset fra livsforsikringer) o. lign. Herved må dog erindres den i forrige afsnit nævnte forudsætning om, at hjælpen ikke må overstige, hvad det må antages, at pågældende selv ville have afholdt. Endvidere må der tages hensyn til de vejledende satser, der nævnes i afsnit V. — Også for ugifte vil der kunne blive tale om den nævnte hjælp til kontingenter og forsikringspræmier, ligesom der for disse efter omstændighederne kan blive tale om hjælp til bevarelse af en lejlighed.

2. Udgifter til erhvervelse af lejlighed.

I ganske særlige tilfælde, navnlig hvor ægtefællerne hidtil på grund af boligmangel har boet under utilfredsstillende forhold, men hvor der nu viser sig mulighed for at få en selvstændig bolig, og hvor en fortsættelse af de hidtidige boligforhold må anses for særlig uheldig, kan der tillige ydes hjælp til erhvervelse af en lejlighed, såfremt fornøden hjælp hertil ikke kan ydes efter § 36 b i lov om byggen med offentlig støtte, jf. bekendtgørelse nr. 288 af 14. juni 1951 eller på anden måde, f.eks. ved optagelse af lån. - Det bør påses, at der ikke ved ydelse af sådan hjælp bliver tale om en formueforøgelse for den indkaldte, og det må erindres, at den ydede hjælp heller ikke herved må overstige, hvad det må antages, at han selv ville have kunnet udrede, hvis han ikke var blevet indkaldt.

3. Udgifter til erhvervsvirksomhed.

Desuden er der i § 281, stk. 1, hjemmel for at yde hjælp f. eks. til fortsættelse af lejemål af butik. Hermed må sidestilles hjælp til betaling af prioritetsrenter og ejendomsskatter samt hjælp til betaling af leje for værksted eller andet erhvervslokale, ligesom det i praksis er antaget, at der til opretholdelse af pågældendes erhvervsvirksomhed eller bedrift under indkaldelsen kan ydes hjælp til aflønning af vikar eller anden fornøden medhjælp, forudsat at virksomheden før indkaldelsen har vist sig at kunne afkaste et rimeligt udbytte, og at udgifterne til vikar eller medhjælp ikke kan dækkes af virksomhedens drift. Derimod kan der ikke ydes hjælp til erstatning for eventuelt tab, der opstår ved driften af en erhvervsvirksomhed under indkaldelsen. - Også for ugifte vil der kunne blive tale om denne hjælp.

4. Udgifter til opmagasinering og til renter af gæld.

Hvor omstændighederne taler derfor, vil der - også for ugifte - kunne ydes hjælp til opmagasinering af møbler og til betaling af renter på almindeligt løbende gældsforpligtelser, der er optaget med rimeligt formål (f. eks. studielån). Derimod kan der - i hvert tilfælde ved ordinære indkaldelser til normal tid - kun i ganske særlige tilfælde ydes hjælp til afdrag på sådan gæld. Om udsættelsestilfælde henvises til bemærkningerne foran i afsnit II.

5. Afdrag på afbetalingskontrakter m. v.

Det er i § 281, stk. 1, fastsat, at der kan ydes hjælp til afdrag på gæld stiftet til erhvervelse af genstande, anskaffet til pågældendes husførelse eller til erhvervsmæssig brug.

Under hensyn til den risiko, der kan være for, at der indgås forpligtelser med henblik på, at afdragene skal betales ved det offentlige hjælp, bør der i tilfælde af ordinære indkaldelser til normal tid i reglen udvises tilbageholdenhed med hensyn til ydelse af hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter, navnlig når købet er foretaget kort tid før indkaldelsen. I nogle tilfælde vil det dog være rimeligt at yde sådan hjælp, f. eks. når det drejer sig om køb af nødvendigt bohav. Ved første indkaldelse kan hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter vedrørende indbo dog kun ydes i undtagelsestilfælde og kun under forudsætning af, at forpligtelserne ikke går ud over, hvad der bl. a. under hensyn til pågældende families hid-

tidige indtægter findes rimeligt, at der foreligger tilstrækkelig begrundelse for selve indkøbet, f. eks. at den værnepligtige og hans hustru, der har et barn eller som venter et barn, først på dette tidspunkt har kunnet få lejlighed, at der er præsteret en rimelig udbetaling, at afdragsvilkårene er overholdt, og at de afdrag, som forfalder under indkaldelsesperioden, og til hvis dækning der således ydes hjælp, kun udgør en mindre del af købesummen og tilsammen ikke væsentligt overstiger et beløb svarende til, hvad det ville koste, hvis det sociale udvalg skulle udstyre familien med et strengt nødtørftigt bohav. Disse retningslinier må for tiden antages at medføre, at der normalt højst vil kunne ydes et beløb af indtil 35-50 kr. månedlig. Hvis den værnepligtige ejer formue, kan hjælp til betaling af sådanne afdrag dog efter omstændighederne være udelukket, selv om der iøvrigt ydes hjælp efter § 281.

Under tilsvarende betingelser kan hjælp også ydes til betaling af afdrag på lån, der er optaget til finansiering af pågældendes bosætning (bosætningslån).

Også andre omstændigheder end tidspunktet for købet kan begrunde, at hjælp til betaling af afdrag ikke bør ydes. Hjælp bør f. eks. ikke ydes til betaling af et motorkøretøj, der ikke er nødvendigt for pågældendes erhverv, eller til rent luksusprægede ting som f. eks. radiogramofoner.

6. Forsikringspræmier

Som nævnt under 1) kan der ydes hjælp til betaling af forsikringspræmier. Herunder falder f. eks. præmier på brandforsikringer, ansvarsforsikringer m. v. Derimod bør hjælp ikke ydes til betaling af forsikringer af motorkøretøjer, medmindre motorkøretøjet er indkøbt som et nødvendigt led i den indkaldtes erhverv. Endvidere må der vises den yderste tilbageholdenhed med hensyn til hjælp til betaling af præmier på livsforsikringspolicer, ikke mindst af hensyn til, at disse forsikringer også kan betragtes som opsparing, dog således at det, hvor ganske særlige omstændigheder i det enkelte tilfælde måtte tale derfor, ikke kan betragtes som aldeles udelukket at yde den omhandlede hjælp.

7. Underholdsbidrag m.v.

Påhviler der den værnepligtige underholdsbidrag, må der sondres mellem tilfælde, hvor bidraget udbetales forskudsvis af det offentlige, og tilfælde, hvor det ikke udbetales forskudsvis.

Såfremt bidraget udbetales forskudsvis, træffer udvalget beslutning om bortfald af de til forskudsvis udbetaling knyttede retsvirkninger, herunder tilbagebetalingspligten for hele bidraget eller, f. eks. hvis bidraget vedrører et længere tidsrum, end hele indkaldelsen varer, en del af dette, også her i det omfang, i hvilket udvalget skønner, at pågældende ville have afholdt disse udgifter, hvis han ikke var blevet indkaldt.

Såfremt bidraget ikke udbetales forskudsvis, vil der i tilsvarende omfang kunne ydes kontant hjælp til betaling af bidraget, i givet fald også selv om barnet har ophold i udlandet.

Det må endvidere følge af forholdets særlige karakter, at hvis den indkaldte har nærstående, som han vel ikke har legal forsørgerpligt over for, men som han dog faktisk har forsørget, eller til hvis forsørgelse han mere varigt har

ydet et væsentligt bidrag, må hjælp også kunne ydes til forsørgelse af disse.

8. Skatter

Med hensyn til de den værnepligtige påhvillende, under indkaldelsen forfaldne personlige skatter, bemærkes, at de pågældende må henvises til skattemyndighederne om at søge udsættelse eller eftergivelse, og at der i medfør af forsorgslovens § 281, stk. 1, kun i ganske særlige tilfælde bør ydes den værnepligtige hjælp til betaling af den trediedel af den ham påhvillende personlige kommuneskat, som i henhold til kommuneskattelovens § 39 ikke kan eftergives af kommunalbestyrelsen. Det må herved erindres, at de værnepligtige i den første tid efter hjemsendelsen i reglen vil have en normal arbejdsindtægt, men på grund af den lavere indtægt under indkaldelsen ikke kommer til at betale en hertil svarende skat.

IV. Ægteskaber indgået under eller kort før indkaldelsen.

Såfremt den værnepligtige har indgået ægteskab under eller kort før indkaldelsen (evt. under en ansøgt udsættelse) på et tidspunkt, hvor han vidste eller burde vide, at han skulle indkaldes, kan der kun ydes hjælp til hustruens underhold og husleje m. v., når der foreligger særlige grunde. Dette er f. eks. tilfældet, når ægteskabet er indgået på grund af, at der ventes et barn, eller når der på indkaldelsestidspunktet er børn i ægteskabet, eller — i udsættelsestilfælde — når ægteskabet har bestået en vis længere tid før indkaldelsen, og den indkaldte i denne periode faktisk har forsørget en hustru, der ikke har haft selvstændigt erhverv. Endvidere kan hjælp ydes, f. eks. når ægtefællerne ved ægteskabets indgåelse har regnet med, at hustruen skulle klare sig selv, men dette senere viser sig umuligt, fordi hun bliver syg eller gravid eller arbejdsløs (i modsætning til de under afsnit II nævnte tilfælde, hvor hustruen uden særlig grund opgiver sit arbejde under eller kort tid før indkaldelsen).

Når hjælpen ydes, fordi hustruen er blevet gravid, kan den - hvadenten barnet er avlet før eller efter ægteskabets indgåelse — ydes fra det tidspunkt, da hun er arbejdsudygtig på grund af graviditet, hvilket normalt er fastsat til 2 måneder før fødslen kan ventes. Hjælpen kan - hvis ikke særlige forhold taler derimod -

fortsætte indtil den værnepligtige hjemsendes, og de sociale udvalg bør ikke lægge pres på hustruen for at få hende til at søge arbejde. For så vidt hustruen inden hjemsendelsen opnår beskæftigelse, må der dog foretages et passende fradrag i hjælpen, dog ikke med den fulde indtægt, jf. nedenfor under afsnit V.

I de omhandlede tilfælde, hvor den værnepligtige ved ægteskabets indgåelse kunne forudse indkaldelsen, ydes ligesom i andre tilfælde kun hjælp til betaling af afdrag på møbler m. v. under de i afsnit III 5) nævnte forudsætninger.

Hvis parterne allerede før ægteskabets indgåelse har et barn, kan muligheden for, at ægteskabet alene er indgået for at opnå hjælp fra det offentlige være nærliggende, og der bør derfor i tilfælde, hvor ægteskabet er indgået under eller kort tid før indkaldelsen, normalt ikke ydes hjælp til hustruens underhold, med mindre der ud over den omstændighed, at ægtefællerne i forvejen har et barn, foreligger forhold, der tyder på, at ægteskabet ikke er indgået med henblik på at opnå hjælp fra det offentlige, f. eks. at den indkaldte hidtil rent faktisk har forsørget sin kæreste eller mere varigt bidraget til hendes forsørgelse, eller at parterne indgik ægteskab, fordi de først på dette tidspunkt kunne få lejlighed, eller fordi den indkaldte først da var blevet udlært, eller at ægteskabet var

udsat til dette tidspunkt på grund af parternes unge alder.

Såfremt hustruen har ophold hos forældre, svigerforældre eller andre nære slægtninge under mandens indkaldelse og hele tiden har haft ophold hos disse uden at yde vederlag herfor, bør der kun ydes hjælp til hendes underhold m. v., så længe hun er arbejdsdygtig på grund af graviditet og fødsel, det vil normalt sige fra ca. 2 måneder før fødslen til 1 måned efter. Denne praksis er motiveret med, at der i disse tilfælde normalt ikke foreligger fornøden trang. Hertil kommer, at pågældende som regel under opholdet vil deltage i husgerning og lignende, således at den økonomiske byrde for familien modsvares heraf.

Hvor hustruen derimod, efter først at have klaret sig selv, i anledning af sygdom eller bar-

nefødsel eller i andre særlige tilfælde tager ophold hos slægtninge, kan hjælp ydes også ud over den nævnte periode, men hjælpen kan ned-sættes, hvis det skønnes rimeligt under hensyn til, at den fælles husførelse ofte er mere økonomisk. Hvis hustruens arbejdskraft — f. eks. på en landejendom — står til rådighed for værtsfolkene, må dette efter omstændighederne kunne antages at modsvare udgifterne ved hendes ophold. Af den nævnte begrundelse for at nægte hjælp følger i øvrigt, at der i alle tilfælde må ydes hjælp, såfremt hustruen senere flytter til selvstændig lejlighed.

I samtlige de under afsnit IV nævnte tilfælde følger ministeriet den praksis, at der normalt under hele indkaldelsen ydes hjælp til underhold af ægtefællernes børn, svarende til normalbidraget (jf. nedenfor under afsnit V).

V. Fastsættelse af underholdshjælpens størrelse.

Til vejledning med hensyn til størrelsen af de beløb, der bør ydes, har socialministeriet fastsat de nedenfor anførte vejledende takster for den almindelige underholdshjælp. Herudover bør der ydes hjælp til betaling af faste udgifter, som f. eks. husleje, lys, gas, brændsel, kontingenter, forsikringspræmier, eventuelle afdrag på gældsposter m. v.:

	Kommune-gruppe I (København m. v.) Kr.	Kommune-gruppe II (Købstæder m. v.) Kr.	Kommune-gruppe III (Land-kommuner) Kr.
Månedlig underholdshjælp . . .	195	179	155
Månedlig beklædningshjælp . . .	42	39	33
Halvårlig beklædningshjælp . . .	180	165	143

Til hvert barn ydes en hjælp af samme størrelse som det en fader påhvilende normalbidrag til børn (jf. for tiden socialministeriets bekendtgørelse af 4. september 1953), men ikke herudover nogen særlig hjælp til beklædning.

Opmærksomheden henledes på, at taksterne for kommunegrupperne II og III er reguleret i overensstemmelse med den regulering af alders- og invaliderentesatserne, der er gennemført fra 1. april 1954.

Satserne er vejledende, således at særlige forhold i det enkelte tilfælde vil kunne begrunde en afvigelse.

Den halvårige beklædningshjælp bør, hvor der i forvejen ydes underholdshjælp i henhold til § 281, udbetales uden særlig ansøgning eller trangsundersøgelse, første gang ca. 6 måneder efter indkaldelsen, sidste gang ca. 6 måneder før den forventede hjemsendelse, hver gang gældende for et halvt år. Udbetalingsterminerne kan dog også fastsættes anderledes, f. eks. således at udbetaling sker om foråret og efteråret, første gang mindst 6 måneder efter indkaldelsen. - Udbetaling ud over de anførte terminer — f. eks. udbetaling under en meget kortvarig indkaldelse, eller udbetaling af en tredje rate under en normal 18 måneders indkaldelse - bør kun ske efter et skøn i hvert enkelt tilfælde.

Formue udelukker principielt ikke fra at oppebære hjælp, idet det normalt vil være af betydning for pågældende at kunne disponere over formuen efter sin hjemsendelse til bosætning, start af erhvervsvirksomhed el. lign. Der bør derfor normalt kun tages hensyn til den indtægt, som formuen afkaster, således at der foretages et fradrag i hjælpen, svarende til formueindtægten.

Tilsvarende fradrag foretages, hvis den værnepligtige under indkaldelsen bevarer en vis indtægt fra sin arbejdsgiver.

Der bør bortses fra den militære løn i alle tilfælde, hvor denne beregnes som en dagløn. I de tilfælde, hvor den beregnes som en månedsløn, bør der bortses fra et beløb, svarende til den dagløn, der er fastsat for pligtig tjeneste i den pågældende grad, for tiden for en korporal 5 kr. om dagen og for en sergent 5,50 kr. om dagen.

Såfremt hustruen har selverhverv, vil der være at foretage et passende fradrag i hjælpen, dog ikke svarende til den fulde indtægt. Fradragets forholdsmæssige størrelse må i nogen

grad afhænge af indtægtens størrelse, men kan i almindelighed passende sættes til halvdelen, idet hustruen ikke bør berøves sin interesse for at opretholde sin selvstændige indtægt. Hovedsynspunktet må også her være, at familiens hidtidige levevilkår søges opretholdt inden for rimelige grænser, men derimod ikke, at der opnås en forbedring af levevilkårene, og i givet fald kan der derfor være grund til at foretage en stærkere reduktion af hjælpen. Tilsvarende regler som for hustruers selverhverv må gælde arbejdsløshedsunderstøttelse.

VI. Hjælp efter hjemsendelsen.

Ifølge den nye bestemmelse i § 281, stk. 2, kan der ydes hjælp i en periode efter den værnepligtiges hjemsendelse.

1. Til hvem kan hjælpen ydes.

Baggrunden for ydelsen af denne hjælp er, at det ofte kan være forbundet med vanskeligheder for den værnepligtige at skaffe sig arbejde straks efter hjemsendelsen.

For de arbejdsløshedsforsikrede er konsekvenserne af disse vanskeligheder begrænsede, da militærtjeneste betragtes som arbejde i relation til arbejdsbetingelserne og til karenstid, således at retten til at få arbejdsløshedsunderstøttelse ikke bortfalder på grund af den udståede militærtjeneste. Den nye regel tager derfor i første række sigte på de ikke-arbejdsløshedsforsikrede, men hjælp kan dog også ydes til arbejdsløshedsforsikrede, såfremt disse for tiden ikke opfylder betingelserne for at opnå hjælp fra arbejdsløsheds-kassen. Til arbejdsløshedsforsikrede kan der herunder også blive grund til at yde hjælp i den i henhold til arbejdsløshedslovens § 16, stk. 5, fastsatte ventetid (karenstid).

Hjælpen kan ydes såvel til gifte som til ugifte.

2. Betingelser for hjælpens ydelse.

Hjælpen kan kun ydes, hvis der foreligger trang, jf. herved de for ydelse af hjælp i henhold til § 281, stk. 1, fastsatte retningslinier. Endvidere forudsættes det, at den pågældende under hjælpens ydelse står tilmeldt den offentlige arbejdsanvisning som ledig. Ved trangs-

bedømmelsen bortses der fra hjemsendelsespenge, der er udbetalt til den værnepligtige, idet disse ydes til andre formål.

3. Hjælpens størrelse og varighed.

Hjælpen kan ydes straks efter hjemsendelsen, og den kan ydes indtil 6 uger fra denne. Dens størrelse kan pr. uge ikke overstige, hvad vedkommende ville have kunnet oppebære fra arbejdsløshedsforsikringen, såfremt betingelserne for at få hjælp fra en arbejdsløsheds-kasse havde været opfyldt. - Det må herved erindres, at medlemmer af arbejdsløsheds-kasser betaler kontingent til disse, og at der derfor ved beregningen af hjælp til en ikke-arbejdsløshedsforsikret må tages hensyn til den besparelse, han således har.

Hvis der er tale om værnepligtige, der tilhører fag, som ikke har en arbejdsløsheds-kasse, kan hjælp også ydes efter § 281, stk. 2, men hjælpens størrelse må i sådanne tilfælde fastsættes efter et rimeligt skøn over samtlige foreliggende omstændigheder, eventuelt til det samme som for værnepligtige tilhørende et nogenlunde tilsvarende fag. Hjælpen må desuden holdes inden for de ifølge arbejdsløsheds-køens § 15 gældende maksimumsbeløb, jf. det i bilag 3 aftrykte uddrag af denne bestemmelse, hvoraf det fremgår, at der kan blive tale om dagpenge, børnetillæg, huslejhjælp og evt. brændsels-hjælp. De fra 1. april 1954 gældende beløb er nævnt i bilaget; i øvrigt kan oplysning om de til enhver tid gældende maksimumsbeløb f. eks. fås ved henvendelse til vedkommende offentlige arbejdsanvisningskontor.

VII. Hjælp til familie bosat i udlandet.

Det er fremtidig ikke nogen hindring for at opnå hjælp i henhold til § 281, stk. 1 og 2, at den værnepligtiges familie opholder sig i udlandet, dog forudsat, at dette ophold er rimeligt begrundet. En rimelig begrundelse foreligger f. eks. for en gift værnepligtigs familie, når han indtil indkaldelsen havde sit arbejde i udlandet og havde indrettet sit hjem dér, og ægtefællen og børnene fremdeles bliver boende dér.

Om disse tilfælde gælder af praktiske grunde den regel, at hjælpen ydes af det sociale udvalg i den kommune, hvori den garnison, til hvilken den værnepligtige er indkaldt, er beliggende. I

forbindelse hermed er det bestemt, at opholdskommunens andel af hjælpen i disse tilfælde refunderes af statskassen.

Den udbetalende kommune må i fornødent omfang indhente bekræftelse af de afgivne oplysninger om familiens opholdssted og dens økonomiske og andre forhold fra vedkommande udenlandske kommunale myndighed.

Den bevilgede hjælp anvises af det sociale udvalg så vidt muligt direkte til den værnepligtiges familie. Om overførelsen af beløbet til udlandet rettes henvendelse til kommunens sædvanlige bankforbindelse.

VIII. Ekstraordinære indkaldelser m.v.

I tilfælde af ekstraordinære indkaldelser gælder i princippet samme regler som ved ordinære indkaldelser. Normalt vil der imidlertid være tale om et ældre mandskab, der har større forpligtelser end de første gang indkaldte, og hertil kommer, at indkaldelsen i reglen ikke har kunnet forudses. Disse forhold vil begrunde, at de foran nævnte synspunkter i vid udstrækning må modificeres, og der må derfor ofte ydes en mere udstrakt hjælp til opfyldelse af den værnepligtiges forpligtelser. Også her kan hjælp dog ikke ydes ud over, hvad pågældende skønnes at kunne have afholdt selv, hvis han ikke var blevet indkaldt. I tilfælde, hvor indkaldelsen kunne forudses, kan hjælp ligesom ved ordinære indkaldelser ikke ydes til dækning af forpligtelser, påtaget på et tidspunkt, hvor pågældende måtte være klar over, at han ville blive indkaldt inden for en nærmere fremtid og derved blive afskåret fra selv at opfylde forpligtelsen. - De samme forhold foreligger ved indkaldelser til manøvrer.

Lige med en ekstraordinær indkaldelse kan

i et vist omfang stilles en almindelig forlængelse af tjenestetiden, der ikke kunne forudses af den værnepligtige. En forlængelse kan ganske vist i al almindelighed ikke begrunde, at der i den yderligere tillagte tjenestetid ydes hjælp, når sådan hjælp ikke kunne ydes i den første del af indkaldelsen. Som eksempel på undtagelsen fra denne regel kan nævnes hjælp til betaling af afdrag på studielån, der forfalder i de sidste 6 måneder af tjenestetiden i tilfælde, hvor den almindelige tjenestetid efter låneaftalens afslutning forlænges fra 12 til 18 måneder, da der ikke ved aftalen om afdrag af lånet kunne tages hensyn til denne forlængelse. Som eksempel på, at en forlængelse af tjenestetiden ikke kan begrunde nogen særstilling, kan nævnes ekstra tjeneste som sergent, idet muligheden for sådan ekstra tjeneste må forudses som en mulighed af enhver værnepligtig.

Opmærksomheden henledes i øvrigt på, at § 281, stk. 1-3, ikke gælder i krigstilfælde, jf. § 281, stk. 4.

IX. Sagernes behandling, refusion, revision m.m.

Som ovenfor nævnt bør der i det hele ved behandlingen af disse sager angående hjælp til de værnepligtige gennemføres en forskel sammenlignet med de trangstilfælde, der afhjælpes ved ydelse af kommunehjælp. Man har herved ved bestemmelsens tilblivelse haft for øje, at der må drages omsorg for, at disse sager bør

fremmes mest muligt, således at unødvendig tidsspilde for de værnepligtige og deres pårørende vindgås, såvel ved ansøgningen om hjælp som ved dennes udbetaling o. lign. Særlig kan fremhæves, at der ofte er tale om mødre med små børn, og at en eventuel ventetid på socialkontorerne derfor vil være særlig generende.

Ud fra dette synspunkt skal den ved arbejds- og socialministeriets cirkulære af 3. august 1945 godkendte særlige begæring til brug for ansøgninger om hjælp efter forsorgslovens § 281 i de heromhandlede sager anvendes i stedet for den sædvanlige afhøring efter forsorgslovens § 54, og dette skema skal ved fyldestgørende udfyldning i almindelighed danne grundlag for hjælpens udbetaling uden yderligere undersøgelse fra udvalgets side. Det indskræpes, at hjælpen altid skal fastsættes efter forholdene i hvert enkelt tilfælde, og det er f. eks. ikke tilladt at fastsætte en fast takst for afbetalingsydelser m. v. eller for den samlede hjælp, således at denne takst anvendes uden undersøgelse i det enkelte tilfælde. - Med hensyn til de tilfælde, hvor den værnepligtiges familie bor i udlandet, henvises i øvrigt til foranstående afsnit VII.

Socialministeriet skal endelig henlede opmærksomheden på, at man må finde det rettest, at der, såfremt en sag måtte give anledning til nærmere undersøgelser, dog straks ydes de pårørende et passende forskud til dækning af de mest påtrængende udgifter. Hjælpen bør derhos bevilges den pågældende med et fast ugentligt eller månedligt beløb, og den periodiske hjælp bør i det omfang, det er muligt for kommunerne, tilsendes de understøttede, når disse fremsætter ønske herom. På forlangende bør den ydede hjælp specificeres. Den én gang fastsatte hjælp bør fortsat ydes, med mindre forholdene ændres væsentligt. Det påhviler det sociale udvalg at meddele den understøttede, at han er pligtig at foretage indberetning til udvalget om ændringer i hans eller hans families økonomiske forhold.

Såfremt den indkaldtes familie flytter under indkaldelsen, skal hele hjælpen ydes af den tilflyttede kommune.

Ifølge bestemmelsen i forsorgslovens § 64, stk. 1, nr. 3, og § 75, stk. 1, vil udgifter i henhold til § 281, stk. 1 og 2, blive refunderet med 4/7 af statskassen, hvorhos den resterende

del af udgifterne fordeles mellem opholdskommunen og den fælleskommunale udligningsfond med henholdsvis 3/10 og 7/10. Ifølge de samme bestemmelser refunderes udgifter i henhold til § 281, stk. 3, jf. foran under afsnit VII, med 7/10 af statskassen og 3/10 af udligningsfonden. De sidstnævnte udgifter skal derfor konteres særskilt i kommunernes regnskaber. Samtlige udgifter kan efter de almindelige regler i bekendtgørelse nr. 130 af 28. marts 1952 og nr. 317 af 3. december 1953 medtages ved opgørelsen af de udgifter, i forhold til hvilke der ydes forskud på statsrefusion efter de nævnte bekendtgørelser.

Om konteringen bemærkes i øvrigt, at de udgifter, der til personer, understøttet efter § 281, er afholdt til læge- og medicinhjælp, jordemoderhjælp, hjælp til ophold i kommunalt fødehjem, hjælp til vanføre, jf. forsorgslovens § 256, samt begravelshjælp, konteres som ydet efter § 281, uanset at disse arter af hjælp til lige kan ydes med selvstændig hjemmel i andre bestemmelser i forsorgsloven.

Under amternes kritiske revision af de sociale regnskaber påhviler det amterne at påse, at kommunerne administrerer bestemmelserne efter de retningslinier, der er angivet i dette cirkulære, jf. herved henstillingen til kommunerne i slutningen af cirkulærets indledning. Man skal derfor anmode amterne om ved revisionen i videst muligt omfang at gennemgå ansøgnings-skemaer og øvrige oplysninger og at sammenholde disse med den udbetalte hjælp. Særlig for så vidt angår afbetalingsforpligtelser bedes det påset, at hjælpen er holdt inden for de foran under afsnit III angivne linier.

Genstand for refusion er kun hjælp, der er ydet inden for de i loven fastsatte grænser og under iagttagelse af reglerne i nærværende cirkulære, jf. forsorgslovens § 58, stk. 1.

Socialministeriet, den 11. juni 1954.

Johan Strøm. / V. Wedell-Wedelsborg.

Cirkulære om hjælp til værnepligtige.

(Til Københavns magistrat, samtlige amtmænd og kommunalbestyrelser).

I socialministeriets cirkulære nr. 89 af 11. juni 1954 om hjælp til værnepligtige er der i afsnit V fastsat vejledende takster for størrelsen af de beløb, der — ud over hjælpen til betaling af faste udgifter, som f. eks. husleje, lys, gas, brændsel, kontingenter, forsikringspræmier, evt. afdrag på gældsposter m. v. - som almindelig underholdshjælp kan ydes til en værnepligtigs hustru i henhold til forsorgslovens § 281.

Under hensyn til de prisstigninger, der har fundet sted siden udsendelsen af cirkulæret af 11. juni 1954, fastsætter socialministeriet herved følgende nye vejledende satser for de forskellige kommunegrupper:

	Gruppe I (København m. v.) Kr.	Gruppe II (Købstæder m. v.) Kr.	Gruppe I) I (Landkom- muner m. v.) Kr.
Månedlig underholdshjælp	220	202	175
Månedlig beklædningshjælp....	42	39	33
Halvårlig beklædningshjælp...	182	167	145

Til hvert barn ydes fortsat en hjælp af samme størrelse som det en fader påhvilende normalbidrag til børn (jf. for tiden socialministeriets bekendtgørelse af 24. februar 1956), men ikke herudover nogen særlig hjælp til beklædning.

I socialministeriets førnævnte cirkulære af 11. juni 1954 er der - ligeledes i afsnit V - givet retningslinier for, i hvilket omfang besiddelse af formue har betydning for retten til hjælp efter forsorgslovens § 281, idet det herom er udtalt, at formue principielt ikke udelukker fra at oppebære hjælp, og at der normalt kun bør tages hensyn til den indtægt, formuen afkaster. Ministeriet har på given anledning

taget spørgsmålet om, hvilken betydning der i denne henseende skal tillægges formue, op til overvejelse, og skal herefter meddele følgende om de retningslinier, der fremtidig bør følges:

Som hidtil må indtægten af formue trækkes fra den hjælp, der ellers kunne ydes, men herudover vil selve den omstændighed, at den værnepligtige er i besiddelse af formue, i nogle tilfælde kunne begrunde yderligere fradrag i hjælpen, eller at hjælp ikke kan ydes, idet det må have for øje, at hjælp efter forsorgslovens § 281 forudsætter en vis trang.

Ved afgørelsen af, om der skal tillægges besiddelse af formue som sådan selvstændig betydning, må der ud over formuens størrelse først og fremmest ses på, på hvilken måde formuen er anbragt.

Der kan i almindelighed ikke stilles krav om, at en formue, der er bundet i en virksomhed eller på lignende måde, skal realiseres, men hvor der er tale om sådan illikvid formue, må mulighederne for optagelse af lån undersøges, idet man dog herved bør være opmærksom på, om kurs- og renteniveauet medfører urimelige **tab**.

En likvid formue - herunder en formue anbragt i let realisable værdipapirer - vil principielt udelukke hjælp efter § 281. Undtagelse må dog gøres, når det drejer sig om en mindre formue, og når formuens bevarelse må anses for at være af betydning med henblik på fortsættelse af en igangværende erhvervsvirksomhed el. lign. eller på igangsættelse af en ny virksomhed, påbegyndelse eller fortsættelse af uddannelse, bosætning el. lign. Ved afgørelsen af, om formue af den nævnte art bør realiseres, bør hensyn tillige tages til kurs- og renteniveauet.

Med henblik på de forestående genindkaldelser i efteråret 1956, skal man på given anledning henlede opmærksomheden på, at andragender fra de genindkaldte om hjælp bør fremmes mest muligt, således at udbetaling af hjælp kan ske uden unødvendig tidsspilde.

Socialministeriet, den 23. juni 1956.

Johan Strøm. / T. Haarløv.

Cirkulære om hjælp til værnepligtige.

(Til Københavns magistrat, samtlige amtmænd og kommunalbestyrelser).

I tilslutning til socialministeriets cirkulære nr. 89 af 11. juni 1954 og nr. 105 af 23. juni 1956 om hjælp til værnepligtige skal man med henblik på de forestående genindkaldelser i efteråret 1957 henlede opmærksomheden på, at andragender fra de genindkaldte om hjælp bør fremmes mest muligt, således at udbetaling af hjælp kan ske uden unødvendig tidsspilde. Om de retningslinier, der må lægges til grund ved sagernes behandling, henvises i øvrigt til afsnit VIII i socialministeriets førnævnte cirkulære af 11. juni 1954.

I afsnit IV i cirkulære af 11. juni 1954 er der givet nærmere retningslinier for, i hvilken udstrækning der vil kunne ydes hjælp efter forsorgslovens § 281 i tilfælde, hvor den værnepligtige har indgået ægteskab under eller kort

før indkaldelsen. Da ordene »kort før indkaldelsen« har givet anledning til en del tvivl, skal man herom udtale følgende:

Ordene »kort før indkaldelsen« er alene udtryk for, at den, der ved indgåelse af ægteskab påtager sig forpligtelser på et tidspunkt, hvor datoen eller i hvert fald den sandsynlige dato for indkaldelsen må stå ham klart, i almindelighed bør disponere på en sådan måde, at han ikke derved påfører det offentlige udgifter under indkaldelsen. Kommer hustruen i disse tilfælde i trang under indkaldelsen, vil hjælp efter forsorgslovens § 281 derfor alene kunne ydes, såfremt den pågældende har haft rimelig grund til at indgå ægteskab, jf. herved forsorgslovens § 281, stk. 1, 4. pkt., samt de i førnævnte cirkulære, afsnit IV, anførte eksempler på tilfælde, hvor indgåelse af ægteskab på de nævnte tidspunkter efter omstændighederne vil kunne anses for rimelig.

Socialministeriet, den 13. august 1957.

Jul. Bomholt. / Deleuran.

Cirkulære om hjælp til værnepligtige.

(Til Københavns magistrat, samtlige amtmænd og kommunalbestyrelser).

I socialministeriets cirkulære nr. 89 af 11. juni 1954 om hjælp til værnepligtige, hvori der er givet en samlet redegørelse for de retningslinier, der vil være at følge ved administrationen af bestemmelserne i § 281 i lov om offentlig forsorg, er det i afsnit III, 5, bl. a. udtalt, at der under hensyn til den risiko, der kan være for, at der indgås forpligtelser med henblik på, at afdragene skal betales ved det offentlige hjælp, bør udvises tilbageholdenhed med hensyn til ydelse af hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter i tilfælde af ordinære indkaldelser til normal tid, navnlig når købet er foretaget kort tid før indkaldelsen.

Det udtales endvidere i nævnte afsnit, at det dog i nogle tilfælde vil være rimeligt at yde hjælp til betaling af afdrag, f. eks. når det drejer sig om køb af nødvendigt bohøve, men at hjælp til betaling af afdrag på afbetalingskontrakter vedrørende indbo, ved første indkaldelse dog kun kan ydes i undtagelsestilfælde og kun under forudsætning af, at forpligtelserne ikke går ud over, hvad der bl. a. under hensyn til pågældende families hidtidige indtægter findes rimeligt, at der foreligger tilstrækkelig begrundelse for selve indkøbet, f. eks. at den værnepligtige og hans hustru, der har et barn, eller som venter et barn, først på dette tidspunkt har kunnet få lejlighed, at der er præsteret en rimelig udbetaling, at afdragsvilkårene er overholdt, og at de afdrag, som forfalder under indkaldelsesperioden, og til hvis dækning der således ydes hjælp, kun udgør en mindre del af købesummen og tilsammen ikke væsentligt overstiger et beløb svarende til, hvad det ville koste, hvis det sociale udvalg skulle udstyre familien med et strengt nødtørfigt bohøve. Om størrel-

sen af den hjælp, der kan ydes til det omhandlede formål, udtales i cirkulæret, at de nævnte retningslinier måtte antages at medføre, at der på daværende tidspunkt normalt højst ville kunne ydes et beløb af indtil 35–40 kr. månedlig.

På dertil given anledning har socialministeriet taget spørgsmålet om størrelsen af den nævnte månedlige hjælp til betaling af afdrag på indbo op til overvejelse, og man skal herefter meddele, at ministeriet bl. a. under hensyn til de prisstigninger, der har fundet sted siden udsendelsen af cirkulæret af 11. juni 1954, vil kunne tiltræde, at hjælp til betaling af afdrag på indbo fremtidig ydes med et noget større beløb end hidtil, dog i almindelighed ikke ud over 75 kr. månedlig.

Idet bemærkes, at de ovenfor omtalte retningslinier i øvrigt fortsat har gyldighed, skal man samtidig meddele, at socialministeriet ligeledes kan tiltræde, at den nævnte månedlige hjælp til betaling af afdrag også ydes i tilfælde, hvor det ved kontraktens indgåelse fastsatte afdrag overstiger det anførte beløb, men hvor de månedlige afdrag, der forfalder under indkaldelsen, vil kunne nedsættes til dette beløb.

Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt den ved det foretagne køb påtagne forpligtelse skal kunne anses for »rimelig« for så vidt angår selve købesummen, skal man meddele, at de sociale udvalg ikke ved bedømmelsen heraf skal gå ud fra bestemte maksimalbeløb gældende for alle eller for flertallet af tilfælde, men at bedømmelsen skal træffes på grundlag af den enkelte værnepligtiges økonomiske forhold ved indkøbet. Herefter vil også indkøb til forholdsvis store beløb efter omstændighederne kunne anses for rimelige, nemlig såfremt den pågældende værnepligtige måtte formodes at ville have været i stand til at opfylde kontrakten, hvis han ikke var blevet indkaldt.

Socialministeriet, den 12. juni 1958.

Jul. Bomholt. / H. Antonsen.

Cirkulære om hjælp til værnepligtige m.v.

I. Ydelse af hjælp ved overgang til nye aflønningsformer.

I socialministeriets cirkulære nr. 89 af 11. juni 1954 om hjælp til værnepligtige er det i afsnit I anført, at forsorgslovens § 281 også omfatter de værnepligtige, der i umiddelbar fortsættelse af den første uddannelse forretter fortsat pligtig tjeneste, f. eks. tjeneste som befalingsmandselev (korporal-, sergent- eller løjtnantsskole) og pligtig tjeneste som befalingsmand i umiddelbar fortsættelse af de omhandlede skoler.

Det er endvidere anført, at bestemmelsen i princippet ligeledes omfatter værnepligtige, der forretter frivillig tjeneste (f. eks. med henblik på uddannelse til fast officer eller på uddannelse til math, uanset om disse tidligere har afgjort deres værnepligt).

Ifølge cirkulærets afsnit V bør der dog ved fastsættelsen af underholdshjælpens størrelse bortses fra den militære løn i alle tilfælde, hvor denne beregnes som dagløn, medens der i de tilfælde, hvor den beregnes som månedsløn, bør bortses fra et beløb svarende til den dagløn, der er fastsat for pligtig tjeneste i den pågældende grad.

I forbindelse hermed finder man anledning til at henlede opmærksomheden på, at der fornylig af forsvarsministeriet er fastsat bestemmelser, der bevirker en principiel ændring af de hidtil gældende regler for aflønning af militært personel af oversergentgrad og lavere grad, idet disse bestemmelser også vil kunne have betydning ved spørgsmålet om ydelse af hjælp efter § 281.

Ifølge de af forsvarsministeriet fastsatte bestemmelser vil personel til pligtig tjeneste ud over den for værnepligtige menige til enhver tid gældende normale første samlede tjenestetid (for tiden 16 måneder i hæren, flyvevåbnet og korpserne samt 14 måneder ved søværnet), f.eks. korporaler med 18 måneders tjeneste og sergenter med 24 måneders tjeneste, frit kunne vælge mellem en aflønningsform A (månedsløn + en mindre bonus ved hjemsendelsen) og en afløn-

ningsform B (fri station, en mindre dagløn + en relativt stor bonus ved hjemsendelsen).

Frivilligt personel får i uddannelsestiden (for tiden 12-16 måneder) dagløn som for værnepligtige menige, men ikke hjemsendelsespenge. Hertil kommer yderligere kontraktpræmie, som andrager 75, 100 eller 125 kr. pr. måned, men først kommer til udbetaling ved kontraktperiodens udløb. Efter uddannelsestiden kan frivillige oppebære løn efter ovennævnte aflønningsformer A eller B, idet valg af aflønningsform skal finde sted ved tiltrædelse af den frivillige tjeneste.

Overgang til anden aflønningsform (fra B til A eller omvendt) inden for en kontraktperiode kan ske ved ægteskabs indgåelse, når ønske herom fremsættes, men i andre tilfælde kun når forholdene i særlig grad taler derfor.

Der vil herefter på sædvanlig måde kunne ydes hjælp efter § 281 til såvel personel, der forretter pligtig tjeneste inden for den normale første tjenestetid, som til frivilligt personel i uddannelsestiden, idet man i overensstemmelse med de gældende regler bortser fra daglønnen, og idet der heller ikke skal tages hensyn til de normale hjemsendelsespenge for pligtigt personel eller til den ovennævnte kontraktpræmie for det frivillige personel.

Overgang til aflønningsform A eller B for de nævnte 2 kategorier af personel — henholdsvis efter den normale tjenestetids udløb og efter uddannelsestiden - vil derimod kunne have betydning med hensyn til spørgsmålet om ydelse af hjælp.

Da de bonusbeløb, der kan opspares ved valg af aflønningsform B, udgør relativt store beløb 6000-8000 kr. årligt), findes det ikke rimeligt, om der, samtidig med at denne opsparing finder sted, skulle være adgang til at yde hjælp, som om pågældende blot oppebar sin militære dagløn. I sådanne tilfælde bør der derfor ikke ydes hjælp i videre omfang, end det kunne være sket, hvis pågældende havde valgt aflønnings-

form A (månedsløn + en mindre bonus ved hjemsendelsen).

Det bemærkes dog herved, at det, da månedslønnen efter aflønningsform A - der er fastsat til en vis procentdel af lønnen for sta-

tens 7. lønningsklasse - kan andrage ret betydelige beløb, også ofte ville være udelukket at yde hjælp til de månedslønnede, jf. herved de forannævnte retningslinier i afsnit V i socialministeriets cirkulære af 11. juni 1954.

II. Forebyggelse af misbrug af hjælp i henhold til forsorgsloven § 281.

På foranledning af enkelte for socialministeriet forelagte sager om misbrug af hjælp i henhold til forsorgslovens § 281 til værnepligtige og deres familier skal man samtidig indskærpe, at hjælp efter § 281, stk. 1 og 3, kun må ydes under selve militærtjenesten, således at den bortfalder, når tjenesten bringes til ophør eller - uden for tilfælde af almindelig kort orlov - midlertidig afbrydes.

Endvidere må der, jf. foran under I, tages stilling til, om hjælp fortsat kan ydes, når frivilligt personel efter uddannelsen overgår til tjeneste med gunstigere aflønningsform, eller såfremt en værnepligtig overgår til sådan gunstigere aflønning.

Man skal i forbindelse hermed og efter forhandling med forsvarsministeriet anmode de so-

ciale udvalg om, så snart der er udbetalt hjælp efter forsorgslovens § 281, at optage kontakt med den personelforvaltende myndighed, hvortil pågældende er indkaldt (fremgår af indkaldelsesordren), eller under hvilken der forrettes frivillig tjeneste. I bilaget til nærværende cirkulære er angivet formular til et skema, der kan benyttes ved sagens ekspedition.

Forsvarsministeriet har samtidig givet tilsagn om at ville pålægge de militære myndigheder i overensstemmelse med de således fra de sociale udvalg modtagne henvendelser at give udvalgene underretning, når der sker ændringer af ovennævnte art i vedkommendes forhold. Der vil dog ikke blive givet underretning om ulovligt fravær fra tjenesten i mindre end 5 dage.

III. Vejledende satser for almindelig underholdshjælp og beklædningshjælp.

Ved beregning af størrelsen af almindelig underholdshjælp og beklædningshjælp i henhold til forsorgslovens § 281 - og det samme gælder tilsvarende hjælp til tuberkulose- og polioramte, jf. forsorgslovens § 263, og til enker og enlige mødre, der oppebærer overgangshjælp efter enkepensionslovens § 15, stk. 1, eller forsorgslovens § 282 - kan i tiden indtil 1. april 1961 anvendes de under punkt 67 i socialministeriets cirkulære nr. 219 af 12. oktober 1960 om revalidering anførte vejledende satser.

Det bemærkes, at de i nævnte cirkulære un-

der »ægtepar« anførte satser bortset fra revalideringstilfældene alene har betydning for så vidt angår hjælp i henhold til forsorgslovens § 263.

Socialministeriet vil senere efter offentliggørelsen af januarpristallet 1961 udsende et nyt cirkulære angående størrelsen af de vejledende satser for tiden efter 1. april 1961 under hen- syn til den i lov nr. 373 af 29. oktober 1960 om ændring i lov om invalide- og folkepension og lov om pension og hjælp til enker m. fl. skete ophævelse af kommunegruppeinddelingen.

Socialministeriet, den 20. december 1960.

Jul. Bomholt. / N. Engberg.

Særhjælp til værnepligtige.

I anledning af at man herfra i henhold til
forsorgslovens § 281 yder hjælp til

..... født
(fulde navn)

boende
skal man udbede sig underretning i følgende
tilfælde:

1. Ved hjemsendelse.
2. Ved midlertidig hjemsendelse samt ved

orlov uden løn af velfærds-mæssige grun-
de i længere tidsrum end 14 dage.

3. Ved ulovligt fravær i 5 dage eller der-
over.
4. Ved overgang — såvel for værnepligtigt
som frivilligt personel - til månedsløn
eller aflønningsform B (dagløn + bonus),
med oplysning om ydelse-nes størrelse.

Af hensyn til sagens behandling bedes un-
derretning fremsendt på så tidligt et tidspunkt
som muligt.

Cirkulære om de ved lov af 25. marts 1964 gennemførte ændringer i lov om offentlig forsorg samt om hjælp til tuberkuloseramte, til værnepligtige, til enker og enlige mødre og til personer under revalidering.

i.

1. Ved lov af 25. marts 1964 er der foretaget en forhøjelse af de i forsorgsloven fastsatte børnebidrag. Forhøjelsen gennemføres gradvis pr. 1. april i hvert af årene 1964, 1965, 1966 og 1967, hvorefter bidragene vil være forhøjet ca. 25 pct. i forhold til de hidtil gældende bidrag.

Fra 1. april 1964 er bidraget, reguleret efter pristallet for januar 1964, for hele landet:
for faderens vedkommende 1.356 kr.
for moderens vedkommende 900 kr.

(pr. 1. april 1967 henholdsvis 1836 kr. - månedlig 153 kr. - og 1212 kr.)
jf. socialministeriets cirkulære af 10. marts 1964. Om størrelsen af bidragene for de følgende år vil der til sin tid blive givet meddelelse i forbindelse med meddelelse om eventuelle pristalsreguleringer.

2.

3.

II.

I socialministeriets cirkulære af 25. februar 1963 er der senest fastsat vejledende satser for hjælp til tuberkuloseramte, værnepligtige, enker og enlige mødre og personer under revalidering. Der har været fastsat særskilte satser for månedlig underholdshjælp og for månedlig og halvårlig beklædningshjælp, ligesom det har været forudsat, at de sociale udvalg selv kunne foretage regulering i overensstemmelse med ændringer i pristallet.

Af praktiske grunde ophæves for fremtiden sondringen mellem underholdshjælp og beklædningshjælp. De vejledende satser for hjælp til de nævnte grupper af personer fastsættes til det til enhver tid gældende grundbeløb for den indtægtsbestemte folkepension, inklusive særlige eller midlertidige tillæg, der måtte blive givet hjemmel for.

Pr. 1. april 1964 gælder herefter følgende satser for hele landet:

	Enlige	Ægtepar
Månedlig hjælp.	422 kr.	638 kr.

(pr. 1. april 1967 henholdsvis 534 kr. og 663 kr.).

Den under »ægtepar« anførte sats har alene betydning for hjælp i henhold til forsorgslovens § 53 og revalideringslovens § 7.

Til hvert barn ydes en hjælp af samme størrelse som det en fader påhvilende normalbidrag, jf. for tiden efter 1. april 1964 foran under 1,1. Der ydes ikke herudover særlig hjælp til barnets beklædning.

Ved udbetaling af hjælpen bør de sociale udvalg henlede modtagerens opmærksomhed på, at hjælpen også skal dække udgifter til beklædning.

Ved siden af den almindelige underholdshjælp kan der om nødvendigt ydes hjælp til dækning af faste udgifter efter de tidligere meddelte retningslinier.

Forsorgsloven vil med de siden lovens ikrafttræden den 1. april 1962 gennemførte ændringer i loven blive genoptrykt og udsendt til kommunerne.

Socialministeriet, den 6. april 1964.

Kaj Bundvad. / N. Engberg.

Uddrag af Kundgørelse for Forsvaret B. 8-1954.

I tilslutning til Kundgørelse for Forsvaret B.13-1953 (ferieloven) fastsættes herved følgende, for så vidt angår udbetaling af tidligere indtjent feriegødtgørelse til tjenstgørende værnepligtigt personel:

I henhold til ferieloven regnes ferieåret fra 1. april til 31. marts, og den i det ene ferieår indtjente feriegødtgørelse skal udnyttes under en ferie i det næste ferieår, dvs. at f. eks. den i ferieåret 1953-54 indtjente feriegødtgørelse skal udnyttes i ferieåret 1954-55 og derfor ikke kan hæves allerede i ferieåret 1953-54.

For de indkaldte værnepligtige gælder følgende særregler for adgang til at hæve den feriegødtgørelse, som de har indtjent forud for deres indkaldelse:

- 1) Feriegødtgørelsen kan udnyttes under orlov (en eller flere, dog ikke almindelig lørdag-søndags orlov) inden for ferieåret. Hvis den orlov, der tilkommer den ferieberettigede, er kortere end den ferie, den pågældende har krav på i henhold til sin feriemærkebog, udbetales kun en forholds-mæssig del af feriegødtgørelsen kontant til den første orlov. Resten udbetales i feriebons å 10 kr., der på samme måde som foran angivet kan udnyttes under senere orlov eller indløses efter den 30. september, uden at orlov holdes, se nærmere nedenfor under stk. 2). Det bemærkes, at feriegødtgørelse også kan udbetales for de i en orlov faldende helligdage.

Eksempel: Feriemærkebog for ferieåret 1953-54 med indestående 450 kr. og ret til 18 dages ferie. Der haves orlov i 4 dage i tiden 15.-18. juli 1954 og i 6 dage i tiden 20.-25. september 1954. Feriemærkebogen indløses til første orlov. Der

udbetales 100 kr. kontant og 35 feriebons å 10 kr. Til orlov i september hæves da 15 bons å 10 kr. Resten - 20 bons å 10 kr. - hæves efter 30. september, uden at den værnepligtige er forpligtet til at holde ferie.

- 2) Hvis feriegødtgørelsen ikke er blevet hævet under orlov som nævnt under stk. 1), kan feriegødtgørelsen hæves efter ferieperiodens udløb den 30. september, men inden udgangen af marts måned det følgende år, i hvilket tilfælde der ikke stilles krav om, at ferie skal holdes.

Eksempel: Feriemærkebog for ferieåret 1953-54 med indestående 450 kr. og ret til 18 dages ferie. Bogens indehaver er blevet indkaldt den 10. maj 1954 og får orlov fra den 10. juli til den 17. juli 1954, hvorunder der intet hæves på feriemærkebogen. Beløbet kan da hæves efter den 30. september 1954, og der kræves i så fald ikke, at der holdes ferie.

Den værnepligtiges feriemærkebog eller ferie-kort skal altid, inden udbetaling kan finde sted, påtegnes af det sociale udvalg, hvorigennem der kan ydes vedkommende værnepligtige eller hans familie hjælp.

Som dokumentation over for det sociale udvalg må den værnepligtige fremlægge en erklæring fra sin militære afdeling enten om orlov, jf. stk. 1), eller om det tidsrum, i hvilket han har aftjent sin værnepligt, jf. stk. 2).

Det bemærkes herved, at ferieloven ved lov af 31. marts 1953 er ændret derhen, at ferie, der afholdes under aftjening af værnepligt, nu kan deles og gives også uden for ferieperioden.

Ovenstående regler vil være at bekendtgøre for alt værnepligtigt personel snarest efter de pågældendes indkaldelse.

Uddrag af Kundgørelse for Forsvaret B. 19-1964.

Finansudvalget har givet tilslutning til, at der på Tillægsbevillingslov for Finansåret 1964—65 og senere bevillingslove optages en sålydende tekstanmærkning:

»Såfremt en person, der af danske myndigheder er afgivet til tjeneste i styrker under De forenede Nationer, invalideres eller omkommer under tjenestens udførelse, heri indbefattet rejsen til og fra vedkommende område, ydes der den pågældende, respektive dennes enke og/eller uforsørgede børn en erstatning således:

a. Personel, der er berettiget til pension i henhold til lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd og lov nr. 157 af 7. juni 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet m. v.:

Forsørgere	75.000 kr.
Ikke-forsørgere	25.000 kr.

b. Andet personel:

Forsørgere	100.000 kr.
Ikke-forsørgere	50.000 kr.

Ved delvis invaliditet fastsættes erstatningen i forhold til invaliditetsgraden.

Der vil, når ganske særlige omstændigheder foreligger, efter forhandling med finansministeren kunne tilstås det under pkt. a. nævnte personel erstatning med de i pkt. b. fastsatte satser.

De i nærværende tekstanmærkning fastsatte

bestemmelser har gyldighed fra den 1. april 1964.«

Indstilling om ydelse af erstatning i overensstemmelse med ovenstående vil snarest efter ulykkestilfældet være at fremsende til Forsvarsministeriet.

Indstillingen må indeholde:

1. En beskrivelse af ulykkestilfældet. (En genpart af indstillingen til Direktoratet for Ulykkesforsikringen samt af anden korrespondance med direktoratet vedlægges).
2. Oplysning om den pågældendes pensionsretlige stilling. (Genpart af stamblad og eventuel kontrakt vedlægges). Hvis den pågældende afgår ved døden som følge af ulykkestilfældet, må indstillingen endvidere indeholde:
3. Oplysning om den pågældendes ægteskabelige stilling (vielsesattest vedlægges).
4. For eventuelle uforsørgede børn: disses navn og fødselsdata (dåbsattester vedlægges).
5. For enlige: navn og adresse for forældrene, samt hvorvidt afdøde bidrog til disses forsørgelse.
6. Andre oplysninger, der kan tænkes at være af interesse ved erstatningens fastsættelse.

Det bemærkes, at det i Kundgørelse for Forsvaret B.33—1962, pkt. 1, omhandlede særlige bonusbeløb ikke vil kunne ydes samtidig med erstatningsbeløb i henhold til ovenstående bestemmelser.

Kundgørelse for Hæren A. 47-1946.

(som rettet ved Kundgørelse for Hæren A.50-1949 og Kundgørelse for Forsvaret B. 15-1961).

1. I Henhold til § 7, Stk. 1, i Lov Nr. 94 af 27/3 1934 om Invaliderende m.v. til tilskadekomne militære værnepligtige er der efter Forhandling mellem Arbejds- og Socialministeren og Forsvarsministeren fastsat følgende Regler for Anmeldelse af Ulykkestilfælde eller Sygdomstilfælde, som falder ind under ovennævnte Lov:

Det paahviler den Afdeling, hvor den tilskadekomne (syge) værnepligtige ved Tilskadekomsten (Sygdommens Erkendelse) forretter Tjeneste, at anmelde Ulykkestilfældet (Sygdomstilfældet).

Enhver Anmeldelse skal være ledsaget af Stamliste uden Straffeoplysninger, jf. Love og Bestemmelser for Hæren, 14. Hefte, Pkt. 208, 4. Stk., og af en af Afdelingslægen udstedt Læ-

geerklæring. I Tilfælde af, at den tilskadekomne (syge) har været indlagt paa militære Sygehuse eller Infirmerier, vedlægges en Udskrift af den over den værnepligtige paa Sygehuset (Infirmeriet) førte Sygejournal.

Alle Anmeldelser sendes af de personelforvaltende Myndigheder til Direktoratet for Ulykkesforsikringen, Frederiksberg Raadhus, København F. Medfører Tilfældet Døden, skal — selv om Tilfældet forinden er anmeldt for Direktoratet — Underretning om Dødsfaldet tilstilles Direktoratet inden 48 Timer efter Dødens Indtræden. Anmeldelse om Dødsfaldet indsendes snarest derefter til Forsvarets Lægekorps.

Med Hensyn til Anmeldelse af Ulykkestilfælde og Sygdomstilfælde gælder i øvrigt følgende Bestemmelser:

I. Ulykkestilfælde.

Ethvert Ulykkestilfælde, der antages at ville medføre Mén efter den paagældendes Hjemsendelse, skal anmeldes. Herunder medregnes Ulykkestilfælde, hvor den værnepligtiges Tænder har været udsat for voldelig ydre Paavirkning (saaledes ikke Tandbeskadigelser forarsaget ved Spisning (Tygning)).

Anmeldelsen skal indeholde Oplysning om den værnepligtiges Nummer, Aargang, fulde Navn, Fødselsdag og Fødselsaar.

Desuden skal Anmeldelsen angive Tid og Sted for Tilskadekomsten med Anførelse af de nærmere Omstændigheder ved denne, herunder Oplysning om Tjenestens (Øvelsens) Art og An-

givelse af mulige Vidner til Ulykkestilfældet.

Lægeattesten skal indeholde Oplysning om

- a. Tidspunktet for den første Lægebehandling,
- b. tilskadekomnes Angivelse af Aarsagen til Lidelsens Opstaaen,
- c. de ved den første Lægeundersøgelse forefundne sygelige Forandringer (det objektive Fund), som af tilskadekomne henføres til den omhandlede Hændelse,
- d. Lægens Diagnose og
- e. paa hvilket Sygehus (Infirmeri) tilskadekomne eventuelt behandles med Angivelse af Indlæggelsesdagen.

II. Sygdomstilfælde.

For Anmeldelse af Sygdomstilfælde gælder, at kun de Sygdomstilfælde, der af Afdelingslægen skønnes med Rimelighed at kunne henføres til Udførelsen af de militære Tjenesteplichter eller til de Forhold, hvorunder Tjenesten

udføres, og som antages at medføre Mén efter Hjemsendelsen, skal anmeldes, medmindre paagældende selv kræver Tilfældet anmeldt.

Dog skal der indsendes Anmeldelse om ethvert Sygdomstilfælde, der skønnes opstaaet

under Tjenesten, og som medfører, at den paagældende værnepligtige ikke hjemsendes paa den Dag, da han er berettiget til Hjemsendelse.

Ligeledes vil ethvert Sygdomstilfælde, der medfører Døden, være at anmelde.

Anmeldelsen skal indeholde Oplysning om den værnepligtiges Nummer, Aargang, fulde Navn, Fødselsdag og Fødselsaar.

Lægeattesten skal indeholde Oplysning om

- a. Tidspunktet for den første Sygebehandling,
- b. den syges Angivelse af Aarsagen til Lidelssens Opstaaen med Opgivelse af, hvornaar paagældende mærkede de første Sygdomstegn,

- c. Lægens Diagnose,
 - d. paa hvilket Sygehus (Infirmeri) den syge eventuelt behandles med Angivelse af Indlæggelsesdagen og
 - e. Lægens udførligt begrundede Skøn over, hvorvidt Sygdomstilfældet med Rimelighed kan henføres til Udførelsen af de militære Tjenestepligter eller til de Forhold, hvorunder Tjenesten udføres.
- Ved smitsomme eller epidemisk optrædende Sygdomme ønskes bl. a. oplyst, om der for Tiden er eller i den nærmest forudgaaende Tid har været andre Tilfælde af samme Sygdom ved Afdelingen eller blandt den civile Befolkning paa Indkvarteringsstedet.

III. Almindelige bestemmelser.

Ved Hjemsendelsen skal Afdelinger m. fl. skaffe sig Vished om, hvorvidt nogen af de til Hjemsendelse berettigede værnepligtige mener i Anledning af Ulykkestilfælde (Sygdomstilfælde) under deres militære Tjeneste at have Krav paa Erstatning i Henhold til Loven.

Saafermt en værnepligtig gør Krav herpaa, og Ulykkestilfældet (Sygdomstilfældet) ikke alt er anmeldt, vil dette være at anmelde, og Anmeldelsen skal da være bilagt Afskrift af Sygejournaler m. v. samt øvrige Oplysninger, som er nødvendige til Sagens Bedømmelse.

Tvivlsspørgsmål vedrørende Behandlingen af heromhandlede sager forelægges for Forsvarets Lægekorps.

2. Blanketter til Brug ved Anmeldelse af de i Pkt. 1 omhandlede Ulykkestilfælde (Sygdomstilfælde) rekvireres ved Divisionerne efter de almindelige Regler.

3. I Tilfælde af Dødsfald blandt værneplig-

tige, for hvilke der skal indsendes Anmeldelse i Henhold til foranstaaende Pkt. 1, vil der af Afdelinger m. fl. være at sende specificeret Indberetning direkte til Krigsministeriet om de i Anledning af Dødsfaldet afholdte Udgifter, jf. Love og Bestemmelser for Hæren, 14. Hefte, Pkt. 161.

Samtidig vil der af vedkommende Afdeling være at indhente og direkte til Krigsministeriet indsende specificeret og dokumenteret Opgørelse over de Udgifter, som den afdødes efterladte eller andre private Personer maatte have afholdt i Anledning af Dødsfaldet (Begravelsen).

4. Bestemmelserne i Kundgørelse for Hæren A.30—1935, Pkt. 1-3, A. 16-1936, Pkt. 16, A.57-1939, Pkt. 10, og A.6-1941, Pkt. 4, vedrørende Anmeldelse af Ulykkestilfælde eller Sygdomstilfælde i Henhold til Lov nr. 94 af 27/3 1934 om Invaliderende m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige sættes ud af Kraft.

Uddrag af Kundgørelse for Forsvaret B. 3-1959.

(som rettet ved Kundgørelse for Forsvaret B. 15—1961).

Umiddelbart forud for hjemsendelse af personel, der som følge af ulykkes- eller sygdomstilfælde er uarbejdsdygtige paa hjemsendelsestidspunktet, og som i den anledning kan forvente at få krav paa dagpenge i medfør af lov om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige, vil der ved vedkommende personelforvaltende myndigheds foranstaltning være at indsende meddelelse om hjemsendelsen til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

Til brug ved meddelelsen, hvis afgivelse forudsætter tidligere eller samtidig foretaget sædvanlig anmeldelse til Direktoratet for Ulykkesforsikringen af det paagældende ulykkes- eller sygdomstilfælde, anvendes en særlig blanket, jf. »Fortegnelse over de af Forsvarets Intendanturkorps fremstillede skematiske bøger og blanketter«, afsnit II.C, nr. 68. Blanketten udfyldes og indsendes paa udstedelsesdagen til Direktoratet for Ulykkesforsikringen.

